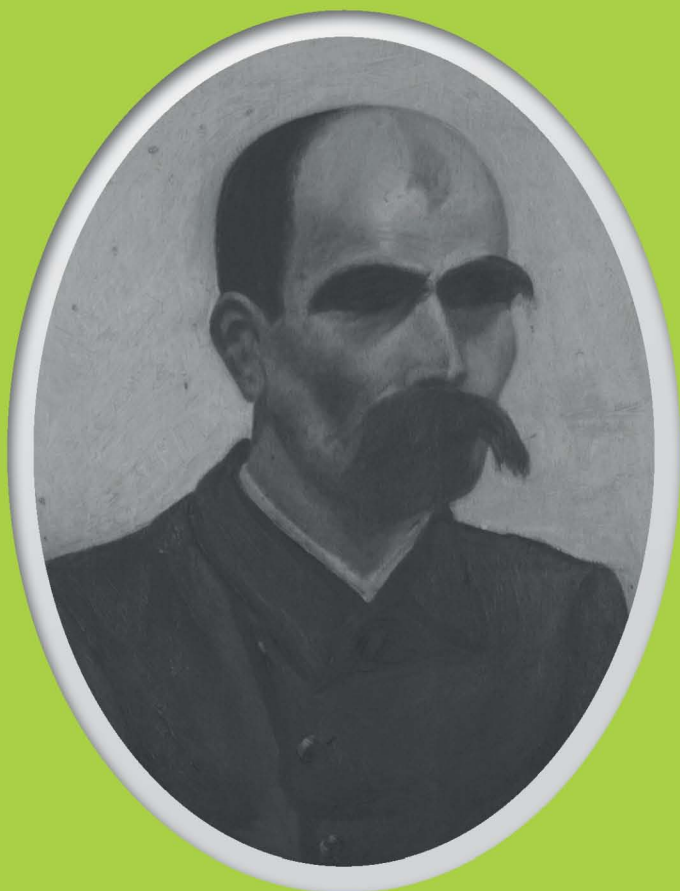

S. Becz Pál

Ceruzaforgácsok

Verses és prózában írt elbeszélések,
költemények, filozófia és kritika

(1899 – 1972)

S. Becz Pál

1899 – 1972

CERUZAFORGÁCSOK

(Verses és prózában írt elbeszélések,
költemények, filozófia és kritika)

2018.

S. Becz Pál

1899 – 1972

CERUZAFORGÁCSOK

(Verses és prózában írt elbeszélések,
költemények, filozófia és kritika)

2018.

Borítóterv:

S. Becz Barnabás Álmos

Szerkesztés:

Olach Zoltán

**Válogatás és szöveggondozás
dr. Becz Miklós**

Magán kiadás: 2018

Minden jog fenntartva

ELŐSZÓ

Ezzel az eddigieknél karcsúbb kötettel S. Becz Pál életművének már a hetedik kötete jelenik meg.

Az anyag megőrzése leányának, Máriának köszönhető. A költő-író kézzel lejegyzett gondolatainak különböző füzetekből-fiókokból való összegyűjtését és ezek válogatását fia, dr. Becz Miklós vállalta magára.

A kötet alcíme, mint az előző, Közös nevező című kötet esetében, itt is a tartalom sokszínűségére utal.

S. Becz Pál küzdelmes élete során a magyar történelem több korszakát is át- és túlélte, de napvilágra művei sohasem kerülhettek. Ehhez hajlékonyabb, puhább gerincre lett volna szükség, mint az övé. Véleményét nem titkolta, az a történelem kegyetlensége folytán azonban csak lakása fiókjait gazdagíthatta. Az átélte, átszenvedett, átgondolt és feldolgozott eseményeket műveiben – a trianoni nemzeti traumától a szocializmusnak hazudott korszak egyéni és köz-megpróbáltatásaiig – érzékletesen tükrözi. A politika játszadásai és gonosz embertelensége elől sokszor a mesék világába távozik (nem menekül, hiszen véleménye a mesékből is mindig „átjön”). Saját megpróbáltatásait mások, mesealakok, költött emberi személyiségek élik át.

Ezt a kötetet egyik legjobb versével nyitjuk. Ez a költemény híven és egyszerre mutatja be a költő alapállását, vállalt illetve kénytelenségből elfogadott sorsát, mély hitét, a költészet iránti tiszteletét.

A szerkesztő arra törekedett, hogy a kötet tartalma olyan ívet írjon le, amely a hitről, családról, társadalomról szóló, filozófiai fejtegetéseket tartalmazó versektől a néhol szinte gyermeki szívvel írt meséken és egy hosszú „magyar sors-hőseposzon” keresztül egy letisztult, hivatásos kritikushoz is méltó életműelemzésig jut el.

Olach Zoltán
a szerkesztő

A proletár József Attila

Nyomor, küzdés a férfikor,
Vesztett érték, mint annyi más.
Kifosztott menny a gyermekkor,
A kezdet már végállomás.

Anyját sokszor mosni látta
Kékítős gőzök között.
Glóriája ködös pára,
És hajlong a teknő fölött.

Tudta, hogy így él hasonló
Éhező rongyos millió.
Álmodott – tán csak éjjelen -
Mi lenne szép, hogy lenne jó?

Csalódva kelt fel reggelen
Keresve a szép új ruhát,
S rongyban járta, mint megannyi
Apró Jézus a Golgotát.

Szigetszentmiklós, 1964. március 16.

Visszapillantó tükör

Tört remények bomló tetemein
sakálok marakodnak éhesen.
Villannak a tépőfogak, amint nagyokat falnak.
Fenn, a forró légben dögevő madarak keringenek.
Ők is éhesek, és ha a sakálok eltakarodnak,
lecsapnak a tetemekre, és vijjogva lecsipkedik
az utolsó húsfoszlányokat.
A sivatag forró homokján fekvő csontokból
a nap heve majd kiszívja a velőt.

*

A derengő hajnal nem megy át
szép napos reggelbe.
Téli borongás teszi egyhangúvá a nyári eget.
Fagyos szél söpör végig a tájon.
Nyögve sóhajtoznak a hajladozó fák.
A madarak dermedten gubbasztanak a fészükön,
riadtan várják a napot.

*

A derűnek nyoma sincs az élet képén,
melyet a csalódás és kétségbeesés festeget
a siralom vásznára sötét színekkel,
és a tabló az Árnyak Völgyét mutatja,
amelyben kétségbe esve bolyong,
de nem lel önmagára az ember.

*

Hattyúdalát zengve meghal a Szépség,
és a Rútság anyja fogja le a szemét,
miközben a Káröröm vigyorogva ássa a sírját.
Allektó* kaparja rá a földet,
Megaira* lantot pengetve örült éneket dúdol,
melyet Tüsziponé* kígyósziszegése fest alá.

A taktust a dallam szerzője,
Proszerpiné* veri hozzá.

*

Az élet kárhozott anyja nem tud szülni mást,
mint a gyötrődés, a bűn és a csalódás
hármass ikreit, akik a halál keringőjét játsszák,
amelyet tébolyult lélekkel hallgat
az életre ítélt bús rab, az ember.

Szigetszentmiklós, 1969. május 17..

*Proszerpiné (Perszephoné, Proserpina) alvilági istennő, az említett fúriák a szolgái

A görög mitológiáról

Az emberiség történelme nem mondható eszményi eposznak. Állandó kísérő jelensége a harc, amelynek örületében felszabadul az ember lelkében szunnyadó vadállat. Ezt a fenevadat az irgalmat nem ismerő kegyetlenség jellemzi.

Klio, a történelem múzsája talán könnyhullatás közben írta az emberiség történelmét a Helikonon vagy a Parnassusz hegyén.

Az ember veszedelmesebb volt saját fajtájára minden időben – és ma is –, mint a vadon összes ragadozója összevéve. Kard, lándzsa, buzogány és sok öldöklő fegyver volt a toll, és a kiömlő embervér a tinta. A történelem néma lapjairól elhaló kiáltás, sikoly, sóhaj, könnyörgő ima, vad káromlás és átok csap az olvasó arcába.

És ez minden szépítés nélkül áll a görög mitológiára is, amely, mint minden más nép történelme gazdagabb vérontásban, mint humanista cselekedetekben.

De melyik nép történelmében nincsenek hasonló komor képek, amelyeket ezer tébolyult ördög festett a történelmi tárlatra? Ezeket ma már szívesen lekaparnák az utódok a vászonról, ha lehetne. De nem lehet.

Igen sok esetben a borzalmas képekhez a keretet az egyház szolgáltatta. Gondoljunk a Szent Bertalan éjszakájára, a Szent Inkvizíció működésére, Husz János megégetésére, Giordano Brunóra és a sok ezer névtelen vértanúra! A kegyetlenségek sorozata az irgalmas Isten és a megbocsátó Jézus nevében történt.

A görög mitológiában is igen sok a visszataszító kép, hiszen a festményhez ott is emberek keverték a színeket, és a palettához sok embervér kellett. Node abból mindig bőven volt készlet! A munka szépen haladt, és a kép kész lett, csak a modellek hullottak, de utánpótlásban nem volt hiány.

De - és ezt kétszeresen kell aláhúzni -, a görög mitológia egyebekben is gazdag! Annyi szépség, báj, szellemi elmélyülés, annyi elragadó és megható részlet van benne, amely ellensúlyozza a komor, borzalmakkal teli hátteret.

Így mindent visszaadva tökéletes a kép, egész a tabló, amely kétezer esztendő távlatából küldi felénk a szirének bűbajos énekét, a nimfák csábító mosolyát, istenek, istennők beszédét, viselt dolgait, melyek elbűvölik a mai kor szépre vágó gyermekét.

Szigetszentmiklós, 1966. május 17..

Tisza gyöngye...

(Marókának, Mikinek)

Zúg a nádas, hajtja a szél,
Sötét éjben egy mese kél.

- Szép leány volt Bársony Eszter.
Tudom, láttam hamvas arcát,
Nézte tükrömben elégszer,
Ha vízért jött este, reggel.

Bársony Eszter, ha kimegy az utcára,
Még a vén is mind megfordul utána,
Pedig árva, nem jár selyemruhába,
Mégis – mondják -, Tisza gyöngye, virága.

Nem bolondít pedig soha senkit sem.
Nem is kacér, nem tetszeleg kedvesen.
Inkább hallgat, nem beszédes, mint a lány,
Otthon leli a vasárnap délután.

Jávor Miklós jó legény és gazdag is.
Füzér Pali szép, derék, ha szegény is.
Mind a kettő Bársony Esztert szereti,
Józan eszét mind a kettő elveszti.

Ott a szépség, ott a jóság és a juss,
Bársony Eszter választani mégsem tud.
Gyötri magát éjjel-nappal eleget,
Miklóst várja, és Paliért eleped.

- Két szívem van, ó, irgalmas nagy egek?
Uramisten, kettő között elveszek!
Két szerelem nem üdvösség, kárhozat.
Pokol tüzén lelkem égő áldozat!

Elmegyek, hosszú vándorútra kelek,
Folyam nyeljen el, dőljenek rám hegyek!

Két szív sok nekem. Majd talán valahol
Északon, keleten egyiket elhagyom.

- Hova gondolsz, mit akarsz, te, balga lány?
Hogy űznéd el bármelyiket mostohán?
Ezé lesz, az a másik halála!
Mi lesz veled, Tisza gyöngye, virága?

- Hátha egyik tán örökre elmarad,
Rám se nézne, meg se látna, megtagad!
Jaj, de akkor, Istenem, a kín alatt,
Jaj, a szívem, a két szívem megszakad!

- Hová sietsz, Jávor Miklós, az égre?
Mit kérded azt, Füzér Pali, mi végre?
Ne állj elé, sietek, hát hadd menjek!
Hagyjál békén, nincs beszédem teveled!

- De van, Miklós, mégis állj meg egy szóra!
- Hagyjál, Pali, nem vezet ez jóra!
- Meg kell tudni, - már rég ideje volna -,
Kettőnk között hányat ütött az óra?

- Egyet sem üt, Füzér Pali, az a baj!
Áll az óra, annyit mutat, mint tavaly.
- Áll az óra. Tudom én azt, barátom!
- Húzzuk fel, hát! Miklós mondja: - Nem bánom!

Füzér Pali csendes szóval azt mondja:
- Nem örölhet két molnár egy malomba!
Hogy ki legyen az a molnár, megmondja,
Kinek vagyunk mind a ketten bolondja!

Bársony Eszter sírva-ríva az éjben
Nem is tudja, mit mondjon, mit beszéljen.
- Kit válasszak, kit szeressek, Istenem,
Én nem tudom! - Ki mondja meg, ha te nem?

- Jaj, a kérdés száz malomkő! Eltemet.
Kín, gyötrelmem emészti a lelkemet.
Volnátok egy! Jaj, menjetek, meghalok!
Jaj, az átok! Menjetek most! Hagyjatok!

- Isten veled, Bársony Eszter, elmegyünk!
Holnap válassz! Könnyű lesz majd, egy leszünk!
Bársony Eszter aléltan rogy a földre,
Örömnappja leáldozott örökre.

- Visszalépsz-e, Jávör Miklós? – kérdezem.
- Nem én soha! Úgy segítjen az Isten!
- Hát, te, Pali? - Veszítsen el száz halál,
Ha engem a visszaúton megtalál!

- Hogy ki menjen a lányhoz majd vissza,
Legyen köztünk bíró a vén Tisza!
Egy birokra ott a vízen a lányért!
Ki megmarad, visszamenni majd ráér.

- Nem lesz az jó, Miklós pajtás! A vizet
Mint én, te is, teljesen jól ismered.
De egy kövel majd a lábon a Tisza
Az elmerülőt soha vissza nem adja.

Miért úszik egy üres csónak a vízen?
Két utasa volt az imént. Egy sincsen.
Jávör Miklós, Füzér Pali hol vannak?
Mély a Tisza. Habok mélyen hallgatnak.

Bársony Eszter bolyong a nagyvilágba,
Folyam és hegy sehol sem állt útjába.
Hej, mivé lett hét vármegye szép lánya!
Hervad, fonnyad Tisza gyöngye, virága.

Bársony Eszter hiába vár.
Telnek, múlnak az évek.
Keze reszket, haja ősz már,
Nem jönnek a legények.

Nem volt képes választásra.
Most sem tudna tán szegény.
Öreg szívvel, Isten lássa,
Szereti a két legényt.

Vándorútra hiába kelt.
Nem könyörült nyugat, kelet.
Azt beszélük az emberek,
Két szíve volt szegénynek.

Szigetszentmiklós, 1956. február 6.

Katicabogárkák

Két katicabogár ül egy őszibarackfa levelén. Uzsonna után vannak, és most átjöttek, hogy napozzanak egyet a kis zöld teraszon. Beszélgetnek.

Egyik katicabogár a szépnemhez tartozik, a másik fiú, de azért ő is csak Katica néven fog szerepelni. A másik Katicáné lesz, mivelhogy közös háztartásban élnek az őszibarackfán. Ezen a néven fog futni a mese rövid síkján, bár futni nemigen bír aprócska lábaival.

Miről beszélgetnek?

Katicáné ásít:

- Unom már ezt az egyhangú életet.

- Mi lelt ? -, kérdi Katica. - Teleetted magad levéltetűvel, és megülte a gyomrodat, és most rossz a közérzeted. Ki kell koplalni a csömört! Az annak az orvossága. Aztán kutyabajod. Mit nyavalyogsz itt nekem, mint valami méltóságos asszony, akinek nincs semmi dolga, hát kitalálja, hogy migrénje van. Egyébként, ha unod magad, hallgasd a rádiót! Nyitva az ablak, kihallatszik a verandáról. Most éppen zenét sugároz. Táncolhatsz is rá, ha éppen akarsz, legalább lerázod a levéltetű többletet a gyomrodban. Szép, hangulatos tánczene. Nem hallod?

- Ez neked zene? Mindig mondtam, hogy botfüled van. Zene, de macskazene! Nem hallod, hogy már legalább tizenötödször ismételt egy sort? Olyan, mint az afrikai tamtam, amely harcba hívja a törzset. Még hogy zene és tánc! Euterpé* két kézzel fogja be a fülét, hogy ne hallja. Terpszikhoré* köp egyet, és leül, és ambróziát majszolgat, és nektárt iszik rá, hogy mámorba temetkezzék. No de, mit tudod te, hogy miről beszélek, hiszen te...

- Nohát, ha tudni akarod, tudom! Filozófiát hallgattam annakidején a pesti egyetemen, és ismerem a múzsákat, csak nekem nem természetem a dicsekvés.

- Te a budapesti egyetemen?

- Igen, én! Az egyetem kertjében egy őszibarackfán az előadó terem nyitott ablaka előtt.

- Szóval, faiskola!

*A zene és a tánc múzsái a görög mitológiában.

- Igen, de ott nemcsak filozófiát hallgattam, hanem tanultam illendőséget is, és ezért nem válaszolok neked a megérdemelt gorombasággal, hanem úri katicabogárhoz illően mondom: Ha ez nem felel meg a te kifinomult ízlésednek, más zene is lesz...

- Lesz! Tudom, hogy lesz. Mindennek kísérő árnyéka a zene! De hogy mért kell mindenhez zene?! Zene festi alá a tudományos előadást, az angol nyelvleckét, az időjárás jelentést. Mindet! A jövőben majd az Apolló 12 útját is, és ha megérkeznek, zene mellett fogják eljárni a holdtáncot az amerikai zászló körül.

- Az amerikai rádióban és tévében nincs indokolatlan zene!

- De itt lesz! Mint ahogy volt, és van. Nem figyelted meg, milyen tébolyító zene van az Esti Krónika bejelentése után? Krónikus tünet ez az elfajult zenetorzítás! Mért van ez? Hogy az előfizetők is megőrüljenek, mint a szerkesztők? Kíváncsi vagyok, ha valamelyik politikai nagyságunk elhalálozna, zenével lenne-e szegélyezve a gyászjelentés?

- Én nem tudom. Te vagy a jóstehetség, nem én. Egyébként kérdezd meg a Magyar Rádiót, az minden kérdésre felel! Mit bánom én! Csínálj, amit akarsz, csak nekem hagyj békét! Álmos vagyok...Tudod, ilyenkor, délután szundikálni szoktam egy kicsit. Aztán még enni is szeretnék valamit, mielőtt beesteledik.

- Enni, enni, mindig csak enni! Téged nem is érdekel más csak az evés. Közöséges lélek...

- No és? Te nem eszel talán?

- Én is eszem, mert enni kell, de a katicabogár nem azért él, hogy egyék.

- Hanem miért?

- Azért eszik, hogy éljen, és hogy élményei legyenek!

- Ez igen szépen volt mondva. De van itt éppen elég élmény! Ennek a kertnek a gazdája nem permetezi a fákat, és annyi rajtuk a tetű, hogy nem bírjuk felélni, pedig a katica brigádok állandó versenyben vannak egymással. Éppen most cserélt gazdát a hétpettyes vándorzászló. Már a társadalmi munkát is igénybe kell venni. Hát, mi más élmény kell még egy katicabogárnak?

- Hát, az olyanoknak, mint te vagy, semmi. Mert neked nincsenek igényeid!

- És az olyan igényes jószágnak, mint te vagy, mi kell?

- Én utazni szeretnék, világot látni!

- „Kicsi nekem a világ, kirúgom az oldalát!” Van ilyen nóta, úgy emlékszem.

- Igen is! Utazni, de nem vonaton vagy autón, hanem gyalogszerrel. Mert, aki gyorsan halad, keveset lát a világból.

- Íme, a világjáró katicabogarcka hölgy! Utazni, mint Vámbéry Ármin, Magyar László, és persze gyalog. Körösi Csoma Sándor... És mi a nagy cél? Felkeresni a katicabogarak őshazáját? Bolond beszéd. Ezt a kertet sem tudtad bejárni a kurta lábaiddal. Nézd, még a papmacska is rajtad nevet ott a piszkebokor alján!

- Mindegy... addig érek el, ameddig! Annyit látok belőle, amennyit, de én azt fogom hinni, az a világ, amit bejártam. Fő az illúzió...

- Az is megeshet, hogy megfognak, dobozba tesznek. És akkor majd mehetsz világot látni! Csakhogy nem látsz majd útközben semmit. És ha megérkezel, ott sem. Csak őszibarackfát! Az meg itt is van elég. Katicáné oda sem figyel.

- Vagy szárnyra kelni, és repülni fel-fel magasra, túl a felhőkön a csillagok felé! Onnan aztán belátni az egész világot! Az lenne az igazi élmény!

- Tiszta bolond vagy. Biztos, hogy az szegény papmacska kipukkad a nevetéstől, ha még tovább folytatod. Ha száz életed lenne, akkor sem érnél még a felhőig sem, nemhogy azok fölé. Erre a fára is csak azért tudtál felrepülni, mert alacsony törzsű. Halálod lenne az az élmény, te, kis tyúkeszű bolond! De még ha tudnál is repülni, mit ennél útközben? Látsz-e a magasban csak egyetlen őszibarackfát is? Ahol pedig az nincs, ott levéltetű sincsen, mert van annyi sütnivalója, hogy nem akar elmenni onnan, ahol megvan a mindennapi őszibarack levele. Csak az olyan igényes, de esztelen kis parány, mint te, nem gondol rá, hogy ahol nincs őszibarackfa, ott éhen vész a katicabogár minden nagy igényével együtt. No, mit szól ehhez a csillagok felé vágyó nagy szellem?

Szegény kis Katicáné nem tudott felelni a nehéz kérdésre. Csak sokára szólalt meg.

- Igen, ezt én is tudom egy számár nélkül is. De legalább van bennem lelkesedés. Él bennem a vágy az ismeretlen után.

- Mert ostoba vagy, kedvesem! Egy régi mondás szerint „Ismeretlen után ne vágyjunk!”

- Te azért beszélsz így, mert maradi lélek vagy, és nincs benned egy szemernyi lelkesedés sem. Közönyös vagy az új ismeretek iránt. Cso-

da, hogy bírok melletted élni! Melletted, akiben nics semmi megértés!

- Hát, ilyen vagyok! Nem lelkesülök semmi bolondságért. Nem akarok világot látni. Én maradi lélek vagyok, és maradok is ezen a fán, vagy valamelyik másikon itt a kertben. Nem akarom a csillagokról nézni a földet, hanem a földről a csillagokat. De ha te világkörüli útra akarsz menni gyalog, vagy szárnyra kelve repülni a csillagok felé, hát repülj, vagy kutyaolj tetszésed szerint. Csak menj! Én nem tartalak vissza. Marad itt még katicabogár rajtad kívül is elég!

- De könnyen beszélsz!

- Könnyen beszél, aki nem dadog!

- Hát, tudom, hogy kapóra jönne neked, ha elmennék, te jómadár! De juszt se megyek! Azt hiszed, nem súgták meg nekem, hogy azt a sánta, kurta lábú Katarinkát kísérgeted, akinek nincs is hét pettye, csak öt?

Duzzogva átrepül egy másik levélre.

- Hát, kerülgettem, az igaz. De már csak múlt időben. Kerülgettem, minthogy minden oldalról érdekelt. Bizonyos esetekben bennem is él valami kíváncsiság. Kerestem rajta azt a hiányzó két pettyecskét.

- Igen? Azért mentél olyan közel hozzá, hogy a szátok is összeért?

- Tudod, elvesztettem a szemüvegem.

- Persze! Így már egészen más! Érthető. És a pettyecske keresése közben meg is csókoltad azt a csipást! Végre is..., aki keres, az talál. Ha nem pettyet, más egyebet.

- Hát, megcsókoltam! Meg kell adni, csókolózni tud az a „csipás”! De mért vagy olyan irigy? Nem hagytam nála a csókjaimat. A te részed megmaradt... És akármilyen volt, az már nincs. Azt mondja Parmenidész*: „A még, vagy már nem létezőről bolondság beszélni.” - Az ilyen ismeretekre vágyó katicabogárnak nemcsak a múzsákról, de egyebekről is illő volna tudnia!

- Parmenidész egy fajankó volt, nem gondolkodó elme! Azt is mondja ugyanis: „Minden, ami van, gondolkodik.” Aki azt mondja, hogy a macska farka is gondolkodik, mert van, az nem gondolkodik. Okosabb görög is hivatkozhattál volna!

- Hagyjuk most a bölcselőket! Okosabb lesz a saját dolgainkról elmélkedni. Azt nem súgták meg neked, hogy az ötpöttyös csipás Katarinka már férjhez ment? Két hete volt a lakodalmuk azon a görbe fán a kert sarkában.

- Így már értem! A bolygó most csak azért nem kering a vonzó Katarinka körül, mert fél, hogy az ura leüti a derekát.
- Közel bolyongsz az igazsághoz, de nemcsak azért.
- Hanem?
- A fő ok, hogy én..., hogy én...
- Mi az, „hogy én..., hogy én...”?
- Az, hogy én mégis csak téged szeretlek, kis Kató!
- Ne hazudj nekem! Akkor mért legyeskedtél a csipás Katarinka körül?
- Csak azért, hogy féltékeny legyél. Vissza akartalak hódítani, mert azt hittem, hogy már nem szeretsz, Kató!
- És ez igaz?
- A hét pettyemre mondom, hogy nem hazudok. Katicáné megtörli a szemét a szárnyával.
- Ha ez így van, akkor én... akkor én már nem is akarok...
- Ne is menj te világot látni, kis Katóm! Elég nekünk, amit erről az őszibarackfáról belát a szemünk. Maradjunk meg a mi szűk kis világunkban, ami nekünk mindent megad bőségesen!
- Átrepült Kató mellé, és megölelte mind a hét pötytyével együtt.

Szigetszentmiklós, 1968. június 28.

Hitem

Nem vagyok Paulus, noha Pál a nevem.
Bővizű imádság sosem volt kenyerem.
De Saulus sem, pedig a hírem pogány.
Az igazság előtt ajtóm tárva áll.

Úgy tartják, van nekem több gonosz énekem,
Miket nem ringat vizén az áhítat sodra.
De valami késztet, s hányszor éneklek:
Tebenned bíztunk eleitől fogva.

Szigetszentmiklós, 1968.

Álom

Hadd álmodjak csodaszépet,
Hogy semmise fájjon!
Nem valóság ez az élet,
Csak egy múltó álom.

Szigetszentmiklós, 1955 december.

Cinka vagy Mióka

(Páros jelenet két részben)

Személyek: Férj

Feleség

Cinka vagy Mióka

Szín: Nappali szoba

Első jelenet

Férj (Izgatottan futkos fel és alá a szobában. Megáll az asztalnál, és lesöpör egy szép metszett vázát, amely csörömpölve összetörik.): Ez így nem mehet tovább, Marcellka! Nem bírom, és nem tűröm! Érted? Nem tű-röm!

Feleség (Felnéz a kézimunkából, és csendesen mondja.): Mivel nem eszkimóul ordítózol, hanem magyarul, értem. De azt, hogy mért bömbölsz, mint egy bika, nem értem... Még feljön a házmester... Mi a fene lel megint? Mit nem tűrsz? Mi nem mehet így tovább? Mi bajod lett egyszerre?

Férj: Egyszerre? Hát nem egyszerre! Már régen forr bennem, és most már nem bírja tovább a kazán.

Feleség: Nyisd meg a biztosító szelepet, ha már olyan nagy a feszültség, mert a kazánrobbanás nem tréfadolog! A lakást is megrongálná, ami ugyan nem igen érintene bennünket, mert állami tulajdon, hanem a bútor is igen megsínylené, az pedig a mienk... Ajánlatos hát az óvintézkedés...

Férj: A fene essen abba a szókratészi nyugalmadba! Mindenek tetejébe még azzal is haragítasz. Most csak nevelsz, de fogsz te még sírni, várj csak!

Feleség: Hát igen, én már csak ilyen vagyok. Én nem hevitem túl a kazánt. Jobb lenne, ha Xantippe* volnék? Egyébként még mindig nem tudom, minek a tetejébe haragítlak a nyugalmammal.

*Szókratész házsártos felesége. Mindig marta a férjét, aki egy alkalommal el akarván kerülni a további perpatvar, szó nélkül kiment. Xantippe a nyitott ablak alatt elhaladó férjét leöntötte az éjjeli edény tartalmával. Szókratész csak annyit mondott: „Tudtam, feleségem, hogy a mennydörgés után eső következik!”

Hanem ajánlanám, hogy takarítsd el az üvegszilánkokat a bolond keringési pályádról, mert ha a nemez talpú papucsoddal belegázolsz, abból nem fakad semmi jólét! No, miért is akar szétrobbanni a túlfűtött kazán?

Férj: Megmondom, ha nem tudnád! Én a macskánkat Miókának hívom. Te pedig, csak azért is Cinka néven csalogatod, holott a Mióka nevet én adtam neki, és én abból nem engedek! Nem en-ge-dek! Érted?

Feleség (nevet): Értem. De ha te lehettél névadó keresztapja a Cin..., ennek a macskának, akkor talán nekem is lehet annyi jogom, hogy úgy hívjam, ahogy nekem tetszik. Márpedig a Mióka név nekem nem tetszik. Nem-tet-szik! Érted?

Férj: Nekem a Cinka nem tetszik. mert ha rád hagyom , holnap már Cinka is lesz meg Panna. Összevonva Cinka Panna** meg még Mióka is. Nem spanyol grand az az állat, hogy vég nélküli neve legyen! Megbolondul az a szegény pára, azt sem fogja tudni, melyik névre hallgasson a sok közül. Azt se, hogy fiú-e vagy lány.

Feleség: Nem fog megbolondulni. Ha majd a háztetőn találkozik egy másik macskával, nyomban tudni fogja, hogy ő melyik nemhez tartozik. Egyébként, ha Rákóczinak jó volt a Cinka is meg a Panna is, akkor azt hiszem, hogy...

Férj: Ne higgy semmit! Én nem vagyok Rákóczi, és ebben a házban nem lesz se Cinka se Panna, csak Mióka!

Feleség: Különben is bolondság az egész! Ez a macska mind a két névre egyaránt hallgat, mint ahogy bármelyik macska a Cicl-re jön, a Sicc!-re elszalad. Nem egyre megy?

Férj: De értsd meg végre, az nem járja, hogy te így hívod, én meg amúgy!

Feleség: Hát, legyen az egyik nap Cinka, a másik nap Mióka! Hadd gondolják a szomszédok, hogy mind a ketten bolondok vagyunk!

Férj: Mióka lesz, és kész! Én vagyok a férfi a háznál, és az lesz, amit én akarok!

Feleség: Ha neked sehogy sem jó, akkor nekem mindig Cinka lesz ez a macska. -----

**Cinka Panna a hír szerint igen csúnya cigánylány volt, akit II. Rákóczi Ferenc nagyon szeretett bűbájos hegedűjátékáért. A hűséges Cinka Panna a száműzetésbe is követte a fejedelmet.

Cinka, százszor is Cinka! Ma már nem az erősebb joga az igazság. Egyenjogúak vagyunk!... Férfi!... Ma már nem számít, hogy férfi... Férfj: Meg fogod látni, hogy számít. Ha Cinka marad a Mióka, akkor a Marcellka nem maradhat. Elválunk és kész!

Feleség: Bolond vagy? Ezért? Cinka miatt?

Férfj: Igen, de nem Cinka miatt, hanem Mióka miatt! Mert itt Cinka nincsen. Csak névleges Cinka van, a te különködésed miatt.

Névleges, de nem végleges! De más ok is van a válásra...

Feleség: Mi még, hisz csak egy macskánk van!

Férfj: Más kutya is van a kertben, nemcsak a macska.

Feleség: Ez már hottentottául van. Nem értem. Mi bűnöm van még?

Férfj: Majd értésedre adom. Nézetem szerint a paradicsomleves cukor nélkül jó. Te pedig nem állsz el attól, hogy csak cukorral élvezhető. Nahát! Ha volt valaha komoly ok a válásra, ez mind a kettő az, a macskát is beleértve!

Feleség (közbevágva): A paradicsomlevesbe?

Férfj: Bolond vagy! Komoly ok ez, mint összeférhetlenségi alap.

Feleség: Hát, majd cukor nélkül főzöm.

Férfj: Nem azon van a hangsúly, hogy miképpen főzöd, hanem azon, hogy – amilyen csökönyös vagy – magadban megtartod a nézetedet. És éppen ez az a tudat, amit nem bírok elviselni...

Feleség: Hát, már gondolni sem szabad, amit akarok, te nevetséges zsarnok, te Néró?! És azt gondold, lesz olyan bolond bíró, aki ilyeneket valóoknak elfogad?

Férfj: Ha rendes ember a bíró, akkor elismeri, hogy túrhetetlen helyzet a házaselek között, ha az asszony Cinkának hívja a macskát, holott annak születésétől fogva Mióka a neve. Ez felér a házasságtöréssel.

Feleség: Igen... Születése óta! Persze be is lehet majd bizonyítani a Macskák Anyakönyvből, hogy az Úr valahányadik évében született Cinka, amikor is a keresztségben a Mióka nevet kapta. Csak fel kell lapozni a rá vonatkozó adatokat, és minden kiderül. Remélem, bejegyeztetted a macska családi és utónevét! Keresztlevele is van persze...

Férfj: Nem jelentettem be, mert nincs Macska Anyakönyvi Hivatal. De azt tudom, hogy mindig az első név az érvényes! Az a hivatalos!

Feleség: Persze a macskáknál is...

Férfj: Főleg a Mióka nevű macskáknál. A mellé nem lehet utólag a Cinkát beiktatni.

Aztán, ha jó ízlése van a bírónak az ételek iránt, akkor el fogja ismer-
ni, hogy a paradicsomleves cukorral egyenesen élvezhetetlen.

És ha egy asszony a férjével szemben ennek az ellenkezőjét állítja,
az már valósággal családi dráma. Nem! Több annál. Tragédia! Ez az
eset egyedülálló lesz a válóperek történetében. Valóságos csemege
a bíró számára.

Feleség: Ha ezeket hozod fel válóoknak, valóban az lesz neki! Má-
sodik „fülemüle füttyű” eset. De ha a bíró nemcsak rendes és jó ízlésű
ember, hanem épelméjű is, akkor joggal állapítja meg, hogy te nem
vagy az. És te a tárgyalásról egyenest a Lipót-mezőre kerülsz. Ott
majd eszedbe jut, hogy okosabb dolog lett volna, ha Mióka Cinka
marad, és ha elismerted volna, hogy a paradicsomleves cukorral jó.
A válás így majd percek alatt befejeződik, az az anyagi jó oldala is
meglesz, hogy nem kerül pénzbe. Valóban egyedülálló, és a bíró
számára szórakoztató élmény lenne, és bevonulna a válóperek tör-
ténelmébe. „Cinka contra Mióka”, „Paradicsomleves cukor nélkül
contra cukrozott paradicsomleves”. Jó lenne, ha nyílt tárgyaláson
futna, és közönség is lenne hozzá! Gondolkozz! Elválni bolondok
háza nélkül is lehet, habár nálunk jelenleg az van. De nem beszé-
lek többes számban. Én normálisan gondolkodom. Ha maradt egy
kis józan eszed, rám hallgatsz! El akarsz válni? Rendben van! De én
nem akarok nevetségessé is válni. Váljunk el Cinka, Mióka és a para-
dicsomleves említése nélkül közös megegyezéssel! Akkor csak egy
tárgyalás kell. Ha jól tudom, hat hónapi különélés kell hozzá. Ha ne-
ked olyan sürgős, még ma indítsd a válókeresetet! Sőt az lenne a leg-
jobb, ha úgy lehetne beadni, mintha már le is telt volna a hat hónap.
Megegyeztünk?

Férj: Meg.

Feleség: Jó! Mégiscsak szép megértés van miköztünk...

Férj: Igen. Így is van ez rendjén. Házasselek közt fő a harmónia...

Feleség: Valóban szép harmónia... Karonfogva járni a válás útját...
De mindegy. Fő a megértés! Hanem egy baj van!

Férj: No, mi az?

Feleség: Az, hogy a különélés feltétele a külön lakás, ami nekem
nincs. Hova menjek?

Férj: Nincs baj! Éppen ma pillantottam meg egy cédulát az egyik
kapu alatt. „Minden igényt kielégítő összkomfortos lakás kiadó.”

*Az alvilág folyója a görög mitológiában

Azonnal beköltözhető.”

Feleség: Hol van az a lakás?

Férj: Válókereset u. 13. 2. em. 8.

Feleség: Tehát válunk?

Férj: Úgy, ahogy mondod.

Feleség: Rendben van! (Fölveszi a kagylót.) Halló! Válókereset u. 13.? Itt Cinka Szilveszterné. A lakás után érdeklődöm. Kiadó még? Jó, kérem! Egy órán belül ott vagyok. No, persze negyedévet előre fizetek. (Leteszi a kagylót.) Ez hát megvolna, Uram! (Ismét felveszi a kagylót.) Bútorszállító Vállalat? Egy teherautót kérek holnap 8 órára. Egy fél szobabútor...Bocsánat, majdnem elfelejtettem...Óbuda, Macska u. 31. 2. em 4. Még közelebbről? Hogyne, kérem... Párhuzamos a Cinka utcával, a Paradicsomleves tér mellett. Jó, kérem... Köszönöm. (Lecsapja a kagylót.) Nohát, ez is megvan, Uram! Bocsánat, hogy nem úgy lett, ahogy mondta! Elfelejtettem sírni. Kellemetlen lehet a jósnak, ha a jövődölése nem valósul meg. De gondoljon a meteorológiai jelentésekre! Hányszor esik az eső, amikor szép napos időt jeleznek! És most utolsó szívességgéppen segítene csomagolni? Végre is közös érdek... Különben is, még férj és feleség volnánk és ezen a címen talán...

Férj (savanyú ábrázattal): Nem nagy örömmel, de az említett oknál fogva...

Feleség: Nem éppen gentlemanhez illő válasz egy nővel szemben, de nincs két férjem, nem lehetek válogatós.

Férj: Nem vagyok angol.

Feleség: De fogjunk hozzá, mert sürget az idő!

Második jelenet

Szín: A Válóper utcai lakás egyik szobája

Személyek: A két válófélben lévő személy és Cinka-Mióka

A szobában mindenütt nagy összevisszaság. Ládák, bőröndök, öszszegöngyölt szőnyegek, könyvek és csecsebecsék a parkettán művészi rendetlenségben. Férj és feleség fáradtan, fásult arccal ülnek egymás mellett egy pokrócgöngyölegen. Cinka-Mióka cikcakkos vonalban kecsesen ugrálja át az akadályokat, hol a feleséghez, hol a férjhez dörgölődzik. Egy ideig magasra tartott farokkal mászkál ide-

oda, majd felugrik az asszony ölébe, és összekuporodva dorombolni kezd.

Feleség: Segítene egy kicsit rendezkedni, Uram?

Férj (készségesen): Persze hogy segíték, Asszonyom! Elemi kötelessége egy gentlemannek egy nővel szemben!

Feleség: Igazán segít? Tegnap még nem volt sem angol, sem ilyen udvarias. Honnan ez a pálfordulás, Uram?

Férj: Tegnap az a nő még a feleségem volt, és...

Feleség: Nem kell magyarázat, értem. A feleséggel szemben nem kötelező az udvariasság. Persze, hiszen ez természetes... Lám csak, mire jó a válás! Még megérem, hogy udvarolni is fog.

Férj: Nincs kizárva, Asszonyom!

Feleség: Ha a feleségnek nem segített szívesen, segítsen nekem, Uram! Nem válogathatok, mivel ma már egy férjem sincs. Hát akkor, fogjunk hozzá, Uram!

Férj: Fogjunk, Asszonyom!

(Felállnak, és bútorokat tologatnak ide-oda, miközben föl-fölrúgnak egy-egy jobb sorsra érdemes poharat, vázát, virágcserepet, szobrocskát. Lassan rend lesz a szobában. Megint leülnek, de most már az ablak elé tolt heverőre. Cinka-Mióka is otthonosan elhelyezkedik egy párnán.)

Férj: Egész csinos lakása lesz itt a Válóper utcában, Asszonyom!

Feleség (sóhajtva): Igen, Uram! De milyen üres! A másik fal mellől hiányzik a heverő párja. A sarokból egy szekrény. Aztán két fotel. A szekrények közül egy velencei tükör. (A fejéhez kap.) A tükör, éppen a tükör maradt ott! Hogy is tudtam azt ott felejteni?! Mi lesz most? Hiszen tükör nélkül egy nő élete... Élete? Mit beszélék? Tükör nélkül a nő meg van halva...(Keservesen sírni kezd.)

Férj: De Asszonyom, miért ez a drámai kétségbeesés? Végre is az a tükör nincs a tenger fenekén. A dzsinnek sem ragadták fel a Sarkcsillagra. Igen jól elérhető helyen van. Nekem a zsebtükör is elég. Elhozom én magának szívesen, csak ne sírjon!

Feleség (reménykedve): Elhozza? Igazán elhozza?

Férj: El hát! A Mióka két fülére és farkára mondom, hogy elhozom. Nyugodjon meg, kérem!

*Az alvilág folyója a görög mitológiában.

Feleség: No, ha ezekre fogadja, akkor el kell hinnem, hiszen ez magától annyi, mintha a görög a Sztüksz folyóra*, a kínai az ősei csontjára vagy az indián a bölény szarvára esküdött volna meg. Ha még a férjem volna, megcsókolnám.

Férj: Hát, gondolja, hogy az vagyok még, és csókoljon meg!

Feleség: De amikor tudom, hogy már...

Férj: Ugyan, azt a tudatot félre lehet tenni arra kis időre! Meddig tart egy csók? Egy-két pillanat és kész.

(Hát, kész is lett azzal a kis különbséggel, hogy tizenkét pillanatnál is tovább tartott, és csókolózás lett belőle. Aztán újra nézelődni kezdenek.)

Feleség: Pontosan az hiányzik innen, ami a felezésnél magánál maradt, Uram!

Férj: Nekem meg az, ami a felezésnél ide került, Asszonyom!

Feleség: És nekem nincs pénzem, hogy pótoljam a hiányosságokat.

Férj (csüggedten): Nekem sincs!

(Mindketten tanácstalanul nézik Cinka-Miókát, aki mosakodásba kezdett.)

Feleség: És ez mind egy macska és a cukros vagy cukortalan paradicsomleves miatt!

Férj: Nagy marhaság volt!

Feleség: Maga találta ki, Uram! De mindegy. Most már mit lehet tenni?

(Sokáig hallgatnak. A férj szórakozottan néz egy legyet a cipőjén. Az asszony tűnődve rágja a kisujja körmét)

Férj: No, most elrepült.

Feleség: Megőrült, mi repült el?

Férj: Hát, a légy. Tizenháromszor sétált végig a cipőm orrán.

Feleség: És magának az volt a legfontosabb, hogy a légy sétáját ellenőrizze?

Férj: Nem egészen. Volna egy indítványom, Asszonyom! Egy okos gondolat, amely megoldaná a bútorkérdést.

Feleség: Az a kérdés, milyen gondolat?

Férj: Olyan, amivel közös nevezőre lehetne hozni a problémánkat. Egy igazi okos gondolat!

Feleség: Halljam azt az okos gondolatot a sok marhaság után!

Férj: Telefonáljon újra a bútorszállítóknak, hogy holnap reggel 8-ra ismét küldjenek egy kocsit a Macska utca 13. sz alá!
Feleség: És?

Férj: És akkor én elhozom ide a bútor másik felét, és ha együtt lesz a garnitúra, nem lesz hiányossága se magának, se nekem. No, mit szól hozzá, Asszonyom?

Feleség: Ez valóban nem lenne „marhaság”, Uram! De ha a bútor másik felét ide hozza..., ide hozod, akkor maga, akkor te...

Férj: Akkor én is itt maradok, hogy mi is párosak legyünk. Ha megengedi..., ha megengeded.

Feleség: De mi lesz a válással? Hát, nem akarsz válni?

Férj: Ha bolond lennék!

Feleség: Hát, akkor miért volt ez az egész móka? Ez a tényleg nagy marhaság? Meg a lakáscsere!

Férj: Így van ez jól, Celli! Új házásoknak új lakás kell!

Feleség: Jól van, Szilvi! Legyen új minden! Én elismerem, hogy a paradicsomleves csak cukor nélkül jó, és honap már úgy is főzöm neked.. nekünk... Erre tanú a Mióka. Milyen szép ez a Mióka név!

Férj: Cinka az, nem Mióka! Hívd csak Cinkának!

Feleség: De hiszen, Mióka az első neve, és az az érvényes!

Férj: Érvénytelenítem. Különben sincs bejegyezve a Macska Anyakönyvbe. Mától kezdve Cinka, és nem Mióka! Milyen kedves név is a Cinka! Aztán jó édesre főzd a paradicsomlevest, Celli!

Feleség: De hiszen, azt mondtad, hogy...

Férj: Azt csak azért mondtam, hogy ne neked legyen igazad, Cinkám, Cinka Pannám!

Feleség (Kibontakozik az ölelésből és fölveszi a kagylót.): Halló! Bútorszállítók ...?

Szigetszentmiklós, 1956. május

Nota bene

Az érvényesülés titka bármilyen társadalmi rendben, bármilyen téren a hatalom birtokosaihoz való feltétlen alkalmazkodás. Ha valaki a jólét csúcsára, de legalább is elfogadható magaslatára akar emelkedni, akkor a bedobott jelszavakból kell a létra fokait faragnia. Ha nem így cselekszik, akkor a földszinten vagy az alagsorban marad.

Ha farkasok közé kerül, ordítson velük együtt, sőt ordítsa túl őket akár tetszik a dallam és a szöveg, akár nem! Ellenkező esetben őt falja fel a politikai falka.

Szigetszentmiklós, 1956. április

A hal

Azt mondja a görög, az ember zoon politikon, közösségi lény.
Hozzátehetjük, hogy mint ilyen, rosszabb a legbutább halnál, mert a legkönnyebb megfogni.
Mindenre harap.

Minden horgot bekap akár politikai, akár világnézeti, akár vallási csali van rátűzve.

Csak akkor eszmél, amikor a politikai szemfényvesztő lassan, de biztosan húzza a zsineget. Csakhogy akkor már késő! A bolond hal nem tudja kiköpní a horgot, amelyet oly bután bekapott. Csak idő kérése, és a bográcsba kerül, és nevetve isszák rá a horgászok a hegy levét.

Szigetszentmiklós, 1956.

Kőszeg

(Úti jegyzet)

Amikor leléptem a vonatról, és Kőszeg földjére tettem a lábam, egyik legrégibb vágyam teljesült. Úgy voltam, mint az igazhitű muzulmán, akinek az élete nem lehet teljes, míg Mekka szent földjét meg nem látja. Arra gondoltam, hogy Kőszegre minden magyarnak el kellene zárándokolnia, hogy a vár falai között kegyelettel adózzon azoknak, akik életüket adták itt a hazáért.

Örülök - szavakkal ki nem mondhatóan - , hogy megállhattam Juri-sics Miklós szobra előtt, és odaképzeltettem mögé 437 év távlatából húsból, vérből a magyar Leonidászt*, aki 700 meghalni is kész baj-társával szembenéz Szolimán xerxészi* hadával.

A thermopülai* tragédia nem ismétlődött ugyan meg, de a védők több mint fele elesett. A megmaradtak is régen elporladtak már, és nem lehet a sírjukat megtalálni, de kegyeletképpen minden esztendőben kellene egy Kőszeg-napot tartani, és a vár előtt a védők emlékére ünnepélyes csendben meghajtani a magyar zászlót.

A vár és a védők megérdemelnének ennyit. Legalább ennyit!

Kőszeg, 1969. augusztus 10.

*Leonidász spártai hadvezér volt, aki a thermopülai szorosban 300 harcosával megállította Xerxész perzsa király többtízezres hadát („Megcselekedtük, mit megkövettelt a haza”). Mindegyikük elesett.

Fény és árnyék

A dús:

Sors, csak egy évet még!
Sok-sok gyönyör várna rám.
Arannyal dúsan fizetek,
Milliókért időt csupán!

Százak örömét minden nap!
Legyen enyém minden szép, jó!
Mit számít, ha rá vér tapad,
Ha átkoz, gyűlöl millió!

Vágy úz, és a vad láng éget
Csók gyönyör, ölelés után.
Bőszítón kevés, rövid az élet...
Kicsivel több időt csupán!

A koldus:

Elfáradtam, én Uramisten!
Nehéz volt az élet.
Sok emléket őrzök,
De csak kevés szépet.

Csalódások országútján
Jóból csak morzsákat leltem.
Nem láttam csak az árnyas oldalát...
Azért, Uram, ha menni kell, megyek!

Szigetszentmiklós, 1967. május 10.

Ha búcsúzni kell

Ha most telik le az életem,
Mit mondjak, Istenem?
Világ, isten veled!,
Hogy a ménkű csapjon bele!?

Budapest, Szövetség utcai kórház, 1972

Hogyan ismerkedtem meg Petőfivel?

Nem jártam még iskolába, de még ma is élénken el bennem egy akkori kép. Késő őszi délután volt. Köd ülte meg a tájat. De bent is köd volt. Édesanyám éppen mosott. A teknőből felcsapódó gőzfelhők homályba burkolták a konyhát. Néha csak a körvonalait láttam a tárgyaknak és a teknő fölött hajladozó édesanyámnak.

A petróleumlámpa tompán, opálosan égett. Szívárványos fénye meddő küzdelmet vívott, hogy áttörje a nehéz gőzfelhőket, de nem hatolt be a sarkok rejtélyes zugaiba. Ott kuporogtam a takaréktűzhely mellett. Jólesett a konyha enyhében meghúzódni, bár fullasztó, nehéz volt a levegő. Ha nyílt az ajtó, hideg áramlott be. Odakint már csípős volt a levegő.

Bátyám a János vitézt olvasta hangosan az asztalnál a fal melletti padon. Egyrészt kötelező olvasmány volt, másrészt talán, hogy én is halljam. A betű számomra még néma csoda volt. Ámulva figyeltem a mese fordulóit. Nemcsak a fülemmel hallgattam, de egész valómmal követtem a mesét. Azt gondoltam, hogy az is csak mese, hogy én most hallgatom, és mozdulni se mertem, nehogy felébredjek, mert akkor vége a gyönyörűségnek. Átéltam a mesét, és láttam is minden szereplőjét. Ahogy a bátyám olvasott, úgy jelentek meg előttem sorban a gőz szürke, meleg ködében eleven valóságban.

Akkor éjjel tündérekkel, juhnyájjal, boszorkányokkal, óriásokkal álmodtam. Segítettem Iluskának ruhát mosni a patak vizében. Kerestem az elveszett juhokat. Jártam a csillagok között. Kutattam a gonosz mostoha csillaga után, hogy ledobjam az égről. A mese és az álom ma is vissza-visszatér.

Így kezdtem ismerkedni Petőfi Sándorral, akinek csak hallottam a nevét, mert olvasni még nem tudtam.

Szigetszentmiklós, 1963 novmeber 5.

Mindhalálíg

Székely voltam mostanáig.
Azt akarják, román legyek.
Előbb mozdulnak a hegyek
Hargitától Moldováig!

Vesztői a magyar nyelvnek
Engem román szóra fognak.
Nem szabad lenni magyarnak.
Szívem szerint jó székelynek.

A húsunkba csontig marnak.
Székelyföldön urak lettek
A hegyről jött pásztornépek,
S basái most a magyarnak.

Székely voltam mostanáig,
Az lesz fiam és unokám,
Az maradok mindhalálíg,
Még halva sem leszek román!

Szigetszentmiklós, 1963 szeptember 19.

Babér babért

Román testvér, erényed nagy,
Babérodnak nem árt a dér!
Dicső babér, megér annyit,
Mint egy bab ér!
Legutóbb, hogy itt jártatok,
Magyar földön gázoltatok,
Nem épp oly rég,
Vagyunk, akik emlékszünk még.

Román testvér, becsületed
Mindent megér!
Szép bizonyság erre Kisbér.

Volt ott szép ló mindenfajta,
Kötőfék sem volt még rajta,
Szemrevaló, villámfutó
Nemes falka.

A sok lónak, hogy elmentél,
Pusztító szél,
Csak a nyoma maradt hátra!

Onnan mentél Bábolnára.
Azután jött Mezőhegyes.
Ott is volt ló szemrevaló,
Sárga, holló, almásderes,
Törzskönyvezett, csupa nemes.

Te vélted, hol akad egy ló,
Az mind román alá való.

A lókötő, hej, ott nagyúr,
Hetvenkedő, hol nincs pandúr!

Loptál mindent, társzekeret,

Lófogatot, más egyebet.
Tehervagont, persze rakva.
Mi csak vagyon, érték vagyon,
Az mind kellett neked nagyon!

Vittél minden mozdíthatót.
Vitte vonat a szárazon,
Vízen úszott vele hajó.

Most nyertél egy szép országot.
No, nem véren, karddal kézben,
Odaadták neked készen.
Így lett való a mánia
Erdélyből Nagy-Románia.

Szigetszentmiklós, 1963 szeptember 20

Hangfogó

Jönnek a vendégrajok,
Román testvér, cseh barát.
Ülik az ország torát,
Ürítenek sok pohárt.

Szép üdvözlő beszédek...
Nem vezett el semmi se.
A Felvidék nem mienk!
Erdély, Bácska mit jelent?

Ungvár, Munkács nem is volt,
Pozsony ide vagy oda!
Nem esett itt szégyenfolt!

Harmad ország megmaradt.
Hogy a többi elveszett,
Nincs helye a haragnak,
Régi testvérnek esett.
Ne essék szó, ne bizony!
Így mélyül a jó viszony...

Szigetszentmiklós, 1963 szeptember 20

Három tarka kis tehénke

(Mese Feleségemnek és Maróka lányomnak Mária napra)

- Édes jó anyám, kérek egy kis tejet,
Ne mondd, hogy nem lehet!
- Palkó fiam, jól tudod, eget is, földet is
Teérted megfutok, de ha nincsen, nincsen!
Holnap talán... Ha megveszik, eladom a cipőm, ruhám.
Majd meglátod, hozok neked édes tejet!
- Jaj, ne add el! Nézd az eget! Elborítják a fellegek.
Eső lehet, hideg a sár, beteg lehetsz.
- Aranyos magzatom, tejet honnan vegyek?
Ha nincs pénzünk, nem segít az ember rajtunk.
- Édesanyám, ha megkéred, a Jóisten nem segíthet?
Övé minden itt a földön, nem adhatna neked kölcsön?
- Nem jön hozzánk, nem ad kézzel.
A szeretet és a jószág, tiszta lélek, irgalmasság, ez az Isten.
- Édesanyám, tán a papok, hiszen azok mind gazdagok!
- Gyermequem, a pap kegyes szavakat osztogat,
De pénzt nem ad, inkább csak elfogad.
- Mi lesz velünk, édesanyám? A remény csal nap nap után.
- Gyermequem, meg kell várnunk a holnapot!

*

Ott hasalt a rekettyésben, kipányvázta Szellő lovát.
Figyelte a pusztaságot, rajta a legelő gulyát.
Rég nem csinált kövér fogást.
Gyülekeznek a fellegek, elborítják már az eget.
Mind erősebb és bősültebb, ordít, nyargal, süvölt a szél.
Villám egymás után gyullad, dörgés, mennydörgésbe fullad.
Vad, kemény a betyár arca. - Hajrá! Mostan! Soha jobbkor!
Lóra pattan. - Hajrá, Szellő! Kibontja a karikását.
És ha nem is az egésszel, elhajtott a negyedével.
Tudta módját, volt oly fondor, - nem hiába betyárlegény -,
Meg ne fogja a komondor, sem a kemény gulyás legény.
A pusztai vén csárdában volt embere nem egy, kettő,
Vendéglátók az ivásban. Jó volt a bor és kelendő.

Gulyáslegény és számadó csak nem tudtak számot adni,
Mért nem hagyta őket a ló a nyeregben megmaradni.
Csak, amikor lenyergeltek, hát az egyik csak meglátta,
Királydinnyével szórták meg nyereg alatt a takarót.
És a két mérges komondor, mért nem húzta le a lóról?
Dehogy húzták, nem harapták, most is alusznak a kutyák.

*

Három tarka kis tehénke békésen fekszik a porban
A vén eperfához kötve egymás mellett szépen sorban.
Pihenik a fáradságot, nagy volt az út elballagni
A bugaci vén csárdáig.
Máskor csendes, elhagyott hely, vendégeket nem igen lát,
Bezzeg hangos mostanában, száz szál gyertya az asztalán.
Idestova egy hét óta szól a nóta, cseng a pohár,
Bújában iszik a betyár.
Száz icce bor az asztalon, az ivóban szól a zene,
Betyárlegény táncol arra, peng a sarkantyúja reze.
Hej, a gulya már hol szalad? Eladta csak úgy kéz alatt.
Farkas Gergő vendégül lát minden utast, jövőt, menőt,
Ismeretlent vagy ismerőst. Marad is mindérés nélkül.
Gulya ára bőven futja, szegény árva nem siratja,
Uraság volt a gazdája.
Minek is gyűjtene vagyont egy űzött vad, ilyen árva?
Nincs gyermeke, nincsen asszony. Börtön vagy a bitó várja.
Hanem addig lesz muzsika, jó bor mellett csengő nóta,
Szép asszonyok ölelése, tüzes lányok forró csókja!

*

Farkas Gergő nem szólt róla, mikor eladta a falkát,
Mért is tartotta meg éppen azt a három kicsi tarkát.
Mindegy, hogy mi játszott közre, elég az, hogy itt vannak még,
Az eperfához kötve három kicsi tarka vendég.
Most szertelen jó kedvében ittas fővel gondol egyet.
- Hej, te, primás, jöszte ide, és te is jöjj, jó furulyás!
Elég volt már, sok is a jó. Most fizetek emberséggel.
Nem kell már a muzsikaszó, menjetek el békességgel!

Ez a pénz itt a bandáé, de a három cifra téhén,
 Amit azon felül szántam, tied meg a furulyásé.
 Hanem ide figyeljete, barna bőű bús legények,
 Nem oly egyszerű a dolog, ára van ám a téhénnek!
 Miképpen lesz majd elosztva kétfelé a három téhén?
 Egyet sem szabad levágni, sem eladni a vásáron!
 Ezt jó lesz, ha megtartjátok becsülettel és okosan,
 Vagy én verem fejetekbe majd ezzel a rézfokossal.
 Hogy az osztás könnyebb legyen, esetleg én azt sem bánom,
 Amelyik a legokosabb, legyen azé mind a három!

*

Csárda körül egy siheder csak úgy éppen, tessék-lássék,
 Szöszmötölve udvart seper, mint az, aki nagyon ráér.
 Farkas Gergő a küszöbről egy ideig csendben nézi,
 Hogy a legény a munkáját milyen ímmel-ámmal végzi.
 Azután csak megszólítja: - Gyere, fiam, Búzás Jankó!
 - Látod, mi van a kezemben? - Gergő bátyám, az egy bankó!
 - És ha ez a tied lenne? - Hát, ha nekem ilyen volna,
 Nem vinnék el a süldőnket holnapután az adóba.
 - Nohát, nem viszik el, ne félj! Ez itt a tied, barátom!
 Ezen meg egy hízót vegyél! Így lesz majd szép a karácsony.
 - Gergő bátyám, de hát miért? Nem szolgáltam én e pénzre.
 Tengersok ez, ily legénynek egy évre sincs ennyi bére.
 - Nem lesz ingyen, megszolgálod, ha nem sajnálsz kis fáradságot.
 - Isten is megáldja kendet, elvégzem, csak mondja kelmed!
 - Ismered-e Sára nénit, túl a pusztán, faluvéken?
 - Ismerem-e?, hiszen éppen ő a keresztanyám nékem.
 - Tudod, egyszer sebeimet mosta, kötögzette szépen.
 Úgy ápolt, mint a gyermeket, éjjel nappal gyengéd kézzel.
 Nem feledem azt a telet, ő volt az én őrangyalom.
 Lóvá tette a vármegyét, elkerültem a kötelet.
 Nohát, Jankó ezt az erszényt úgy ahogy van, neki adod!
 Hajnalra még vissza is érsz, ha nem kíméled az ostorod.
 És még egyet, Jankó fiam! Meg ne tudja anyaszülte!
 Ha kérdezi honnan vetted, annyit mondasz: Isten küldte.
 - Megvár itten, Gergő bátyám? - Talán igen, lehet, hogy nem.
 Betyárlegény sosem tudja, hol, meddig van maradása.

A furulyás és a primás nagy sietve, szinte futva
Érkezik a tehenekhez.

- Jaj, de kedves, de aranyos ez a kicsi három tehén!

Ez a Farkas, ez a Gergő mégis talpig derék legény!

- Legyen neki sült malachús mindennapi vacsorája!

- Nahát, ez lesz itt az enyém!

- Mit beszélsz, te, rongy furulyás? Tied lesz majd, ami marad.

Primás vagyok, én választok, én vagyok a banda feje!

- Nohát, primás, okos hékás, gyújts rá most az új nótára,

Hogyan osztozik két cigány egy tehenen, az egy tarkán?

- Átkozott volt ez a Farkas! Adott volna inkább bagót,

És ne ilyen borravalót!

- Ilyen gondot, bajt okozni becsületes két cigánynak!

- Ej, kár a szót vesztegetni, úgysem tudunk reggelig se
Megegyezni, hisz azt mondta, „Én nem bánom, amelyik a
Legokosabb, legyen azé mind a három.”

Ilyen bölcs két okos ember úgysem győzheti le egymást.

- Idefigyelj, azt mondom én, ki szebben tud muzsikálni,
Azé lesz a három tehén.

- Ez már aztán jó gondolat, mondhattad volna hamarabb!

Hanem, ki lesz a bírása, ki lesz majd a hallgatója?

- Ki lenne más? A tehenek! Ez a legjobb, elhiheted!

- Kint a legelőn leülünk majd egymástól kicsit távol.

És akihez a nótára valamelyik odalegel,

Az már azé, annak udvarában teleg.

Nos, primásom, elfogadod a tanácsom?

- El én, komám, persze hogy el, úgy is tudom, valamennyi
Hozzám legel!

- Nono, komám nem kutya ám a furulyám! Ne siesd el!

- Majd meglátjuk, csak a nóta végét várjuk!

Oldjuk el a teheneket!

Kioldják a köteleket, megörülnek a tehenek.

Hogy szabadnak érzik magát, uccu, neki a kapunak,

Felcsapja most mind a farkát, és egymással versenyt szalad.

Majd elnyeli a sötétség kinn a pusztán mind a hármat.

A két zenészt kétség gyöttri, balsejtelem és a bánat.

- Mit álmodtam, Édesanyám? Három tehén fut a pusztán!
Vagy tán nem is volt az álom, hiszen most is tisztán látom.

Három cifra kis tehénke, volt egy eperfához kötve.

Két fekete mérges ember eloldotta kötelüket.

- Dehogyan látod, Gyöngyharmatom, felhők takarják a holdat!

- Átlátok a falon, anyám, három cifra kis tehénke fut a pusztán.

Csengő szavát tisztán hallom, erre hozza éppen a szél.

- Uramisten, csendes az éj, lomb se rezdül. Félrebeszél!

- Itt is, ott is meg-megállnak, szép csendesen legelésznek
Füves részén a pusztának.

Hallom, ahogy mohón tépik, harsog, ropog a zsenge fű.

Most látom a két cigányt is csárda előtt a legelőn.

Egymástól jó távol ülnek, és csodaszépen zenélnék.

Az egyikük oly gyönyörűn, búbájosan furulyázik,

Hogy a pusztá nem harmattól, talán angyalkönnytől ázik.

- Hogy láthatnál el odáig? Nagyon messze van a csárda,
Aludj, szívem csak sokáig!

Mindent befed a sötét éj, csárdát, cigányt és tehenet.

Nem hallasz te hegedűszót, lázban hallod a hangokat,

Azért látod a képeket.

- Mire beköszönt a hajnal, csengőszóval ideérnek.

Három angyal terelgeti, véges-végig legelteti.

Annyi tej lesz itt a házban, hogy hiány lesz a sajtárban!

- Arról álmodik az ember, mire ébren vágyik éhen.

Aludj, aludj, reggel talán... - Három tehenünk lesz, Anyám!

*

Sára asszony könnyes szemmel sírva térdel az ágy előtt.

Imádkozik, de csak suttog, alig rebben meg az ajka.

De vergődő szívvel remél kétség örvénylő tengerén.

- Magas égből Uramisten, légy irgalmas, tekints reám!

Beteg az én kis gyermekem, szánd meg őt, tartsd meg nekem!

Elesett vagyok nyomorult, elhagyatva, özvegysorban.

Gyermekeim beteg és árva, itt sorvad el szemem előtt.

Lelkem kicsi szép virága, Uramisten, ne hagyd el őt!

*

- Édesanyám, megint sírtál? Nevezz reám, ahogy szoktál,
 Az lesz az én orvosságom!
 Édesanyám, ha meghallgatsz, valamit még elmondanék!
 A vén csárdának udvarán söpröget egy szolgálégény.
 Lassan kinyílik az ajtó, és egy ember kilép rajta.
 Olyan nyalka, betyárfajta.
 Sárga csizma van a lábán, sárga csizmán réz sarkantyú.
 És ahogy megy a tornácon, rojtos fehér, bő gatyája,
 Mint a szélben rengő búza, úgy ringatózik utána.
 Valami van a kezében. Mondtad egyszer, hogy az bankó.
 Odahívja a legénykét, valamit most beszélgetnek,
 És kezével erre mutat, mifelénk, a pusztaszélre.
 Két bankót ad a legénynek, s még valamit a markába,
 Mit az lassan, óvatosan lecsúsztat a csizmaszárbába.
 - Álmodtál, édes fiam, álmodtál az a szolgálégény.
 - Dehogyan álmodtál, édesanyám, megmondom, mert ismerem én.
 Befordul a nyárfasorom, habos lovon erre vág, tárt,
 Búzás Jankó repül azon. Itt lesz nálunk hamarosan.
 - De hát, mégis miért jönne ilyen szokatlan időben?
 - Meglátsz, anyám, ez az éjjel szerencsét hoz, oltalmunk lesz!

*

Az udvaron lódobogás. Most kopognak az ablakon.
 Sára az ajtóhoz szalad, erőt véve sarkig tárja.
 - Keresztanyám, dicsértessék!
 - Isten hozott, Jankó fiam! Kerülj beljebb itt minálunk!
 Szomorú most a mi házuk. Nem elég a nagy szegénység,
 Engem a nagy bánat gyötör, kisfiamat a betegség.
 Mi járatban nálunk ilyen későn avagy korán?
 - Bánatot üzni jöttem én a házukhoz, keresztanyám!
 Szegénysége már meg is szűnt. Azt mondom én kendnek,
 A kis Palkó is meggyógyul jóvoltából az Istennek.
 - Palkó, itt egy zacskó cukor, ezt itt hagyom nálad,
 Mire mind elszopogatod, nem lesz semmi lázad!
 - Fogja, kelmed, keresztanyám, itt egy kövér bugyelláris!

Sára asszony reszket bele, míg a kötést bontja keze,
S hogy kiönti kötényébe, csak bámul a lámpafénybe.
Fiam, fiam, Búzás Jankó, tengersok pénz! Embert öltél?

- Hát ez annak, aki küldi, - mondta -, régi adóssága.

- Nem tarozik nekem senki! Hogy nézett ki, aki küldte?

- Nem ismerem, sose láttam. Annyit mondott, meg ne tudja
Anyaszülte, ember fia!

- Megmondom én, édesanyám!

Szép fekete a bajusza, göndör haja leomlik a két vállára.

Mély vágás van keze fején, hosszú sebhely a homlokán.

- Ó, Istenem, most már tudom! Nem lehet más, csupán csak ő,

Akit egyszer megmentettem, igen, igen, Farkas Gergő!

Igen... akkor úgy esett be itt az ajtón tántorogva,

Mély sebében, talpig vérben.

- Sára, szentem, adsz-e helyet, nem sokáig, csak míg elérsz
Egy zsandárig.

Meglékeltem egynéhányat, jönnöm kellett, nincs már erőm.

Nyomomban van egy jó falka, de hát koromsötét az éj,

Így nem lettem még a rabja.

Úgyis tudom, hogy elfognak, de hát az már mindegy nekem.

Hanem azért úgy akarom, a bajomból hasznod legyen.

Ötszáz pengő forintot ér Farkas Gergő kemény feje.

Így szabta meg tekintetes jó vármegye.

Aki felad, azé lesz az ötszáz forint.

Jó lesz neked, férjed meghalt, sokba került a temetés.

Nohát, csak menj, Sára, lelkem, hadd jöjjenek ide készre!

Ne kerülhessen az a pénz kutya pandúr, zsandár kézre!

- Dehogyan mentem. Sólyom lovát az apámhoz elvezettem,

Hanem előbb minden sebét bekötöttem.

Nem is volt már eszméletnél, mikor kinnal lefektettem.

Orvost hívni dehogy mertem, csak titokban ápolgattam.

- Kicsi fiam, az apádat még alighogy eltemettük.

Özvegy voltam, tisztelték a gyászruhámat,

Így hát, nálam nem keresték.

*

Sára asszony egy-két percig némán néz a kis lámpára.

Visszaszáll a lelke messze, feldereng a múlt világa.

Farkas Gergő jön elébe, csupa erő, férfiszépség.
 Hányszor borult a keblére, tudja azt a csillagos ég!
 Hú szeretők ők már régen, egymásé is lettek volna.
 Meg is beszéltek már szépen annak rendjén mindent sorban.
 Egy szüreti mulatságba bevetődött a csendbiztos.
 Szemet vetett minden lányra, ki csak szép volt, vagy ha csinos.
 Ő is ott volt akkor éppen, s a csendbiztos karvalyszeme
 Úgy kísérté lépten-nyomon, majd felfalta tekintete.
 Gondolta, úr, neki tehát mindent lehet,
 És a keze tilosban járt, kereste a féltett helyet.
 Farkas Gergő nem oly legény, aki eltűr ilyen szégyent.
 Csendbiztoshoz csak ennyit szólt: - Kövesse meg a lányt szépen!
 Olyan csend lett hamarjában, mely ráfeküdt minden szívre.
 A biztosnak haragjában fehérre vált a színe.
 - Kussolj, paraszt, te pucér dög, ebnek fattya, te még ugatsz?
 Ha nem futok, meg is harapsz?
 - Te korcs! – szól, és bőszen röhög, Farkas Gergőt arcul vágja.
 - Hej pandúrok, ezt a dögöt hajítsátok a fogdába!
 Majd ott beszélgetek vele. Átkozott lesz szülőanyja!
 Ezt a némbert is melléje, hadd kövessem meg a szukát!
 A csendbiztos félig holtan nyomta aztán a nyoszolyát.
 Hónapokig megcsúfoltan nyögte Gergő ökle nyomát.
 Farkas Gergő elmenekült, úgy hajszolták, mint a vadat.
 Telt az idő, egy év, kettő, nem is tudtuk, él-e, hal-e?
 Férjhez mentem. Hej, azóta fiatalon özvegy lettem.
 A sors mindenből kifosztott, hervadok, mint őszi határ.
 Egyszer, - őszre járt az idő, gólya, fecske elköltözött -,
 Megjött szegény Farkas Gergő, nem volt akkor már üldözött.
 Meglesett a közös kútnál, mikor este vízért mentem.
 Megragadott a csuklómnál: - Ismersz-e még Sára szentem?
 - Szeretsz-e még? - szólt keserűn. Átölelte derekamat.
 Csak annyit mondj, hogy szeretsz! Én megölöm az uradat.
 - Ne bánts, Gergő, jó ember ő, és a gyermekemnek apja!
 Ne mondj ilyet vétkes szájjal!
 Közöttünk egy véres árnnal úgysem lennék tiéd soha!
 Nem is tennéd, tudom biztos, nem születél haramjának,
 Nem ragadnál soha gyilkot engedve vad indulatnak.
 A lelkemet Isten látja, mind a sírig szeretlek én,
 De köt esküm és a hála, nem lehetek sose tiéd.

Másnak lettem felesége, de nem leszek esküszegő.

Te sem kérhetsz hűtlenségre, becsületes Farkas Gergő!

- Nem vagyok én finom lélek, csak egy durva betyárlegény!

- De látom, a szíved szenved, vergődésed megértem én.

- Elmegyek, hát áldjon az ég! Ha nem lehetsz az én párom,

Maradj tovább hű feleség! Sára, szentem, Isten áldjon!

Nem jött volna soha vissza, inkább elsorvad a vágtyól,

Csak amikor úgy gondolta, senkim nincsen, ki segítsen,

Akkor jött el félig halva, áldja meg érte az Isten!

Tele voltam jajjal, bajjal, akkor jött el mély sebekkel,

Hogy segítsen a vérdíjjal.

Meggyógyult már, mégis maradt, de sürgetem, mondtam neki,

- Menj el, Gergő kint a lovad, sötét van, most nem lát senki!

Mondta, nem köt már a hála, sem becsület, sem a hűség,

Lehetek most már a párja, szent esküvel hű feleség.

Azt feleltem, hogy nem lehet. Még a gyászév... azt kívárvuk.

Ezt kívánja a becsület. Aztán talán... majd meglátjuk.

- Te mondod meg, Sára szentem, mikor leszel a menyecském!

Akkor annyit üzenj nekem: Repülj, fecském! Repülj, fecském!

Most a zúgó mély örvényből gyermekemmel együtt kiment,

Ismeretlen messzeségből, mint valami csodatévő.

És most való lesz az álom, amit szőttünk annyi estén!

Szállj üzenet villámgyorsan! Repülj, fecském! Repülj, fecském!

*

- Édesanyám, édesanyám, miért hallgatsz olyan mélán?

- Keresztanyám, mit néz azon a homályos kis ablakon?

- Keresztanyám, alszik talán? Oly különös, Palkó már fél!

- Édesanyám, mondd el, amit abbahagyta! Nézd, Jankó is indulna már!

- Nem sok van már elmondani. Nohát, figyelj, kis galambom!

Férfiember nem könnyen sír, Farkas Gergő tán még úgy se.

Némán tűrte a fájdalmat, de amikor elbúcsúzott,

És a lovát elkötötte, a két szeme könnybe lábadt.

Elfordult, hogy meg ne lássam, ahogy titkon letörölte.

Csak elcsuklott ám a hangja, mikor mondta kinnal, nyögve:

- Nem felejttem, Sára lelkem, Isten áldjon mindörökre!

- Ezt gondolja adósságnak, és küldött tengersok pénzt

Tartozása kamatjának.

- Mondd meg neki, Jankó fiam, el ne feledd kis szívecském,
Azt üzeni Sára néni: Repülj, fecském! Repülj, fecském!
És Jankó már a lovon ül. – Sietni kell, vár a gazdám!
Hosszú út van még előttem. Isten áldja, keresztanyám!
Sára asszony csak leroskad, sírva térdel az ágy előtt.
- Ugye, lelkem, kis tubicám, meggyógyulsz majd hamarosan?
- Nem is vagyok én már beteg, öltöztess fel, édesanyám!

*

És a primás kinn a pusztán néz a három tehén után.

- Jaj-jaj, jaj-jaj, elszaladnak! Ó, Istenem, mi lesz mostan?
 - Egye meg a fene, ne gondolkodj velem!
- Húzd rá, hadd szóljon a zene!
- Nóta után jön a nóta, terjed a hang a pusztában.
Primás szebben sosem játszott, más még úgy nem furulyázott.
Száll a nóta, száll a dallam hol erősen, hol meg halkan.
Egyszer-egyszer úgy felzokog, mint panaszos jajkiáltás.
Majd elhaló, oly erőtlen, mint a gyenge végsóhajtás.
Aztán felszökken magasra, vissza talán sose jönne,
A furulya szinte kérve, alázattal könyörögve
Csalja, lágyan hívogatja, szálljon vissza, le a földre!
Szól a nóta, száll a dallam. Violaszín az ég alja.
Fáradtak már a zenészek, este óta muzsikálnak.
De a zene hiába szólt, a sok nóta hiába volt,
Mert az egész pusztaságon sehol sincs egy árva tehén.
- Mondtam én, hogy elszaladnak! Hol van már a három marha?
 - Azokat elhegedültük, a világ majd nevet rajtunk!
 - A te hegedűd az oka, nem szoktak meg oly csúf hangot.
Ha elszöktek, nem is csoda, tehén olyat még nem hallott.
Cirokhegedű kell neked, ami egy hangon nyekereg!
 - Mit nyivákolasz, te, papmacska? Nótát nem játszana veled
A fűzfásipos kisgyerek! Végy tök dudát, játék dobót,
Mit a kisgyerek eldobott! Nem jól szólt a muzsikád,
Billentyűt fújtál furulyán?
- Szóról szóra, majd meg öltre, mennek fújva két ököltre.
Liheg, piheg a két bős fél, és a földön elterülnek.
A zöld fűben hangverseny kél, vidám tücskök hegedülnek.

Három cifra kis tehénkét, soha senki nem kereste.
 Szomszédasszonyok nem kérdezték, Sára asszony honnan vette.
 Tehénkéből van házacska, piros tetős, fehér falú, zöld ablakos.
 A ház előtt kis kertecske.
 Fiúcskának reggel, este van már bőven friss tejecske.
 Tejecskeben fehér kenyér, házacszában szép menyecske.
 Sára asszony nem özvegy már, házacszában boldogan él.
 Mit nem tudott hét vármegye ereje és sok zsandárja,
 Megfogta azt Sára asszony két ragyogó bogárszeme,
 Hajnal piros szép orcája. Bilincstörő erős karját
 Leköti a hű szerelem. Rabja a szép foglárnőnek.
 Népes már a kis házacska. Kis farkasok szépen nőnek,
 Az udvaron báránykákkal játszadozva kergetőznek.
 És ha van egy kis ideje, a játékban ő a vezér.
 Farkas Gergő ott a gazda, mikor a mesém véget ér.

Szigetszentmiklós, 1956. január 10.

Azúr és az Úr

Szemem befogja a végtelent.
Mehetne tovább, sehol sincs határ.
Véges képességű, s gyarló a műszer és a szem.
Mit ád? A végtelenből végest csupán.
Nézem az úrt, és visszanéz rám
a mosolygó azúr.
Lelkem porba omlik, és annak hódol,
aki létrehozta, ami van
akár parancsra, mint szolgáló kéz,
akár maga az Úr.

Szigetszentmiklós, 1969. május 26.

Tiszavirág

Tiszavirág végre repült!
Bár a léte hamar megszűnt,
Csak elérte, mire vágyott,
Napot látott, és virágzott.

Hanem az én versem soha
A szép napot meg nem látja,
Elkárhozott minden sora.
A fiókom csendes rabja.

Szigetszentmiklós, 1969. május 18.

Aranylakodalomra

(Feleségem szüleinek)

Fél évszázad két bajnoka,
Öreg férj és hú feleség,
Hol az erő, az ifjúság,
A vidámság és a szépség?

Olyan férfi, olyan asszony,
Aki tíznek éltet adott,
Nem vesztett külsejében,
Mindent örökségbe hagyott.

Szépsége és ifjúsága
Nem múlt el nyomtalanul,
Most az unokákon virul.
Szemük vidám csillogása,
Nevetésük az övéké.
Ősz apóka, ősz anyóka
Így lesz ifjú mindörökké.

Szigetszentmiklós, 1969. január 16.

Kevéssel sokat

Szókincsed legyen elég,
De inkább sokat hallgass,
Mint fölösen beszélj!

Tanuld meg ezeket:
Tört részekből adni
Egységes egészet!

A nagy végtelenből
Úgy ragadni végest,
Hogy az isteni szikra
A mindenséget
Tükrözze majd vissza!

Egyszerűből nagyszerűt venni,
Zárókövet játszva
Helyére emelni!

Csepel Autógyár, Díszlettervezés, 3. üzem, 1955. január 28.

Egyenlőség

Már nincsenek cifra paloták,
Ha vannak, üresek a termek.
Lakójuk nem fényes uraság.
És, mi részükre egykor termett,
Vastag szőnyeg, színes freskó,
Fényes parkett, díszmennyezet,
Ma már színehagyott, fakó.
Nem urak, prolik vagyunk.
Fényes név ez, megtisztelő!
Egyenlők vagyunk...

Mindnyájan kunyhóban lakunk,
Földdel tapasztott a padlat.
Falra képet csak a tűz fest,
Ha van fa, és eljő az est.
Lyukas cipőben tanya felé
Dagasztjuk a hideg sarat,
Egy a mérték, csak az arasz.
Hát mi volna a panaszunk?
Egyenlők vagyunk...

Megváltást hirdetőkkel
A bányában együtt vagyunk.
Szénportól ördög-feketén dolgozunk.
Erdőn együtt döntjük a fát,
Nem szisszenünk a szilánkhöz.
Nyakunkba zúzmara hullik,
Jeges szélben majd megfagyunk.
Panaszunk ugyan mi lehet?
Egyenlők vagyunk...

Pezsgőt, aszút mi nem iszunk.
Kocsisborral szódavizet!
Munkás zsírján már nem híznak,
A rend csak munkáért fizet.
Megszűnt minden úri élet.

Háborúban együtt vagyunk.
Nincs kivétel, nincsen mentség,
Együtt vérzünk, együtt halunk.
Van-e panaszunk, az égre?
Egyenlők vagyunk...

Szigetszentmiklós, 1972. március 25.

Éjféli látogatás

Munkácsy Mihály felébred, nagyot nyújtózik.

- Sokáig aludtam. De sötét van itt!

Fel akar ülni, de valamibe beüti a fejét.

- Nagyon kemény és nehéz ez a takaró!

Erélyes mozdulattal lelöki magáról a koporsó fedelét, és felül. Sokáig meresztgeti a szemét, amíg megszokja a félhomályt.

- Ha jól látom, sírboltban vagyok. Meghaltam volna? A jelek arra mutatnak. Ha mégsem haltam meg egészen, élek az alkalommal, és körülnézek egy kicsit odafent, hogy hová fejlődött a képírás művészete, mióta letettem az ecsetet és a palettát. Hátha látok valami újat!

Úgy is tett. Elment egy híres festő műtermébe, aki épp a képeit rendezgette, és nézegette. Bekopog.

- Adjonisten! Ez a maga műterme, Mester?

- Fogadjisten! Kizárólag az enyém!

- Remélem, megengedi, hogy körülnézzek egy kicsit. Ugyanis valaha én is...

- Tudom. Ugye, a bácsi Munkácsy? Munkácsy Mihály, nemde?

- De, de! Az a furcsa helyzet, hogy még nem haltam meg egészen, és tanulmányútra indultam, hogy a mai művészetet...

- Ha az a célja, hogy a mai kor utolérhetetlen művészetét tanulmányozza, akkor éppen jó helyre jött.

- De hiszen ez a műterem nem északi fekvésű!

- Nem, valóban nem az! A modern művészet szakított az ósdi felfogással. Ez a műterem délre néz!

- De az erős megvilágításban a színek tökéletes meghatározása igen nehéz. A vászonra eső éles fény az árnyalati különbségek felismerését lehetetlenné teszi. Így csorbul a kép beszédessége és az összehatás is...

- Eh! Mit nekem a színek és árnyalati különbségek tökéletessége! Ezek nem feltételei a modern piktúrának. A kép összehatását és kifejező erejét egész másképp értelmezzük. Maga átaludta az átmenetet, Bátyám!

- Persze, persze! Sajnos én lemaradtam. A mai művészet nem vesz figyelembe ilyen jelentéktelen dolgokat. Elnézést kérek!
- Ó, semmi! Megértő vagyok.
- Láthatnám a képeit?
- Már hogyné! Itt vannak tekercekben, más részük meg ott a falon.
- Ó, azokból már láttam, amikor bejöttem, de bocsánat, macskanyomoknak néztem!
- Mit mond?! Még hogy macskanyomok! Én Talány Tasziló vagyok, és ez a név biztosíték, hogy nem macskanyomokkal készülök a tárlatra! Hogy képzelte?
- Arra gondoltam, hogy betévedt ide valami kóbor macska, és a szégyén állat megrémült a látott dolgoktól, menekülni akart, és miközben ide-oda futkosott, belelépett a sokféle festékbe, és összeugrált a padlón lévő vásznat. Annakidején nálam is előfordult ilyesmi, csak hogy én lekapartam, hogy megmentsem a vásznat. Bocsánat, ha tévedtem! A múlt hoz vagyok szokva. Hát, ezek valóban képek lennének?
- Hát, nem is macskanyomok! Egyébként, nem lennének, hanem már azok is. Kész vannak.
- Engedelmet kérek, de én egyetlen alakot sem látok, amelyből a kép mondanivalójára lehetne következtetni.
- Alak! Nekünk nincs szükségünk alakra. Mi jelképekkel dolgozunk, és éppen abban rejlik művészetünk ereje, hogy függetlenítyük az alaktól a képet. Az alakokat a képzelőerő helyettesíti. A kép lényege a kép mögött húzódik meg.
- Igen. Értem. Azt a nézőnek kell kitalálnia.
- Természetesen. A kép akkor művészi, ha elgondolkoztató!
- Szégyen, de én nem tudom kitalálni, mi ez, pedig azt hittem, érték a képekhez tekintve, hogy valamikor én is...
- Semmi szégyenkezés! Nem lehet mindenki műértője a mai művészetnek!
- Valóban. Épp ezért jó néven venném, ha megmagyarázná, hogy mit fog ábrázolni ez a kép itt az állványon, mert a foltok mégsem macskanyomok. Annak túl nagyok, tevetalpnak meg túl kicsik.
- Szívesen. De maga téved, a foltok nem nyomok, és a kép sem készülő, hanem kész alkotás. A kép összevont jelentését adom. Ez egy tócsa, jégdarab. A téli Néva. Egy háromszög, karika, Ádám és Éva vagy bármi más lehet. Kettőspont, három vonás: tűzvész vagy földindulás. Még egy bocskor és egy mente. A kép címe Naplemente.

- De honnan tudjuk, hogy lement a nap?
- Hát, onnan, hogy nem látható a képen! És most jön a mes-termű. Egy lándzsahegy, nyilvánzó. Ez a jelkép a Honfoglalás. Itt egy törött hegedű, mely nem tud szólni. Címe: Siralomházban. Aztán fokos a mestergerendában, bicska az asztalba vágva: Ki a legény a csárdában?
- Itt egy hurok, meg egy csákó. Nem is lehet semmi más: Katonafgás. Ez egy félhold és lófarok. Itt sárga sávokat vonok. Ez is egy képcso-da: az Egri vár ostroma.
- Végül egy turbán, egy paróka, ágyúkerék, görbe kard, török han-dzsár, arab kés. Tessék, kérem: Szentgotthárdi csatakép. Semmi alak, mégis beszédes a kép!
- Ó, én kontár, mennyi festéket pazaroltam!
- De most tanult, ugye, Bátyám?
- Köszönöm, elég a jóból! Nem értem én az egészet. De amit én fes-tettem, azt a gyerek is megértette, mert fölismerte.
- Ma már elég, ha a művész tudja. Aki a tárlatot futja, az csak bámész laikus. Akkor művészi a kép, ha misztikus. Ezt műveli száz irányzat: dadaizmus, kubizmus, expresszizmus, futurizmus, és amit én köve-tek, a nihilizmus. Jövő héten lesz egy tárlat. Eljöhetne, kedves Mes-ter!
- Semmiképp se! Nem olyan lesz, hogy nekem tessék.
- Keresztet vet.
- Jóéjszakát! Dicsértessék!
- Visszatér a sírboltba.
- Rémes! Azt álmodtam, hogy meghalt a művészet. Sőt rosszabbat azt, hogy korcs eb lett a nemes komondor.
- Megrázkódik. Magára húzza a koporsófedelelet és meghal.

Szigetszentmiklós, 1972. január 13.

Tarka lepkém

Szállj, pillangó, te még szállhatsz!
Szállj, pillangó, neked szabad!

Lelj erdőre, szállj mezőre,
Le a völgybe, hegytetőre!
Szállj csak, pille, erdőn, mezőn!
Ragyog az ég, szép az élet,
Míg a kasza le nem vágja
Virágostul a zöld rétet!

Szállj, pillangó, míg süt a nap,
Amíg csak a szárnyad rebben!
Tarka pille, neked szabad!
Könnyű lepke mind boldogabb,
Nem oly bús rab, mint az ember.

Szigetszentmiklós, 1972. június 29.

Siess!

Még ifjú tűzzel dobog a szív,
Lobog a láng, s kacagva hív
Szeretni, csókolni Ámor.
Siess, míg tied a mámor!

Szeress, kacagj, neved,
Míg visszacsókol a nő!
Nem tudod, mit rejt,
Mit hoz a jövő.

Az élet csak pókfonál,
Holnap eltépi tán
Durván a halál.

Szigetszentmiklós, 1972.október 13.

Késő dal

Jó lenne gyermeknek lenni,
Jézuskát, Mikulást várni,
Karácsonyfa alatt állni,
Mindent hinni és csodálni,

Semmiségért hulló könnyem
Hamar kézzel letörölni,
Elfeledni mindent könnyen,
S új semmiségnek örülni,

Anyám kebelére bújni,
És hallgatni a szent helyen
Szíve dalát, s ahogy súgja
Szépet álmodj, gyermekem!

Szigetszentmiklós, 1970

Életút

Megcsendesült már a folyam
Síkon, széles partok között.
Nem örvénylik, és nem rohan,
Mint fent, sziklák s bércek között.
Méltóságos lett folyása,
Míg eljutott errefelé.
Bölcsen, vénen, nyugalmasan
Hömpölyög a tenger felé,
Hol a pálya vége várja,
S elnyeli a tenger árja.

Szigetszentmiklós, 1972.augusztus30.

Kalüpszó

Suhan lábujjhegyen,
S amerre elmegyen,
Elszenderül a múlt,
A jövő és jelen.

Fátyla mindent befed,
S ahogy széjjelterül,
A csend is csendesül,
Álmodik az álom,
Elalszik a szó,
Elsuhan Kalüpszó.

Szigetszentmiklós, 1970

Oltár előtt

Mindig a szépet kerestem,
Annak éltem és hódoltam.

Ha láttam egy remek szobrot,
Mely mozdulni, szólni látszott,
Varázsától megbűvölten
Álltam szinte megkövölten.

Ha leltem szent áhítatban
Fogant valóság-hű képet,
Az, mint várva várt kísértet
Álmaimban felkeresett.

De ha pille szárnyát láttam,
Érett gyümölcs hímes hamvát,
Csengős szép gyöngyvirágcsokrot,
Vagy harmatos rózsabokrot,

Akkor lelke mélyre omlott,
Mint csendes szent oltár előtt,
A természet tárlatában
A Fenségest megtaláltam.

Szigetszentmiklós, 1970.szeptember 30.

Betsabé

Szürkül alkonyatra,
Piros az ég alja
Nyugati darabja,
Vérvörösre festve,
A szél biztos jele.

- Én édes jó anyám,
Mindig sírni látlak!
Mondj nekem valamit,
Mesét vagy akármit!
Csak add a jelét, hogy
Számodra vagyok még!

- Hogyne volnál, drágám
Hisz egyebem sincsen!
Csak reád gondolok
Este, reggel, nappal,
Csakhogy tele vagyok
Búval, gonddal, bajjal.

Imádkozzál értem,
Édes kicsi lányom,
Hogy a bűnöm, vétkem
Bocsássa meg Isten
Majd a másvilágon!

Ezért ülök némán,
Mikor szólnom kéne,
Örömöm felezve,
A búm kétszerezve.
De téged szeretlek,
Angyalkám, az égre!

- Ilyen mesét, anyám,
Sose mondtál nekem!
Nem lehet, hogy angyal

Vétkezne tán éppen!
- Bár meséről szólna,
Akkor a te anyád
Talán angyal volna!

No, ne sírj, bogárkám!
Persze hogy csak mese...
A vége majd más lesz,
Szebb, mint az eleje.

Holnap majd elmondom,
Kigondoltam szépen.
Imádkozz, gyermekem!
Álmod édes lészen...

- De nem vagyok álmos!
Itt pihennék jobban
Az öledbe bújva,
Kebledre borulva.

- Van itt álomital,
Igyál, édes lányom!
Ettől igen hosszú,
Mélységű az álom...

Így, szép leányom!
Neked kevés elég,
Hagyd a nagyobb felét,
Azt magamnak szánom!

Felhős az őszi ég,
Sehol nem ég világ.
Susog az őszi szél,
Kinek és mit beszél?

Betsabé nem alszik,
Saját lelkét hallja,
És mint a vad bújna
Előle, ha tudna.

Csak egyet szerettem.
Kettőt hitegettem,
Őket kinevettem
Enyelgések során,
Ha szemükben a vágy
Égett a csók után.

Komor, sötét az ég,
Mint a fekete gond,
Mint a megtört remény
Vészeknek éjjelén.

Mint ahogy a bíró
Könyörtelen szóval
Vádbeszédet olvas,
Nő a vétkek súlya
Új terhelő sorral.

- Kettőt hitegettem...
Az egyik jegyes volt,
És őt elszerettem.
Amit nyertem, szerelem
És a lány átka volt:
- Ne légy vele boldog,
Ha elvetted tőlem!

Egyre mélyül az éj,
Nehéz felhő szalad.
Őrjöng, üvölt a szél,
Nyög eresz és fedél.

- Verje meg az Isten
Ölelő karodat!
Legyen minden éjed
Gyötrő szenvedésed!

Vakító villámok
Hasítják az eget,
Lecsapó villámra
Mennykő a felelet.

- Juss majd özvegységre
Nászéjszakád előtt,
Haljon meg a hűtlen
A két szemed előtt!

A kútgém csikorog,
Ostorfa nyikorog,
Sírva hajlong az ág,
Mintha jajongna kint
Gyászoló rokonság.

- Az átok megfogott,
A fél karom béna.
Aludni nem tudok,
Álomhoz nem jutok!
Rémhangok gyötörnek,
Bár az éjjel néma!

Nemsokára jönnek!
Ahogy évek során,
Most is beköszönnek!
Sírjuktól kiszállnak,
Ágyam mellé állnak.
Mellükön a törnek
Súlyos sebe tátong!

Hangot nem ejtenek,
Az ajkuk se rebben,
Mégis azt kiáltják:
- Megöltük mi egymást
Temiattad ketten!
Gyilkos vagy, Betsabé,
Verjen meg az Isten!

- Csókolnak, ölelnek,
Menekvésem nincsen,
Vérük hozzám tapad,
Lemosni mód nincsen!

Újból felsír a szél,
Mint elhaló sóhaj,
Mint suttogó panasz,
Halálvágyó óhaj...

- Férjemet majd csak nem,
Ahogy elnyertem őt,
Elvesztettem nyomban
Majdnem a templomban.

Amikor a násznagy
Bennünket eláldott,
Szép sugárzó képe
Sápadt hófehérre,
Csak egy jajt kiáltott,
Lerogyott a földre.

De én is meghaltam,
Habár testben élek,
Járok, kelek, de
Holt bennem a lélek.

És ő is csak vádol
Mindenkor, ha eljő.
Korai halálát
Rajtam kéri számon,
Mint a másik kettő.

Mind rettegve várom,
És nincs hova lennem.
Nappal saját lelkem,
Éjjel ők gyötörnek.

Azt mondják, elviszik
Az én leánykámát,
Kit útszélien leltem,
Keblemen neveltem,
Gyümölcsét más ágnak,
Ki apát nem ismer,
S engem tart anyjának.

Elmentem volna rég,
De maradnom kellett,
Míg hajadon lesz,
És szárnyára kelhet...

De most már elmegyek,
Tovább már nem bírom!
Jobb lesz nekem majd túl,
Mint innen a síron!
És őt is elviszem,
Habár nagyot vétek.
Magára itt hagyni
Lenne nagyobb vétek.

Hiszen azok jönnek,
Kérdeznek, felelnek!
Mi lenne magában?
Félelemtől szállva
Ijedne halálra!

Én sem bírnám soká,
És ha még maradnék,
Tudom, és érzem, hogy
Biztos megőrülnék!

De még nem vagyok az,
Még tudom, mit teszek!
Ha nem imádsággal,
Egy kis ravaszsággal
Rajtuk erőt veszek!

Így majd mind a hármat
Legyőzöm eszemmel,
Én nyerem a játszmát,
Végzek mindegyikkel!

Jöhettek, mehettek,
Csak alvót találtok!
Nem fog tovább rajtam,
Meggészűnik az átok!

Itt van még a kehely,
Majd színig, úgy látom.
Ez elég lesz nekem,
Rajtam a sor, veszem...
Cirmos tulipánom,
Beérlek valahol
Majd a másvilágon!

A szél már csak susog,
Mintha fáradt volna,
Mintha valakinek
Altatót dalolna...

Nyugovóra tért a szél,
És szellemszó nem kél,
Nem nyílik az ajtó,
Nem riad, már nem fél
Betsabé, az alvó.

Szigetszentmiklós, 1966. december 28.

Bumerángthól az atomig

Fán lakó őset messze hagyta.
Barlangját kunyhóra, házra váltja.
Amitől őse rettegett, nem féli ő.
Rabja már, mi vonz, taszít, emel, és forog: az Erő.

Műszerrel kémleli az eget.
Fényévben számolva méri az űrt,
de ameddig eljutott, tyúklépés csupán.
Számol, számol, de oly nagy lesz a mérték,
az elme nem fogja fel, mennyi az érték.
És ami távol van, nem jó közel.
Rejtve marad a végtelen és örök.

Valóra vált ősi álma, mely tekintetét az égre vonta.
Már úr az égi óceánon.
Utat most a csillagokhoz keres,
de nincs ösvény, mely odavezet.
„Gátolja az arasznyi lét.”

Százszor felülmúlva önmagát, messzire eljutott.
A tudása nagy minden téren.
Atombombával pusztíthat százezreket,
de bumeráng az, ha elhagyja a kezét.
Véli, már Istenhez közel ért,
de hallgat, és mosolyog a Tér...

Szigetszentmiklós, 1952. június 28.

Csendes templom

Rám borul az éj, átölel a béke.
A nagy ég titkát, mint örök porkoláb
őrzi a messzeség.

A csillagos nagy csoda mást mond a tudósnak,
mást a hívőnek és a szerelmesnek
és mást a költőnek.

Elnézem a sok csillagot,
szavam nincsen, némán állok.
Csendes templom. Hogy kell benne imádkoznom?
Ki tanítson? Papja nincsen,
de megnyílik az égbolt, lehajlik az Isten.

Térdre hulló lelkem a megszentelt oltár.
Vérem keringése halkán zengő zsoltár.
Dobbanó szívemnek ismétlődő hangja
a nagy csendes templom kicsike harangja.

Csepel, 1944. szeptember 12.

Új évre (Lajcsinak)

Minden álmot, minden óhajt,
Minden kérést, minden sóhajt,
Mindent, ami szívből jó,
Adjon meg a Teremtő!
Millió szív egybedobban
Egymásért jóban, rosszban.

A világ majd ölelkezik,
A gonoszság temetkezik.
Jövel, tehát boldog óra,
Váltsd az álmunkat valóra!
Hozd el nekünk jövőndő,
Kedves ifjú esztendő!

Szigetszentmiklós, 1945.

Vándor Vendel

Személyek: Somos Péter, kocsmáros
 Sarolta, a felesége
 Vándor Vendel, vendég

Tisza partján van egy csárda,
 Nádfödeles, mohos fészek.
 Görnyed, mint vénember válla.
 Földre nyomják már az évek.

Nem csalogat a formája,
 Mégis fogja a vendéget
 Szép csárdásné mosolygása,
 S a jó bor, mit benne mérnek.

Vakolat csak itt-ott fedi,
 De hiába lesi-várja,
 Fösvény ember, mestert nem hív
 Somos Péter, a gazdája.

Ha kérdezik, mint a medve,
 Mordul egyet, s ránt a vállán.
 Aki többet is kérdezne,
 Ember legyen az a talpán!

- Majd ha egyszer, – szól dörmögve -,
 Ha valahogy pénzhez jutna
 Szántóföldre, négy ökorre,
 Tán még új kocsmára is futna.

*

Országúton vándor megyen,
 Kalapját szemére húzza,
 De nemegyszer fogja kézben,
 Hogy a vad szél el ne fújja.
 A köpenyét összébb fogja,

Előre néz, oldalt, félre.
Még az eső el nem fogja,
Hol találna menedékre?

Megszállna, de merre, hova?
Még csak egy kunyhó sincs sehol.
Egyik falut rég elhagyta,
A másik még ki tudja, hol.

- De ni, ott, a kanyar mögött
Talán mégis menedék vár!
Fény csillan meg a fák között,
Hacsak nem szentjánosbogár.

- Lámpa lesz az, jó barátom,
És ablakból jön a fénye.
S ajtó felett, ha jól látom,
Forgácsköteg leng a szélben.

Tehát csárda! És még hozzá...
Mi a csoda? Derűs Fészek?
No, ezt senki nem gondolná,
Én sem, ahogy reánézek.

Nézzük, tehát mihamarabb!
Akármilyen, mégis fedél!
Az eső már csak úgy szakad,
Porzik, ahogy hajtja a szél.

- Rongy ólajtó, a mennykőbe,
Jelszóra vagy tán bezárva!?
Elázok itt, mint az ürge,
S nem találok a nyitjára.

- Hej, kocsmáros, ördögadta,
Széjjelrúgom ezt a fészket!
Ide fülelj, az ajtóra!
Így várod te a vendéget?

- Hát, ki hívott? – szól morogva,
Míg ajtót nyit Somos Péter.
- Mit keresel itt, az ólban,
S ki mondta, hogy várlak téged?

- Goromba vagy te, barátom!
Ilyen szokás járja itten?
Rossz kedved van, amint látom,
De egyébként, adjonisten!

Ez a vidék tetszik nekem.
Meg is felelne a tanyád.
Az étket is jól megfizetem,
Ha van, ki főz, és jó a konyhád.

- Nohát, ez már okos beszéd!
Nem is oly rossz hely ez itten!
Nyújtja is már medve kezét.
- No, egyébként, fogadjisten!

De nem díszes itt ez a hely.
Megmutatom, hol a szobád.
Aztán elkelne egy meszely,
Kóstold meg a Fészek borát!

- Hát, a jó bor már csakugyan...
Sokat jártam, szomjas vagyok.
Meglehet, és tényleg úgy van,
Borivásra mindig van ok.

- Megyek, s jövök hamarosan,
Nehogy szomjan találj halni!
Jobb, ha pénzed nálam marad,
Mintsem koporsóra adni!

- Megüljük az egyességet,
Légy a vendégem estére,
Házad népe, feleséged

És mindaz, aki betérne!
- Nos, mit kaptál, megfélelőt?
Ittál jobbat? Mikor és hol?
A vendég vállat vonva szól:
- Megteszi vacsora előtt...

- Hát, te ki vagy? Mert nagyra vagy!
Ki az anyád, ki az apád?
Mert az ízlésben úri vagy,
De csavargóra vall a ruhád.

- Ha úr vagyok, meg nem látszik.
Tán csavargó, ahogy mondod.
Kérődzz rajta, ha úgy tetszik,
Hogyha nincsen egyéb gondod!

De hát, az bolondság lenne,
Hozd, amit a vendég rendel!
Egyébként, ha érdekelne,
Úgy is hívnak, Vándor Vendel.

Többek között ez is nevem,
A többivel mire mennél?
- Egy név nekem untig elég,
Ehhez sem kell keresztlevél.

Nem volt kenyerem a talány,
És nem is lesz, semmi kétség.
A borfejtés, más tudomány,
Ahhoz megvan minden készség.

Otthon vagyok a szakmában,
S most kérdezni leszek bátor.
Nos, csavargó uraságod,
Mondd meg nekem, mi a jó bor!

Ha valaki adja a nagyot,
Ágaskodják, hát legalább!
Mert hangot, noha tán hallott,

Embert nem lát a sokaság.
 - Nos hát, figyelj, ágaskodom!
 Nyisd ki füled és a szemed!
 A jó bor legyen olyan vén,
 Mint kőszent a faluvégen!

De nem oly hideg, rideg ám,
 Hanem tüzes, mint a lány
 Tizenhat vagy egynehány
 Évvel az élet hajnalán!

Legyen édes és bódító,
 Mint a szépasszony beszéde,
 Észvesztő és mámorító,
 Mint a csókja, ölelése!

És ha vad lánggal éget,
 S fellázad az értelem, az ész,
 Ha száguld a sötét végzet,
 Új pohárért nyúl a kéz.

- Ugyancsak felágaskodtál,
 Szégyenkezésre nincs okod.
 Igen szép rigmust mondtál,
 Szép jellemzés minden sorod.

- Nos, ha van ilyen borod,
 Arra szomjas szónokod.
 - Nohát, van ilyen borom!
 Van, ha éppen akarom!

Jó lesz várni a jó borra,
 De hadd zengjek himnuszt róla!
 Pincémnek sötét rejtekén
 Féltett kincseket őrzök én.

Öt kis hordó egymás után
 Sorakozik az ászokfán.

Öt kicsike gönci hordó,
Bennük aranszínű óbor.

A tőkét, melynek nedvét őrzik,
Apám apja szedte meg
Az áldott Hegyalján, ahol
Aszúszemet gyűjtenek.

Ha megállok velük szemben,
Leveszem akkor a kalapom.
Az Üdvözlégy jut eszembe,
Pedig kálvinista vagyok,
Mert áldott a tőkék között,
Amely ily gyümölcsöt hozott.

- A versed egyre remekebb,
Elismerem, és úgy látom,
Rímekkel és verslábakkal
Nem is állsz te hadilábon.

De szeretném, ha már most
Lantod szögre akasztanád.
A költőt már megismertem,
Hadd igyam a híres borát!...

- Elhiszem én, hogy akarod,
Nem is kell nagyon mondanod,
De van-e sok ezüstöd,
Van-e sok csengő aranyod?

- Azt mondd meg, hogy mi az ára!
Azt gondoltad, - ravasz dolog -,
Megiszom, és eloldalgok?

Arcán kemény lesz a vonás,
Sötét felhő ül meg rajta,
A szemében villám cikáz,
Aranyat dob az asztalra.

- Ha nem elég tán a borra,
És ma este vacsorára,
Ha nem lenne elég szimplán,
Vedd a krétát, számolj duplán!

Somos Péter szeme villan,
Ahogy az arany megcsillan.
A vendéget most már kezdi
Szíves szóval engesztelni.

- Nem akartalak sérteni.
A vendég is lehet piszkos...
Ki tudja, hogy ki milyen?...
Az a biztos, ami biztos.

- Egész biztos, itt hagynálak,
De se hírét, se hamvát nem
Tudom itt más csárdának,
És az eső csak úgy szakad.

- Hiszen, hozom, amennyi kell!
Öleset lép, s a homályba'
Bivaly testét elnyeli a
Pincegádor sötét szája.

Nem sokáig marad távol.

- Íme – mondja áhítattal -,
Látott-e még valaha is
Ilyen italt kocsmaasztal!?
Elkárhozna érte a szent,
Szent lenne érte a lator.

*

- Hej, Sarolta, poharakat,
Metszetteket mihamarabb!
Csirkehalál legyen máma,
Vendégünk van vacsorára!

Sarolta ifjan, bájosan
Előttük frissen megjelen.
Mintha napsugárral telne,
Világosabb lesz a terem.

Még a szent is behódolna
Babonázó mosolyának.
És ha nevet, ki-kivillan
Két gyöngysora hó fogának.

- Péter, Péter, mi ütött beléd?
Ez a gönci hordó leve!
Mindig mondtad, nincs oly vendég,
Kinek ezt elébe tennéd!

- Mondtam, de hát, járt-e itten
Gróf, herceg, avagy csak báró?
Adtam volna talán ingyen,
Csak úgy bolond barátságból?

De pokolba most amazokkal
És mindenrendű urakkal!
Nézd, itt ez a vékony pohár,
És csillogva töltésre vár!

- Nohát kedves szomjazó pár,
Mit néztek úgy, mire vártok?
Telve van már mind a pohár,
Igyatok hát, kisbárányok!

- Ohó, várj még kicsit, Vándor,
Mielőtt innál, nézd előbb
Ahogy színe aranyosan
Csillog a lámpafény előtt!

- Hiszen, nézem... egyre nézem...
Haja sötét, mint az ében.

Piros ajkán az ígézet
Mennybéli öröm, ígéret...

Somos Péter asztalra üt.
- Míg a borról beszélek én,
Te az asszonyról zengesz
Nekem itten szép költeményt!

Elég már a bolond beszéd!
Az eszed kezd megbomlani,
Ismerem én a szépségét!
Iszol, vagy a pokolba mész?!

- Isten nem azért adott szemet,
Hogy lesüssem, ha szép nőt lát.
Isten sokáig éltesse
A ház szépséges asszonyát!

- Kitekerem én a nyakát
Annak, ki a feleségem
Szemtől szembe dicsérni
Meri, bámulja, csodálja!

- Morgó medve, ki fél tőled?
Hát, mit mondtam eddigelé?
Hogy nőd szépsége csodás,
Mit úgy is lát mindenki más.

- Tudom, nyakam kitekernéd...
Sarolta vidáman kacag:
- Szegény Vándor, nagyon vigyázz,
Somos Péter szavának áll!

- Mondtam, legyen jó vacsora,
Csirke, malac, túrós csusza!
- Ha úgy tartja kedvem,
Készen lesz már kedden.

Vándor Vendel halkan nevet.
Somos Péter némán nézi,
Szeme villan, úgy kérdezi,
- Mit kuncogsz itt, te félesű?

- Nagyon furcsa ez a Fészek,
Itt valami tévedés van.
Nem cserélnéd fel a címet
Például így: Medvebarlang?

- Én meg lennék tán a medve?
Nahát, nézd a medve mancsát!
Ha épp abban telne kedve,
Földhöz verne, mint egy macskát!

- Emberből is földhöz vernél
Maglehet, tán négyet, ötöt,
De láttam én kis mészárost
Leütni az erős ökröt.

Sarolta jön. – Előétel,
Mentsétek ezzel lelketek!
Kolbász, hozzá forró torma,
Jó borsos hideg kocsonya.

- Jókor jöttél, szép megmentőnk,
Épp a végszükségben közénk!
Egymást akartuk megenni,
Mert már nagyon megéheztünk.

Talán ihatnánk egyet végre!
Mire vár még ez a nektár?
Asszonyom, itt ez a pohár
A nők legszebbikére vár!

Legyen boldog minden napod,
Minden estéd és hajnalod!
Karján tündér altatgasson!
Bánjon veled kedvesen,

Nosza, csengjen, hát a pohár,
Isten sokáig éltesse!

- Soha, soha ennél szebben
Senki nem köszöntött engem!
Somos Péter szól morogva:
- Érd be vele, menj dolgodra!

- Bíz, a férji nagyhatalom
Csupán látszat és jelképes.
A medve látszatot mentve
Körmöt mutat, zord és mérges.

Az asszony meg nemcsak, hogy szép,
Ráadásul igen eszes.
Nem is nehéz azt meglátni,
El tud a medvével bánni.

- Vigyen el az ördög!
A nyelved éles, mint a kés.
Mar égetőn, szúr és mérges,
De bármilyen, mindig elmés!

Bort ittál-e asztalomnál,
Vagy homoki lőrét, karcost?
- Nem! Ilyet vagy csak hasonlót
Talán csak a Vezúv hordoz!

Ezzel élve nem csodálom,
Rózsát vélsz a pusztaságon.
Viharfelhős téli égen
Gyönyörködsz a verőfényben.

- Hová gondolsz? Néhanapján,
Máskor soha! Csak olyankor,
Hogyha a jó sors rám nevet,
Mint ma, hogy kínálsz engemet.

Azt hiszed, kedved keresem?
Nem éred meg, de senki sem!
Csak azt mondtam, más vagy,
Másabb, mindenkinél bátrabb.

- Csitt, már jön a vacsora!
És ha olyan jó, mint szép
Az asszonyunk, aki hozza,
Nem kell a királyi konyha!

- Őt dicséred este óta...
Eszed nem súgja meg végre,
Mindennek van határa,
Mindennek van vége!

- Nézd csak! A derű jön vele!
- Jó, de hallgass el már végre,
Kerüljön pont a sok bolond
Rajongó beszéd végére!

Elég volt a mézes beszéd!
A fehérnép balga, dőre,
Úgy tapad az édes szóra,
Mint a légy a lépvesszőre.

- Még egy hasonlatot elébb!...
- Csitt, a mennykő üssön beléd!
Sarolta szól: - Dörög az ég,
És a mennykő könnyen elér!

- Jól van, jól van! Ne óbégass!
Fogd be a szád, inkább hallgass!
- Lám a férjek mintaképe,
Akit mutogatni kéne!

- Na, itt a jó tyúkleves,
Egyetek hát, amíg meleg!
- Úgy állapotunk meg itt,
Vendégem a háznépe mind.

Ülj le te is, szép asszonyom,
 Hogyha meg nem sértlek!
 Elúzheted innen menten
 Az est komor árnyait.

-Megint elragad a lovad,
 Lehet, hogy majd ledob talán,
 Aztán majd a nyakad szeged,
 Te bolond bóklovag!

- Ülj le, hát Asszonyom!
 Százszor jobb lesz minden falat,
 S álljon meg a múltó idő,
 Hogy örökké láthassalak!

Sarolta pirul, és kacag.

- Hát, mi vagy te, spanyol grand
 Vagy francia márki,
 Hódoló Don Juan?

- Úgy is lehet, mind voltam már,
 De most sorsom igen kegyes,
 Mert látom, hogy örülsz.
 Asszonyom, ne vess, csak ne vess!

- Péter, mutass példát te is!
 Tudd meg, az él, aki mulat!
 Taposd el a féreg fejét,
 Mi örömed fáját rágja!

Van jó borod, szép asszonyod!
 Derút kérünk, mosolyt várunk!
 Legyen derűs most a Fészek,
 Ne vess tehát, s arra igyunk!

- Vigyen el az ördög,
 Bárhonnan is hozott a szél!

Egy szó, mint száz, nemcsak bátrabb,
Mókásabb vagy mindenkinél!

- Temessük a harci bárdot,
S szívjuk el a békepipát!
Az igaz, hogy nincs is pipám,
De Havannám, van egynéhány!

- Hogyha Káin ilyet gyújt meg,
Bízvást mennybe száll a füstje,
S nem hal meg szelíd öccse
Testvérekéztől agyonütve!

Füstje olyan, mint az álom.
Nem is hittem, hogy ma este
A Fészekben urat játszom!
De ez igen drága lehet...

- Hát persze, hogy igen drága,
Vélem nem ment le az ára.
Azért lesz Havanna, ne félj,
Mindig a kellő mennyiség!

- Ő csak dicséri szivarod,
Félve, mi lesz, ha elfogyott.
De hallgat a két hős lovag,
Ízlett-e a sok jó falat!

- A dicsérő szó arra kevés,
Mert Lucullus ehhez képest
Koldus módra láthatta el
A sok nagyúri vendéget!

- Péter, te hozd elő Noé
Pókhálós börtönbe zárt
Aranyszínű csodás borát,
A híres Áve Máriát!

- És itt ez a gyöngysor nyakék
Legyen ma estére emlék!
Nem titok, hisz látja férjed,
Szó emiatt sosem érhet.

- De hisz ez egy egész vagyon!
Péter, szabad, Péter lehet?
Ó, mily mesés, én Istenem!
- Belehalnál, ha nem engedem...

Saroltának arca lángol,
Mint az orsó, perdül, táncol.
- De ha mást is észreveszek,
A gyöngysorral fojtalak meg!

- Uram, a gyöngysort köszönöm,
A szívemben nagy az öröm!
Bár úgy mondják, bánatot hoz,
Vissza azért mégsem adom.

- Sajnos csókra nincs jogom,
Csak a gyöngysorral hódolok.
- Vigyázzanak, akik csálnak,
Szeme, füle van a falnak!

- Várj, Péter, semmit ne mondj,
Következést korán ne vonj!
Egypár évődő szó csupán,
S véled, a nőd tilosban jár.

Ha ravasz az asszonyféle,
Csók, ölelés, mind jó palást,
Mézes beszéd a takaró,
Szándékot fed, vagy rejt csalást.

- Hát az asszony egy se jó,
Álnok kígyó mind, hamis?
- Nem! De ha én lennék csaló,
Hát, így tennék magam is.

- Nos hát, beszéljünk komolyan,
Csak ne nézz rám ily komoran!
A becsület drága kincs,
Mellékösvény nem volt, nincs!

- Péter, igaza van nődnek,
Ne vonj felhőt a kék égre!
Melegen süt a napod,
Mosolyt kérünk, Derűs Fészket!

- Mosoly, mosoly! Bárcsak tudnék!
Utálom a szegénységet,
De nem lelem szerencsémét,
Fellegvár csak, mit építek.

Hátam mögött a gond nevet,
Két öklöt rázva fenyeget.
S még ráadásul olyan beszéd,
Mit kedves nőm mondott elébb...

- Icipici tüskeszúrás
Olyan mélyre nem szalad,
Mert jól tudod, feleséged
Nem töri meg a húséget.

Hogyha százszor és keményen
Földhöz is ver tán az élet,
Ugyanannyiszor menj neki,
Hogy mérkőzzön újra veled!

Láttál- e már kicsi hangyát
Birkózni egy nagy morzsával?
Ha nem bírja, húzza-vonja,
Mégis övé lesz a morzsa!

De miért sírsz, nincs kenyered?
Van, és könnyen megkeresed.
- De szeretnék földet, sokat,

Ha nem is most, mihamarabb!

Búzából rakni asztagot,
Széleset, hosszút és magost!
Piros tetős cserepes ház,
Hol nyugalom, jólét tanyáz...

Délibábos színes álom,
A vágyaim eszményképe.
Ne kellene a vendégre
Lesni, mint a pók a légyre!

- Most még csak azt mondom neked,
Ami ma nincs, holnap lehet.
Tölts, hát, kedves Asszonyom,
Derűt és bort szomjazom!
- A harmadik üveg járja...
- Légy nyugodt! Pincéd fenekén,
Ha borod már mind elfogyott,
Pénzzel még mindig győzöm én!

- Igen, a pénz, ha van elég,
Könnyű a szó és a beszéd.
Annak derűs, szép az élet,
Kit a hiány sosem éget!

Te biztatsz engem könnyedén,
Mert gazdag vagy, én meg szegény.
Nem volt módod megismerni,
Mi a hiány, kevés, semmi.

- A vándor hosszan rátekint,
Aztán mereven messze néz,
És félúton lassan megáll
Poharával a kemény kéz.

- Mit tudod te, hogy éltem én,
Hogy mi van a hátam mögött!
Velem sok minden megesett

Egyszer talán elmesélem.

Hanem téged mi fenyeget?
Beszélsz, mintha üldöznének.
A mámor tán fejed megüli,
De a reggel azt elúzi.

Nem vagy gazdag, ez az egész,
Lelked földet vágy és imád.
Nem az élet, nem a sorsod,
Magad csinálod a gondot.

De már mára untig elég!
Nézd, szegény nőd álmos, fáradt!
Térjünk pihenőre már most,
Nyugodalmas jóéjszakát!

2.

Langyos nyári este. Vándor Vendel és Somos Péter az asztalnál ülnek az udvaron, a vén eperfa alatt. Sarolta a vacsora maradványait szedi le. Beviszi a házba, de kis idő múlva visszatér. Karján tálca süteménnyel, a másik tálcán metszett kristálypoharak és egy pókhálós üveg. Mindent az asztalra helyez. Az üveget megtörölgeti, aztán leül.

A vándor a nőt figyeli,
- Áve Mária, szól, s meghajol.
- Kinek szól ez az ária?
Láttam, hogy az asszonyt nézted!

- Minden szépségért rajongok,
S ki fog azért megítélni,
Hogy a szépek legszebbikét
Nem győzőm bámulva csodálni.
Ilyet Isten jókedvében
Teremt talán néha-néha,
És azután alszik egyet,
Mintha belefáradt volna.

- Elég, elég már! Ne tovább!
Nem is vagy te vándor talán,
Legalább is igen kétes,
Hanem csábító Lucifer!

- Ugyan már, ne vitázzatok!
Igyatok, itt a telt pohár!
Süteménybe harapjatok,
Az jobban is ízlik talán!

Az ételről nem szóltatok...
- Készültem én arra régen.
Szánandók mindazon lények,
Kik konyhádon kívül élnek!

- Elég, elég! Még csak egy bók,
Rögtön beléd fojtom a szót!
Ne jártasd már itt a szád,
Ne mondj Áve Máriát!

- Első volt a jó vacsora,
Második a gazda bora.
De mit mondjak, mit dicsérjek,
Minden emberi szó szegény.

- E bor dicséri önmagát...
- Minek, hát a sok beszéd?
A mesét mondd, úzd el vele
Unalmát a hosszú estnek!

Vándor Vendel némán ülve,
Megint hallgat elmerülten.
Megy tán emlékei elé,
Gondolatban visszafelé.

Sarolta vár türelmesen,
Somos Péter idegesen.
- Ne ülj, hát oly kővé váltan!

Elfelejtet, mit ígértél?

Udvariasság bolondja,
Őrült spanyol nőimádó,
Lovag, hol van a gitárod?
Holdvilág van, lesz szerenád?

- Attól tartok, nem hallgatnád.
Ami velem már megesett,
Nem hinnétek, hogy az való,
Vélnétek, hazugság, csalás.

Voltam én már nagyon szegény,
Szörnyű kínban kértem Istent
Sóhajtvá csak kenyérhéjért
Nem merve kérni egyebet,

Hogy ne legyek követelő,
Csupán csak annyi meleget,
Hogy imára kulcsolhassam
Fagytól dermedt kezemet.

Hirtelen megenyhült a tél,
Elém fehér cipó gurult,
Fejem felett kék lett az ég,
Az arcomra napsugár hullt.

Arra jött egy csengős szánkó
Hámba fogva három szép ló.
Az utazó csengős szánba'
Ült a pópa három lánya.

Nos, leszálltak, hogy megláttak.
Fel is vettek, mit se vártak.
Már is repült a három ló,
Csak úgy porzott, – mondják – a hó.

Nem tudom, meddig aludtam,

Vagy feküdtem öntudatlan,
De amikor kinyílt szemem,
Meleg volt fehér fekhelyem.
Fenyőillatos kis házban
Feküdtem jó puha ágyban,
Hol a téli vad hideget
Pattogó tűz enyhítette.

Három angyal sűrög-forog,
Belőlük árad a meleg.
Egyik fényes kékes lángon
Teát főz a szamováron.
Most kiönti, és a pára
Illata száll a szobába.
Másik mézet, vaját, diót
Rak tálcára s fehér cipót.

A harmadik, a kisebbik,
Három közül a legszebbik,
Nem tudom, de biztos érzem,
Fenn virrasztott egész éjjel.

Lázam méri homlokomon
Bársony, puha kis kezével,
És ha addig nem is voltam,
Lettem attól nagyon lázas.

Nagyon boldog voltam akkor,
Mai nap is áldom érte,
Édes volt az emésztő kór,
Kigyógyított ő belőle.

Mai nap is csak úgy látom,
Nem olyan volt, mint földi lény,
Szállott színes angyalszárnyon,
S a homlokán glóriafény.

Szabad voltam, elmehettem,
De nem mentem, ott maradtam.

Foglyul ejtett a szerelem,
Oltárképem rabja voltam.
És azután nem siettem,
Óhajtottam a rabságot,
Melyben tudtam, felépítem
Majd a földi mennyországot.

Feleségül vettem őt,
És enyém lett Izabella.
Magyar volt az édesanyja,
És annak a nevét kapta.

- De hol van ő, mért nincs veled?
Komor lesz a vándor, feláll.
- Hiszen mondtam, hogy angyal volt,
Szárnyra kelt, és az égbe szállt.

Mikor éppen arra vártunk,
Új angyalt szül majd a földre,
Engem örökre itt hagyott,
S nyugszik egy sírban két halott.

A világot azért járom,
Kalandor, csavargó lettem,
De nyugtomat nem találok,
Űz az emlék mindenünnen.

Asszonyom, kérlek, megbocsáss,
Ha azt mondom, jóéjszakát!
Futok, magam elől futok,
Ma már beszélni nem tudok.

3.

Nyáresti naplemente. Alkonypír festi a nyugati eget. A Tisza vizén
vörös szalag rezeg.

A már leszedett asztalnál a vén eperfa alatt Sarolta, Vándor Vendel
és Somos Péter ülnek. Tálcán pörkölt mandula. Előttük poharak és
egy üveg Áve Mária. Sarolta az üvegről a pókhálót törölgeti.

- Én már nem dicsérem étked,
Mert engem csak szégyen érhet,
Hiszen az én méltatásom
Fel nem ér a valósághoz.

- Hát, ez mi, ha nem dicséret?
Kilelne a hideg is tán,
Hogyha nem mondhatnál szépet,
És folyton nem udvarolnál.

- No, csak néha, csak a szépek!
De lehet-e mást tenni,
Mint szépet széppel illetni?
- És ha félremagyarázzák?

- Akadtam már oly számárra,
De megmagyaráztam neki,
Hogy a szótól nem kell félni.
- Hiszi tán egy jámbor számár...

- Hadd meséljen már a vándor!
Tudjuk, hogy te nem vagy számár,
Talán még kevésbé jámbor!
- Jól van, hát csak hadd beszéljen!

Vándor Vendel újra tölt, és a poharat a lámpa felé tartva merengve nézi a gyöngyöző italt, aztán beszélni kezd.

- Sarolta, Péter, hiszitek,
Hogy volt idő, amikor
Az istenáldott vízre
Cserepes szájjal epedve vágytam:

Hevertem a tűző napon
A lángoló sivatagban.
Üdvöm adtam volna érte,
Hogy ajkamat kis víz érje.

Láttam tébolyult szemeket
Ugyanazon vágytól égve.
Láttam sok földön heverőt,
Sírót, eszelős nevetőt.

Láttam buzgón imádkozót,
Ki könyörgött térden állva.
Volt, aki Istent átkozta,
Míg elérte a halála.

- Asszonyom, nem tudom, hiszed-e,
Hogy a végső vágyat, óhajt
Megőrizték a holt szemek
Vádlón nézve a kék eget,
Vizet, vizet, vizet, vizet!...
És a számum forró szele
Tűzhomokkal temette be
Egyaránt a vad káromlót
És a térdeplő imádkozót.

Homok alatt némán feküdt
Gyűlölt ellen és jó barát.
Utána csend. Nincs semmi sem.
Lent a sívó homok alatt
A karaván csendben pihen,
Jele, nyoma alig maradt.
Újra mélykék megint az ég,
Messze nyargal már a szél is.
Fenn az égen lángol a nap,
S egykedvűen továbbhalad.
Észvesztő, szörnyű csend honol,
A sivatag néma pokol.
Az életnek semmi jele,
Tán a halál is holt benne.

De mozogni kezd a homok.
Emberféreg mászik elő,

Roskadozik, és tántorog,
Mellette teve vánszorog.
Ember, állat megy, és mozog
Írány nélkül, mindegy merre,
Aki megáll, el van veszve!

Mennek, de az ember gyenge,
És kihagyó öntudattal
A homokon összecsuklik.
De az életösztön súgja,
Annyi erőt szedjen össze,
Hogy magát a tevére kösse,
Akkor együtt menekednek,
Vagy mint bajtársak elvesznek.

Bár az állat alig mozgott,
Húvös és árnyékos ligetbe,
Életadó vízhez jutott.

- Köszönheted a tevének,
No, meg a jó szerencsének!
- De mennyi kín és szenvedés
És gyötrellem volt az ára!
A halál utánad kaszált,
Hanem eléd nem vágthatott,
Mert Isten keze vezette
Azt az oktalan állatot.

- Nem tudom, Asszonyom, lehet,
Bár a teve megleli a vizet.
Amikor magamhoz tértem,
Feküdtem a pálma alatt.
Várta hosszan ébredésem
Türelmesen egy vén arab.

Ő szedett le a tevéről,
S vitt árnyékba. Kis pihenő,
S vizet adott, mennyi tellett,
Mert a kút hamar apadt,

És a vízre várni kellett.

- Hát, te csak úgy egymagadban
Utazol a sivatagban?

- Kérdeztem a megmentőmet

- És a társaid hol vannak?

- Sietős volt az útjuk nagyon,
Azért már tegnap elmentek,
Nem várhatták ébredésed.

- Te mért nem mentél velük?

- Ha senki sem marad veled,
Halott lennél, s a hiénák
Lerágták volna húsodat.

- És te mért mentettél meg?

- Valamikor, egyszer régen
Egy hitvány gyaur ebet,
Ki a vízhez nem engedett,
Itt a késemmel öltem meg.

Így nem lesz tartozásom
Allah könyvében rováson,
Sőt lesz egy kis ráadásom,
Velem jössz, és elkísérlek
Itt, a homok óceánon.

Bizonyos, hogy odavesznél,
Ha nem én mennék veled.

- A halál karjában feküdtem,
Mondtam, mikor elbúcsúztam.

- Martaléka mégsem lettem,
Voltál hű és gondos őrzőm,
Igaz, önkéntes megmentőm!

Mondd, ezért mit adhatok?
Az összegben ne légy szerény,
Kérj nyugodtan, gazdag vagyok!

- Mondd, az életed mennyit ér?
 Milliót tudsz adni érte?
 A koldusé semmit sem ér,
 Mert szegény, és nincsen pénze?
 És Allah mentett meg, nem én,
 Így akarta ezt a végzet.

- De veszteség is ért téged,
 Miattam utad elmaradt!
 - Nyugodt vagyok én avégett,
 Allah tudja javamat.

- Bocsáss meg, derék, jó arab!
 Vedd e tárgyat emlékképpen!
 Régi tőr ez, nézd a nyele
 Ébenfából van faragva.
 Nemes damaszkuszi penge,
 Síkján arab írásjelek,
 Koránból vett idézetek.

Elvette, nézte a pengét,
 Újra, újra elolvasta,
 Rászorította szívére,
 Áhítattal megcsókolta.

- Nem tudod, mit adtál nekem!
 Ez a soknál ezerszer több!
 A próféta mondása ez...
 De, hogy merjem elfogadni?
 Egész vagyont kapnál érte!

Ez a vidék nem barátságos,
 Vedd az én késem cserébe!
 Ez is igen régi jószág,
 Még az apám öröksége.

- Jó barátom, kicsit várj még!
 Itt van ez a kis levélke,
 Megkerülve minden postát

Add a címzettnek kezébe!
Nem veszítesz tán sok időt,
Épp ott van a piac előtt.

- Na, és mi volt a levélben?
Sarolta szól kíváncsian.
Vándor Vendel vontatottan:
- Kis összegről egy utalvány,
A banknak írtam hamarjában.

- Vélem, hogy a kis összegből
Három arab is megélne!
- Ezzel nem mondtál sokat,
Háromnak sincs nagy igénye.

- Veszélyes hely a sivatag,
Kínnal, szenvedéssel teli.
És a karavánokat
Harmadolja, tizedeli.

Sára szólt, most mondja Péter:
- Ostoba nép! Mily butaság,
Szomjan veszni kész bolondság!
Itt ez elő nem fordulhat,
Itt van a jó öreg Tisza,
Száz karaván föl nem issza.

- Igazad van. Ez a Fészek
Mennyivel más, mennyivel jobb!
Bár a vizet meg nem iszod,
Szomjhalál nem fenyeget.
A pincében van jó borod,
És a szörnyű nehéz sorsod
Zsíros étkeid itatva
A bor mellett szidalmazod.

Hogy mit ér a cigányélet,
A kóborlás és a kaland,
Somos Péter nem értheted!

Az élet szebb, gazdagabb,
Mint itt, a Tiszaháton.
Aki úgy él, mint jómagad,
Helyhez kötött, örökös rab.

Van mögöttem sok zord idő,
Ösztövért hét sovány esztendő.
Ütött-kopott vásott ruhám
Nem volt való már embernek.
Nem volt fényes hotelszobám,
Árok vagy a bokor alja
Volt szállásom, hűvös tanyám.

De csendes, mély volt az álmom,
Illatos jó szénaágyon.
Aztán tovább kóboroltam,
Csőszöktől gyümölcsöt kértem.
Előfordult az is, loptam,
De leginkább csak dolgoztam.

- Hát, mi voltál, mit végeztél?
Gondolom, hogy a fejszédet
Nem egy fába belevágta.

- Többek között voltam
Erdőirtó, csempész, öszvérhajcsár.
Voltam hajóács, matróz, kazánkovács,
Bányász, szeneslegény.

Szóval, nem voltam,
Nem lehettem kényes.
Ha pénzem elfogyott,
Azt kaptam el,
Ami kínálkozott.

Sokszor mindent elvett,
A sors, máskor alig hozott,
De én mindig leltem

Benne vigasztalót, szépet.
Nem kérdeztem soha,
Az út végén mi vár rám,
Kóbor Farkas voltam,
De szabad életű.
Semmim se volt, tehát
Enyém volt a világ!

Azok voltak talán
A boldogabb napok,
Mert volt mindig célom.
Visszaszerezni, mit
Az irigy sors
Naponta ellopott.
A tétlenség annak való,
Ki a bőség jászolához
Madzagolja oda magát.
- Somos Péter zordul nézel,
Mert azt véled, hogy a
Sors bűsz ellenséged.
Holott nincsen egyéb bajod,
Mint az, hogy a Derűs Fészek
Ma vagy holnap tán beroskad.
No meg, hogy nincs elég földed,
Piros cserép-házfedeled,
Széles, hosszú magas asztag,
Ökröd, lovad és tehened.
Futsz utánuk, és a vágyad
Holnap valóra is válhat.

De most azt kérdem tőled,
Futottál már az életért
Úgy, hogy nyomodban száz halál,
De te csak magad voltál?
Nekem már volt benne részem,
Holnap talán elmesélem.

4.

Személyek: akik voltak. Az eperfa alatti asztalnál ülnek. Lapos, piros virágos tálcán nagy halom rózsaszínűre sült túrós rétes. Esznek.

Vándor Vendel Saroltához:

- Mikor jártál te az égben?
- Hisz, most jövök onnan éppen!
- Ott sütötted ezt a rétest?
Csodálom, hogy nem fogtak ott!
- Azt mondtam, leég a rántás,
Erre aztán elengedtek.

- Elég már! Ne kotyogjatok!
Vándor, ott a borod, igyál!
Hidd el, okosabb dolog,
Ha a mesédet folytatod,
S bolond bókjaid elhagyod!

- Tegnap este azt kérdeztem,
Futottál-e az életért?
Egyszer úgy alakult a helyzet,
Társadalomból kivetett
Vesztett eb és dúvad lettem.
Bárki, ahol éppen talált,
Bízvást agyon is üthetett.
Azért pénz és dicséret járt.
Egy kisebb vagyon
Volt az, amit kitűztek rám.

Futottam hát, futnom kellett,
Mert amennyit nekik a bér,
Annyit a fejem nekem is ért.
Az erdő bokra takart,
De tövise a húsomba mart.

- Senki sem volt, aki védett,
Egy biztató szó sem hangzott?
- Ó, de igen, sőt nem is egy!

„Ott megy... Hogy fut az átkozott!
Hajrá, utána!... Üsd agyon!”
Ó, ez mind bízaton hatott,
Hogy fussak, mint az űzött állat,
Míg ki nem fogy lélegzetem,
S bírja erőm, idegzetem.
Egy barátom volt a késem.

Örjöngő vérebe
Vonítva szaglászta
Utánam a nyomon.
Mentem, bár nem volt kétség,
Hogy a fáradság és éhség,
Sebeim, e hármaskolonc
Nyűg lesz majd a lábaimon.

Ma is elfog még a szégyen,
Hogy futottam, mint a gyáva nyúl,
De életem nem volt enyém,
Kötött szavam s egy drága lény,
Mert, ha ott egy golyó megöl,
Az kettőnk veszett harca lesz.

Sötét éj volt, nem láttak
A kétlábú veszett ebek,
De rokonaik szaglással
A nyomomra rávezettek.
Hanem egyszer csak megálltam
Inkább sejtve, mint sem látva,
Hogy utamat mély szakadék
Keresztezi, és elállja.

Álltam, és a halált vártam,
Hátam mögött az üldözők,
Előttem az ismeretlen,
Melybe a szem be nem láthat.
Csak a bujkáló holdvilág
Mutatott meg mélyen alatt
Némi homályos csillogást.

A moraj megértette velem,
Hogy sebes, vad hegyi folyam.

A szakadék sziklafala
Sok helyt majdnem függőleges.
Éjnek idején lemászni
Istenkísértés, lehetetlen.

- Szörnyű lehetett helyzeted,
Elöl, hátul csak a halál!

- Nem volt ott más lehetőség,
Halálba a halál elől.
Jöttek az őrző véredek
És utánuk az emberfalka.
Mindkettőnek vágya a vér,
Az emberé azon kívül,
Mit értem kap, a hajszabér.
Mit tehettem? Nem volt remény,
Mert egy eb már rohant felém.

- Mire szántad el, hát magad?

- Megmászni a sziklafalat.
Elindultam hason kúszva,
Óvatosan, mint a kígyó
A prédáért hason csúszva.

Bár nagyon óvatos voltam,
Mégis gurult a törmelék.
Nem láthattak a sötétben,
De sejtették, merre voltam.
Utánam persze egy se jött,
De kósza lövés annál több!
Pedig hát, volt bajom elég,
Amíg másztam a meredélyt.
Kezem, lábam volt a szemem,
Támasztékot úgy kerestem.

Körmeim a kőbe vájva
Tapadtam rá a sziklára.

A mélységnek háttal voltam,
Lassan egyre lejjebb szálltam.
Sokszor a tíz ujjamon függtem,
Amíg lábam támaszt nem ért.

- No lám, a kalandkereső
Bizton régen megbánta már,
Mily élményben lett részes ő!

- Ha nincs más megjegyzésed,
Tartottad volna meg magadnak!
Nem kívánom megértésed.

- Látom, nem érted a tréfát,
Ne haragudj, folytasd tovább!

És egyszer csak a lábam
Nem talált párkányt a falon.
Nincs gyökér, bokor, repedés,
Csak függeni halálra szánva,
És elveszni menthetetlen,
Lezuhanni a mélységbe,
Szétfűződni a szirteken,
És a vízben elmerülni!

Hanem akkor a véletlen
Váratlan megoldást hozott.
Utánam jött az egyik eb,
De megcsúszott fejem felett.
És, mint eleven görgeteg,
Egyszerre a nyakamba hullt.
Zuhantunk, és a folyóba ketten értünk.

Minden csontom épen maradt.
Gyorsan magával ragadott
Sodrával a tajtékozó ár.
Bizonytalan sötét foltok
Húztak el gyorsan mellettem:
Fenyegető sziklahátak.

De egy kisebb fekete folt
Nem maradt el, közeledett.
A sebesülten is félelmes eb
Elszántan űzőbe vett.

Fogam közé vettem késem,
Most már úsztam, ahogy bírtam,
De perc sem kellett, máris beért,
Többször is belém harapott.
De bennem is élt az ösztön,
És a késem is dolgozott.
Őbenne fogyott a vad életerő.
Partra, mely már nem volt messze
Élve csak egyikünk jutott.
Hanem azt a bátor dögöt
Továbbvitte a sebes ár.

Összetörve, félig holtan
Roskadtam le ott a parton.
Többre már nem emlékszem.
Másodkézből tudom, hogy irgalmas kezek
Szedtek fel azon a hajnalon.
És feküdtem eszméletlen
Egy rézbőrű indus tanyán.

Kóborláshoz szokott vad nép,
Kicsinye és nagyja pogány.
De volt bennük szív és lélek.
Isten után csupán nekik
Köszönöm, hogy még élek.

Ápoltak és felépültem,
És amikor búcsút vettem,
Nem szégyellem bevallani,
Hogy a válást megkönnyeztem.

- Életed borzalmakkal van tele.
Volt valami szép és vidám,
Vagy csupán annak híján

Áll a mérleg másik fele?

- Én is őrzök szép emléket,
Nem is egyet, hanem sokat.
Az egyenleg tehát úgy áll,
Bár a mérleg ingadozik,
Körülbelül mégis egál.

- Kit nem kötött soha
Egy helyhez az élet,
Sehol nem ismerik,
De mindenhol beszél,
Költ, vagy valót regél,
Elismerést arat.

- Nem voltál még soha
Túl a szőlőhegyen,
Meg itt a vidéken,
Hol kocsmád részére
Szelíd karcos terem.
Nehéz, hát elhinned,
Mi mással megesett.
Számomra közömbös,
Hogy milyen a hatás,
Hogy miként vélekedsz
Te vagy akárki más.

És amit elmondtam,
Azt kérésre tettem,
Azzal sem a tiéd,
Nőd kedvét kerestem.

- No, ezt már elhiszem,
Nem kell bizonyítás.
Ez a szavad igaz,
Akár a Szentírás!

- Ha a mesém untat,
Tudok én hallgatni,

Akár egy trappista.

- Nem, nem! Vándor, mondd tovább,
Csak folytasd, csak sokat mesélj,
Ha másért nem, az én kedvemért!

- Holnap talán, de akkor is
A férjednek kell kérni,
Ne mondhasa, hogy ellenére
Akarok én itt mesélni!
Lassan-lassan holnap lesz már,
Pihenésre vágy test és lélek.
Aludjatok! Nyugovóra térek.

5.

Személyek és a szín ugyanaz. Vacsora után az asztalnál ülnek. Csend.

- Mi van? Megette a nyelvét
Gazda, vendég egyaránt?
Péter szól olykor: - Ígyunk!
Péter hallgat, de ő mindig így szokott.
De megszoktam már, hogy a mese
Pereg, ha eljő az este!

- Kibeszélném a lelkeket
Azért, hogy mulattassalak!
De emlékezz, köt a szavam,
És a férjed kell, hogy kérjen!

- Ha már hozott az ördög,
Nem bánám, csak vinne is el!
Mese, rege mikor elég?
Elbűvölöd ezt az asszonyt!...
No de..., folyjon a szó megint!
Hiszen a közmondás szerint,
Amit a nő éppen akar,
Azt akarja az Isten is...

- Hát igen, a bevezetés, –
- Egy üveg Áve Mária -,
Valóban szép és mesés.

Kérdéssel kezdem a mesét
Úgy, mint a másik elejét.
Voltál-e börtönbe zárva,
Ártatlanul elítélve?
Szólt úgy az ítélet,
Szabad leszel, de csak akkor,
Ha letelik az élet?

- Néztél-e már félőrülden
Fel a börtön ablakára,
Ahol láttál egy darabka
Szelíd, mosolygó kék eget?
Futkostál-e, mint vadállat
Erős ketrecébe zárva?

Követ láttál ajtód előtt,
- Élettelen anyag, mégis –
Irigyelted, mint kint lévő.
Emberektől élve távol
Mit sem tudsz a külvilágról.
Nem érdekel semmi, senki,
Mindegy, élve, halva lenni.

De ha nem vagy megalkuvó,
Pokol lesz a rácsos akol.
Istent káromolsz, átkozol,
Vagy térdelsz, és imádkozol,
Kérve, könyörögve üdvösséget.
Váltakozik a két véglet.

És a sóvárgó képzelet
Kint repdes a szabad mezőn.
Behunyta szemmel látod, nézed

A csillogó, színes képet.
 És ha visszatér a lélek,
 Őrjítő a sivár zárka,
 Melybe tested be van zárva.
 Ott a nappal is sötétzárka.
 Éjjel meg a nagy magányban
 Ordít a csend a cellában.
 Lassan tipegsz-topogsz tehát
 Órák hosszát a sötétben,
 Csakhogy halljad lépted zaját.

Mindezeken átmentem én,
 Nem túloztam semmit, inkább
 Sokat elhallgattam,
 Így is komor képet adtam.

- Hogyan bírja el az ember
 A tenger kint, meddő vágyat,
 Mikor az ítélet szerint
 Szabadulást sosem várhat?

- Aki fejet hajt a sorsnak,
 Az nemcsak a zárka foglya,
 Kétszeresen rabbá válik,
 Mert a lemondás is fogja.

- Hanem, aki terveket sző,
 Hogy egyszer csak megmenekül,
 Barátja lehet a jövő.

- Miben bízta évek során,
 Mikor nem volt senki veled?
 A reményszikra hogy maradt meg?

- Csak magamra építhettem:
 Ha jön, ha lesz egy alkalom,
 Ha rámegy is az életem,
 Azt a percet megragadom!

- De ha erős vasrács védi

Az egyetlen kis ablakot,
Fűrész, reszelőt, más eszközt
A rabnak senki sem adott,
Erős és vakmerő lehet,
De a fogoly úgy mit tehet?

- Mindennél erősebb mégis
Az emberi vasakarat.
A két keze szabad lehet,
Vele sok mindent megtehet.
Igen, reszelhet vasrácsot,
Véshet kemény sziklafalat.
Ha biztosra megy már a rab,
Az őt utóljára marad.

- És ha sikerül a szökés,
Mondd, a rab mit ér vele?
A gyermek is felismeri,
A felnőtt meg kézre adja.

- Igen, Asszonyom, úgy van!
A szökés csak első részlet,
És nem tudja a szökevény,
Mit hoz utána a végzet.
És attól függ a léte,
Hogy vaktában fut-e,
Avagy tudatos a lépése.

Gondoltam, inkább elveszek,
De a börtön lakója
Életfogytig nem leszek.
Minden kiveszett belőlem,
Mi jellemzi az emberi lényt.
Mint őreim és annyi más,
Vadállat lettem magam is,
Ki ölni kész, és ölni vágy,
Egy a törvény, ki erősebb!

- Ahol minden csupa kő,
Ajtón, ablakon vasak,
A folyosón éber őr,
Miképp szökhet onnan a rab?

- Megtaláltam rá a módot,
De az érdem nem az enyém.
A véletlen játszott közre,
Különben tán az örület,
Vagy a jóteknony gyors halál
Szán meg, s a pokolból megvált.

- Te azt mondod, a véletlen,
Én azt hiszem, Őrangyalod,
Nem hangzik így sokkal szebben?
- Én csupán csak annyit tudok,
Hogy egy halott és egy eger
Adta meg az útmutatót.
De lehet, hogy igazad van,
Senki sem tudja a valót,
Mi vezérli, mi veszti el
Földi útján a halandót.

- Egy eger és egy halott
Miképp szolgál az élőknek?
Mégis hogy jön segély tanács
Merev kézből, néma szájból?
Miképp használ, mire képes
Az icipici kis egerke?

- Egyszer belső sugallatra
Vizsgáltam a cellafalat.
Barna, piszkos bazaltkocka,
Egyik olyan, mint a másik.
És a csúszás-mászás közben
Felzavartam egy egeret.
Ide szaladt, oda futott,
Végül mégis lyukra talált.
És a kicsi gyámoltalant

Futni hagytam, nem bántottam.

Hogy a lyuknál letérdeltem,
Karmolt számokat találtam
Egy kockába beleróva,
És alatta ez az írás:
„Szabadság van a kő mögött.”
Nem éreztem sajgó térdem,
A sok szám, írás lenyűgözött.
Azt sem vettem észre, mikor
Az egyik őr cellámba jött,
Csak amikor a hátam mögött
Megállt, és nagyot röhögött.

- Hát, te az egeret lesed,
Mely elődöd kedvence volt?
Nos, Tizenhatos, te, a Vad,
Feleletet miképpen adsz?
Tizenhatos mindig okos,
Megfontolt, ravasz óvatos...

- Hogy ilyen bölcs és szellemes
Embert adott a sors örül,
Beismerem, lelkem örül.
Mert hiszen, te oly okos vagy,
Itt ez a kő rajta jelek,
Fejtsd meg, mondd, mit jelentenek?

- Nos, volt itt már elég rab,
Nálad okosabb és bolondabb,
Törte fejét valamennyi,
De megoldás nem lett semmi,

Ezt az írást a múlt nyáron
Egy vén bolond számtanár
A cella új rabjának tán
Unaloműzőnek hagyta itt.

Kicsit süsü volt szegényke,

De biz mindenki szerette,
 Mert szerény volt, igen csendes,
 Ártatlan és igen kedves.
 Ezen felül ezermester,
 Ki mindenhez értett.
 Hálám úgy vélem leróni,
 Ha adózom emlékének.
 Van itt egy kert, azt gondozta,
 Metszegetett, nyesegetett,
 Vadrózsákat oltogatott,
 Szorgos kézzel szemeztetett,
 És a kertje tündérszép lett,
 Igazgató neje, lánya
 Örömére, csodájára.
 Én voltam neki az őre,
 Hallgattam hát, ahogy mesélt,
 Mert tele volt tudománnyal.

És egyszer egy mérges kígyó
 Bújt elő a bokrok alól.
 Villámgyorsan felém kapott,
 Megharapott a vállamon.
 És az öreg, szinte csoda,
 Mint a villám ugrott oda,
 Nyugodt volt és magabiztos,
 Kiszívta a kígyómérget,
 És azzal az életemet
 A kis öreg mentette meg.

Nem is hagyott szóhoz jutni.
 - Semmi – mondta -, kis semmiség,
 Ha módja van az embernek,
 Segíteni kötelesség.

Különben sem volt rossz sora,
 Több kiváltságot élvezett.
 Nem is látszott rajta soha,
 Hogy unja a rab életet.

- Szólj, ha nem unod el,
Engem ez nagyon érdekel!

- Száz mesét is mondott,
Egy végtében, hogyha kellett.
Ahol ő megjelent, onnan az unalom,
Sietve továbbment.

- Szép bariton hangján, ha énekelt,
Még a köszív is életre kelt.

- Ha verset mond, hangja szellő,
Majd az ég felé szárnyaló,
Diadalmas, fennen zengő.
Most úgy zúg, mint a mennydörgés,
Aztán vág, mint az éles kés.

- Mi az, gúnyos Tizenhatos,
Éles nyelved tán elkopott?
Meglepő, hogy egyszer most
A csúfolódást elhagyod!

- Sőt kérek tőled egy nagy kegyet,
Ha nem untad még el a szót,
Mondj még róla más egyebet!

- Mondtam már, hogy művész volt ő.
Mikor hegedülni kezdett,
A húrokon öröm, bánat,
Jaj, kacaj, halk sóhaj zengett.
Tudott lenni vérforraló,
Majd lágy, szelíd, andalító.

- De nem értem, hogy egy rab,
Hogy lehet börtönben szabad?...

- Tudnod kell, hogy Steve,
- Ez volt a vén tanár neve -,
Szabadon járt ide, oda,
Éjjel volt csak éppen fogva.

De akkor se ment volna ki,
 Hogyha minden ajtó, ablak
 Tárva-nyitva áll is neki.
 Azt hiszem, ő volt az áldozat,
 Nem, aki vétkezett.
 Felette bűn ítélkezett.

- De jó lenne megismerni,
 Vele csak egyszer beszélni!

- No, azt már bajosan lehet.
 Minket már itt hagyott,
 Jobb cellát kapott.
 Igen, már szabad, mert halott.
 Emléket sokat hagyott,
 Meg itt e kőlapot és rajta a talányt.
 No, fejtsd meg, ha tudod!
 De szellemed nem úgy ragyog,
 Szólt, és nevetve otthagyt.

Jártam a cellámat órák hosszat,
 Lerogytam fáradtan.
 Néztem a kőlapot meg a barna falat.
 Törtem a fejem, mit rejt az üzenet?
 Talán semmit se mond
 A számjegyek sora.
 Játék lesz, semmi más?

- Nem! Ez útmutatás!
 Összefüggés lehet írás és szám között,
 Különben nem véli oly gondosan oda!
 Valamit közöl velem vagy mással,
 Az egyet jelenthet a szabadulással!...

- Nohát, munkára fel!
 Nincs kétség,
 Steve egy helyet
 Pontosan megjelöl!...

Nem adhatta hírül nyíltan, amit akart,
Hanem a szövegben rejtőzött a lényeg,
Hogy ne keresse lusta, avatatlan lélek.
De a cella piszkos falán
Ott volt még több másik talány.
„Szép a kelet, dél és nyugat,
De az észak szebbet mutat.”
„Sarkcsillagtól a madár kilenc tengeren alant száll,
Majd ott kilenc felhőt, ha elér,
Fészket rakni ottan megáll.”

„Ne maradj kétségek között,
Szabadság van a kő mögött!”

- Itt lakott, tán szökni készült.
Titkát közli, mert nem sikerült?...
Megvan, megvan! Magas egek!
Halott barátom, jó öreg,
Műved csodás, és nagyszerű!

- Bravó, te vén Tizenhatos,
Nagy csavargó Vándor Vendel!
Mégsem vagy te mindennapos,
Akármilyen mutyi ember!

Minden őr bamba ökör,
Ugyanúgy az igazgató,
Mert rájöhettek volna már,
Mit írt le a számtanár!
Hanem mégis így lett az jó,
Nekem arany szabadság!

- De mit mond az idézet?
Én nem értem az egézsét...

- A felhők és a tengerek
Egy-egy kockát jelentenek.

- Szeretném, ha lerajzolnád,

Hogy nézett ki ott a cellád!

- Asszonyom, ezt megtehetem,
Írónt, papírt adj csak nekem!

Sarolta a rajzot nézve:

- Milyen világos így minden!
- Somos Péter fejcsóválva:
Elméletben hiba nincsen,
De a gyakorlat és a próba?...

- Ahhoz nem fér semmi kétség,
Szökésem és jelenlétem
Éppen elég bizonyíték!

- Nagyon szép, hogy annyi bogot,
Annyi macskát, hurkot, csomót
Ügyes kézzel megoldottál!

- Férfit így dicsérni szemben
Nőnek mégsem illik talán!

- Bravó, Péter! Ez már remek!
Hanem ez a finom célzás
Hiába volt, kárba veszett.
Hiszen megmondtam előre,
Mily gyötrődve és kínlódva
Jöttem csak rá, hogy a kőbe
Mi van írva, beleróva.

- Folytasd, vándor, a rejtekhely
Meglett-e hát valójában?
Hogy ment a szökésed végbe?
Mint rontottál követ, vasat,
Hogy bontottál gránitfalat?

- Holnap talán, Asszonyom!
Törődött vagy fáradt,
Menj aludni, vár az ágyad!

6.

Szín a belső szoba. Asztal fehér terítővel, metszett üvegben vörösbor. Sarolta, Vándor Vendel és Somos Péter az asztalnál ülnek. Alkonyodik, komor fekete felhőket kerget a szél. Időnként villámlik. Egy-egy szélroham meg-megrázza az ablakot. A cserépkályhában pattogó tűz lobog.

- Kint esik, és füttyül a szél,
De ég a tűz, jó pattogó.
Szinte kikívánczik a szó,
Egyre jönnek az emlékek.

- Nahát akkor hajtsd a rokkát,
Pergesd az emlékek sorát!
Minek feküdjünk le korán?

- Asszonyom, ha te kéred,
Folytatom most a mesémet!
Kész voltam már elméletben,
Csak a próba volt még hátra.
De mozdulni mégsem mertem.
Tudtam, elméletem helyes,
De a kétség csak elfogott,
Valóság-e a mondott helyen
Mit Steve a kőbe rovott?

Leolvastam kilenc kockát
Sarkcsillagtól nyugat felé.
Onnan meg lassan tovább
Fel a felhők, az ég felé.
S megálltam, mint a szélütött,
Láttam, hogy kő és kő között
Kenyérbél van habarcs helyett.
Itt pihent meg, hát a madár,
Ez itt a keresett fészek!

Várom kell, míg hajnaltájon,

Mikor az őrt tolvaj módra
Kerülgeti egy kis álom!

Somos Péter gúnyosan szól:

- Értem, a börtön szabálya
Írja szigorúan elő,
Minden rabnak ajándékba
Órát adni kötelező!

- Úgy van hogy, a börtön rendje
Szigorúan szabályszerű.
Úgy folyik az élet benne,
Reggeli, ebéd, vacsora,
Séta, munka, őrségváltás.
Időrendben nincs változás.

Igen..., igen..., tehát álltam
A keresett kocka előtt.
Lábam szinte a földre nőtt.
Most jött el a nagy pillanat,
Szabad leszek, vagy tovább rab.
Nem csalódtam, a kő lazult,
A siker végre ölembe hullt!..

Volt egy csontom, úgy találtam,
Görbe volt, mint a sas csőre,
Kicsiszolva jó vésőnek,
És a követ azzal vájtam
Rettegve és félve, lesve
Minden kósza hangra, neszre.

- Féltél, Vándor? Pedig
Hallottam, kik úgy szóltak,
A félelmet nem ismerik...

- Van úgy, hogy a hős oly bátor,
Elismeri, hogy ő is fél,
De a gyáva olyan bátor,
Költött hőstetteket regél.

- Nem is a szuronytól féltem,
Elfogadtam, meghalhatok,
Hiszen, oly pokolban éltem,
Hol megőrülnek a rabok!
De tudjátok-e mi vár arra,
Ki szökni készül, s megpróbálja?
Lesz belőle láncolt állat!

Mint a féreg, ha véletlen
A nehéz talp alá kerül,
Vonaglik, de nem menekül,
Pusztulni fog menthetetlen.

- Hanem elég ebből ennyi!
Majd még rút hibába esem,
Mert ha sokáig folytatom,
Végül mégiscsak hős leszek.

- Ha már elmondtad a felét,
Ne fossz meg a javától,
Fizesd meg az adósságod!

- Asszonyom, halasztást kérek!
Holnap majd tovább mesélek...

7.

A szín és a személyek ugyanazok

- Vándor, lejárt a váltód, beszélj tehát,
Két hallgatód mesédre vár.
Mit rejtett el a jó tanár?
Ne kínozz, monddad tovább!

- Végre az üregbe nyúltam...
De nem tudom, mi volt velem,
Álltam szinte lánggra gyúltan,
Mégis fázva, dideregve.

Nem csalódtam, mohó kezem
 Egy nagy kulcsot szorongatott
 És egy lapos kis csomagot.
 Zsírpapírba belehajtva
 Egy acélvágó fűrészlap
 Törött nagyobbik darabja.
 Majd egy vékony hosszú kötél,
 Egyik végén acélkampó,
 Minden két lábnál egy csomó,
 Legyen rajta jó fogódzó.
 Ezen kívül még egy levél...

Gyorsan visszatettem
 Fűrész, kulcsot és kötelet.
 Nem hagytam nálam semmi mást,
 Csak az írást, a levelet.
 Visszatettem a kőlapot
 Kenyérbéllel fedve a rést,
 Így régi lett újra a kép.

Az írást úgy betűzgettem
 Titkon, mint aki vétkezik.
 Napvilágnál nem tehettem,
 Mikor az őr leselkedik.
 Százszor elolvastam,
 Mire betéve megtanultam.

- Láthatnám is a levelet?
 - Sajnos, Asszonyom, nem lehet.
 Sűrűn kutatják a rabot,
 Ezért tanulás után megettem,

Hogy az őr meg ne lelje,
 Mert akkor el vagyok veszve.
 Hanem azért elmondhatom,
 Megmaradt még a fejemben.

- Előbb innánk egy pohárral!

Élénkebben forog a nyelv,
A képzelet jobban szárnyal,
Rossz beszélni száraz szájjal.

- Péter ezt igen jól mondja,
Biztatás van a jó borba!
Térjünk vissza a levélre!
Nagyjából ez állott benne.

„Lehet, nem lesz senki soha,
Ki a rejtélyt megfejti,
És a levelet elolvassa.
De ha megesne a csoda,
És a levél előkerül,
Akkor egy rab megmenekül.
Mindegy, soha nem tudhatom,
Kinek nyitom fel az ajtót,
Kire bízom a vagyonom.

Te most biztos, azt kérdezed,
Mért nem szöktem meg én magam,
Ha mindennel készen voltam,
Mért nem mentem, mért maradtam?
Én bolondnak tettem magam,
Játszottam jámbor együgyűt,
Minden gyanút eloszlattam,
Az öröket mulattattam.
Végül igen megszerettek,
Nem is ügyeltek már rám,
És szabadon jártam-keltem,
Nem volt bezárva a cellám.
Konyhán, udvaron vagy kertben
Majd' szabadon kóboroltam.

Mindent szépen elterveztem,
A szökésre felkészültem.
Amikor a nagy pillanat elérkezett,
Mikor egész biztosra vettem,
Hogy viharos éjjel készül,

És a szökést végrehajtom,
Akkor, mint orvgyilkos
Alattomos láz megrohant,
Levert lábamról, mint a kő.

Tudtam, hogy ez veszélyes kór,
És, hogy ez a halál jele,
És már közeleg a vég
Nem sietve, nem is késve.
Nem lesz időm már semmiképp,
De erőm se a szökésre.

Megőrltem volna talán,
De a Sorssal megbékélve
Karcoltam a kusza talányt
Ide, a kilences kőbe,
Vedd, amit lelsz az üregben!
Hogy menekülhess, rád hagyom.
Ócskaság, de kincs és vagyon
Egy fiatal rab kezében.
Neked legyen majd szerencséd,
Égből menekvésed lássam!
Sírból nyújt szellemkezet
Üdvözlésre holt rabtársad."

- Szegény jó, öreg számtanár,
Mint vérezhetett a lelke!
És nem lázong, és nem átkoz
Istent, ördögöt, szenteket!...
Ne csúfold meg e könnyeket,
Mesédől lelkem megremeg...

- Nézd a férjed, ott, a padon
Úgy alszik, mint a mormota!
Ezért hát most elmondhatom,
Te tudhatod, neked lehet,
Sírtam én is, mint a gyermek,
Míg olvastam a levelet.

De folytatom, hogy a levél
Többi sora még mit beszél.

„A szökésre minden kész.
A vasrács az ablakon
Alig áll már az alapon.
A kötél jó, el nem szakad.
Sajnos nem volt hosszabb darab.
Egy jó emelet a hiány.
Ha nem töröd kezed, lábad,
Félig meddig nyert ügyed van.

A hátsó udvar körül magas kőfal.
Azon átjutni nem lehet.
Ahol lehet, ott vasajtó van.
Mellette egy vén odvas fa,
Belsejében féltve őrzöm
A kulcsot egy rozsdás szögön.

A túloldalon vérebek,
És szabadon járnak-kelnek.
Széjjeltépnek a csontodig,
Míg az örök oda érnek.
De van egy jó keverékem,
Annak szagát egy sem állja,
És felfordul menten tőle,
Amelyik azt inhalálja.
Az is ott van az üregben
Légmentes zárt üvegben.
Mikor az eb neked rohan,
Jó közelre be kell várnod!
Az üveg finom, törékeny,
Előtte a földhöz vágod.
És az eb már menekülne,
De kinyúlik megszélídülve.

És mellette még valami:
A hullaház kulcsa az.
Könnyen mehetsz onnan tovább.

Nincsen vasrács, szabad az út.
 Amikor az ajtón kilépsz,
 Az ott már a rabtemető.
 És ott az a kihalt világ,
 Neked éppen kapóra jön.
 A fal ugyan elég magas,
 De egy vén vadkörtefáról
 Könnyen átlendülhetsz rajta.

Akkor már szabad földön állsz,
 De óvatos légy, és vigyázz!
 Hajszott és űzött vad leszel,
 Utad csupa verem és tör.
 És ha százat észreveszel,
 Egybe tán mégis beesel.
 De ha nincs kötve a lélek,
 Mennyből, pokolból eljövök,
 És védőszellemed leszek,
 Isten veled, óvjon az ég!”

- Istenem, én újra sírok,
 Megint csak hullik a könnyem...
 Miért, hogy magammal nem bírok?
 Úgy resteltem, úgy szégyeltem!
 - Asszonyom, ne szégyelld a könnyed!
 Én olyan voltam, mint a vad,
 Mégis úgy hullott a könnyem,
 Mint ahogy a tied mostan.
 Hanem én azt nem szégyelltem,
 Mert ahogy a levél után
 Szívét lelkét megismertem,
 Éreztem, hogy élő embert
 Soha még úgy nem szerettem.
 És ha ő egy csillag, a könnyem hadd lássa,
 Azt is, hogy lelkemben örökös a hála!

- Ez volt, hát az első levél...

- Előbb igyunk, aztán beszélj!

Itt a bor, vedd fel, Vándor!
Igyál, aztán már nem bánom,
Mennyi a szó, meséd várom!

De én, bizony álmos vagyok.
Nőd szeme is majd leragad.
Hosszú ám annak az este,
Ki tegnap későn feküdt,
És a napot korán kezdte.

- Hadd maradjon, hát a mese,
De mondd majd el holnap este!

- Úgy legyen, hát! Jóéjszakát!

8.

A szín a régi. A személyek, akik voltak

- Nos hát, Vándor, kezd el, beszélj,
Hogy szólt a második levél?!

- Feltéve, ha minden részlet
Feszült figyelemre készítet!

- Ítéld meg, te nagy műértő,
Csak az álom el ne nyomjon!

- A második levél tényleg
Továbbfolytatja a mesét:
„Most elmondom, mire kérlek.
Találd meg, akit szeretnék,
Add át neki örökségét,
De a fele legyen tiéd!

Nem az vagyok, kinek hisznek,
Steve nekem csak álnevem.
Az igazi egészen más:
Bácsalmási Köves Farkas,

Családfámnak első sarja.
 Fiam húszéves, hogyha él.
 Itt, mint göndör kisfiúcska
 Borul anyja kebelére.
 Látod, homlokán a kép
 Heget mutat, amely mély.
 Azt a jelet megismered.

Ami költség majd felmerül,
 Az örökségből kikerül.

Életemre térek újra.
 Ha már ismered a végét,
 Ismerd meg az egész részét!
 Volt jó földem, nem ezer hold,
 Még a száznak is híja volt.
 Bácskai föld, mind egy tagban.

Hanem, volt egy rokonom is,
 Kívül-belül álnok hamis.
 Különösen gyűlölt engem.

Lány korában feleségem
 Hidegen kikosarazta.
 Engem is kért, fenyegetett,
 Az eljegyzéstől álljak el!
 Mert ő Róza nélkül nem él,
 Feleségül fogja venni.

- Eszemben sincs, kedves Bátyám!
 - Nos hát, Farkas, idehallgass,
 Kettőnk között kitört a harc!
 Tied lesz tehát a lány,
 Enyém a gyűlölet, bosszú...

Elpörölöm a vagyonod!
 Lesz idézés ide-oda.
 Megmérgezem éjed, napod.
 Arra ébredsz egy szép napon,

Nincs már házad, nincs vagyonod!

Minden érték dobra kerül,
Sőt, ami több, kedves nejed
A nyomor elől elmenekül.
Így zárul be majd a kör.
Ami azon túl hátra van,
Az már csak a válópör.

Nem lesz asszony, feleség
Se birtok, se semmi más.
Nohát, kedves Öcsikém,
Ez lesz a végállomás!

- Kerek a mű és csodás,
Nohát, édes, kedves Bátyám,
Magad vagy az élő Sátán!
Ősi föld az örökségem,
Semmiképp sem hagyom azt!
Ki vállalna olyan ügyet,
Ahol nincsen jogalap?

- Majd meglátod a pör során,
Miképp győz az igazságon
A pénz az erősebb jogán.
Meglátod, hogy jogalapon
Úszik el az ősi vagyon.

- No de, most már elég,
Amíg lehet, menj az ajtón,
Vagy kidoblak az ablakon,
Amit nagyon megsínylenél!

Működött a kedves rokon,
Nem hazudott, szavának állt.
Elpörölte a birtokom.
Ránk szakadt a szegénység.
De megmaradt a szerelem,
Mindkettőnkben élt a hűség.

Írnok állást vállaltam a
Tekintetes Megyeházán.
Körmölgettem a sok aktát.

Egyébként meg a sok barát,
Akik asztalomnál híztak,
És itták a pincém borát,
A szegénytől, láttam, féltek,
Ha tehették, elkerültek.

Nem maradt, hát egyéb nekem,
Csak feleségem és gyermekem.

9.

Ködös őszi délután,
Vagy inkább már estefelé
Másolgatni bent maradtam,
Hogy a cseppnyi fizetéshez
Hadd jöjjön még egy-két garas.
Egy darab kenyeret rágcsáltam.

Bejött hozzám nagybátyám,
Jó hajdúja kísérte el.
Maró gúnnyal így szólt hozzám:
- Nem hívnál meg uzsonnára?

- Egyáltalán miért jöttél?
Én egy szóval sem hívtalak!
Pokol veled, hordd el magad!

- Visszaadok mindent neked,
Minden vagyonod és marhád,
Csak egy szót kell kimondanod,
Egy árva szót, azt hogy igen!
Csak az asszony kell cserébe,
És tiéd lesz minden ingyen.

- Még egy pimasz ajánlat,

És piszkavassal megy a válasz!

- Ha az asszony nem lehet nőm,
Akkor lesz majd a szeretőm!
Arcul ütött, és leköpött.
Vad örület fogott el.
Úgy éreztem, most ölnöm kell,
És a kezemben a piszkavas
Nagy erővel le is csapott.
Vér patakozott, csont ropogott.
Nagybátyám a padlóra hullva
Nem volt már más, csak egy hulla.

Aztán rögtön feleszméltem,
Embert öltem szántszándékkal.
Kifutottam, és az ajtót
Kétszeresen rájuk zártam.
Kifulladásig, félig holtan
Már a házuk előtt voltam.

- Mi bajod van? Mondd meg, Édes
Olyan igen mért futottál?

- Mert előttem egy gyilkos áll!
Fölkeresett a nagybátyám,
Szembe köpött és arcul vert.
Egy ütéssel megöltem őt.
Búcsúzni jöttem hozzád,
És hogy lássam gyermekem.
Aztán rögtön futok tovább.
De már ütik is az ajtót,
Kint csaholnak a kopók!

Kiugrottam az ablakon,
Aztán futottam, ahogy bírtam.
A fokozódó lárma
Megsúgta, hogy a hátam mögött,
Nőtt az üldözők száma.
Egy barátom volt a köd.

Mennem kellett, futva menni.
 Már a város szélén jártam,
 Zegzugos kis utcák voltak,
 Szűk és sötét sikátorok.
 Ez itten egy külön világ,
 A megvetett zsidónegyed.

De akkor már imbolyogtam,
 Erőm végképp elhagyott.
 És hirtelen egy kapu alól
 Kinyúlt értem két medve kar.
 Olyan könnyen, mint gyermeket
 Felemelt, és ölbe kapott.
 Hallottam biztató szavát,
 - Ne félj, jó barát vagyok!

- Tudom, ki vagy, súgtam még kint.
 Ki egy férfit úgy kap ölbe,
 Mint valami kölyökmacskát,
 Az csak egy ember lehet,
 Joáb Mózes, az ószeres.

- Most a szónak ideje nincs,
 Majd később még beszélgetünk!
 - De hallod? Az üldöző csapat
 Már az ablakunkhoz ért,
 És ha az engem itt talál,
 Az neked is biztos halál!

- Az a fontos, hogy ne féljünk,
 És mindenre felkészüljünk!
 Mária-kép ott, a falon!
 Egy kis fülke van mögötte.
 Nosza, gyorsan! Bújj be hamar!
 Jó lesz nagyon, ha eltakar!

- És ha a képhez nyúlunk?
 - Jehovára, mind meghalnak!

Mózes egy római kardot fog.
- Menj, már az ajtót döngetik!
Az ajtón már nyílik a zár,
És karddal a kezében Mózes
Utat engedve félre áll.

- Hát, te karddal fogadsz minket?
Mit kezdenél velünk szemben?

- Mielőtt én meghalok,
Lenne még egy-két halott!
Azt mondd, mért jöttetek hozzám
Fegyverrel késő éjszakán,
Ordítva éjnek idején?
Csendes szót is megérték én!

- Na, csendben kérdem, hol van ő?
Ne bámulj, hanem add elő!

- Hiszen, semmiről nem tudok...

- Ne hazudj, itt a bűnjel,
A padlón a vérnyomok!

- Ahogy a kardot levettem,
Végigcsúszott a kezemen.
Jó lenne, ha bekötnének!

- Kösse be az ördög nénje,
Én nem bánom, folyjon véred!

- Jöjj ki, uram, elmentek már!
Tán könnyörgött a Madonna,
És meghallgatta Jehova.
És most igyunk, itt a pohár,
Aztán még a vacsora vár!

- Joáb Mózes, te miattam
 Látom, megvágta a kezéd!
 - Igazolnom kellett a vért,
 Hallottad, a szó mit sem ért.
 - Tartsd, hadd kössem be a kezéd!
 - Uram, előbb én a tiedet!
 És az óriási kezek
 Gyengéden kötik a sebet.

- Hanem most már együnk,
 Minél többet, azon legyünk!
 Aztán a kenyér, sült és egyéb
 Mind egy morzsáig elfogyott.

- Joáb Mózes, nem is kérde,
 Miért hajszoznak, és űznek?
 - Várok még, és ha úgy véled,
 Hát akkor majd elmeséled.

- Elég volt már a kockázat,
 Mely környékezte házad!
 Segíts nekem, továbbfutok,
 És ha a határon átjutok...

- De még közbeesik a láb,
 És azon át büntetlenül
 Nem taposhat emberi láb.

- Mégis próbálni kell nekem!
 - Igen, persze, de csak velem,
 Mert a lápot én ismerem.
 Meg kell várni, hogy a sebed
 Meggyógyuljon, behegedjen.

- De mért teszel ennyit értem?
 Az én fejem aranyat ér!

- Uram, Joáb, az ószeres
 Szegény, de senkit fel nem ád.
 - Ha olyan volnál te, mint más,

Akkor én mint láncra vert rab
Másutt lennék, és nem szabad.

Te zsidó vagy, én keresztény...

- Mért verne ez éket közénk?

Nem a hited, nem a fajtád,
Hanem az embert nézem én,
Ahogy te bennem egykoron.

- Gazdag voltál földben, pénzben,

Én meg szegény senki fia.

Bár nem voltál fajtestvérem,
Nemcsak jó szót adtál nékem,
Mert az egyetlen úri ház,
Hol adhattam, és vehettem,
Bácsalmási Farkasé volt.
És ha sokáig elmaradtam,
Rám üzentél, mi van velem?

Hogyha jött valami ünnep,
Megtömted az ócska zsákot
Cukorral, mákkal, dióval,
Hogy a szegény zsidó család
Jobb napot és estét lásson.
Én neked sokkal tartozom,
Most csak adósságom rovom.
De most aztán arról beszélj,
Mit gondoltál, van-e célod?

- Hogyne volna, tervvel bírok,
De az önmagában semmi.
Kellenek hozzá papírok,
Diploma és más egyebek,
Születési kivonatok.

- De hiszen, ez mind van nekem,
Diploma és más egyebem.
De holnap folytassuk talán,
Illetve ma, hisz az óra

Kettőt mutat éjfél után!

10.

Későn jött meg másnap Mózes.

- Későn jöttem, késnem kellett.

Ma a te ügyedben jártam.

Sok mindenben volt hiányod,

És mindenhol sokat vártam.

Sokat vártam, de minden kész,

Nem lesz bajod, ha útra kélsz.

De figyelj most, kedves Uram!

Aki innen majd tovább áll,

Gordon Steve , a számtanár!...

Oxford a hely, hol végeztél.

És így tovább, minden okmány.

Hanem mindezt szóról-szóra

Betéve is tudnod kell ám!

- Az egész dolog érdekes,

Hamis minden papíros,

De azért csak mind hiteles,

Valamennyi hivatalos.

- De hát, honnan? Mert ezek itt

Amint látom, műremekek.

- Uram, én sokfelé járok,

Ismerem az alvilágot.

Kerül ott kicsapott diák,

Elzüllött pap, ki otthagyt

Csapot, papot, ekléziát,

Van okirat hamisító,

Jogászból lett zugüggyvéd.

A szakmában mind művész.

Holmi gazságért, ha kell,

A szomszédba egy se megy.

- És mindezért mit fizettél?
Nem kaptad meg csak úgy ingyen!
- De volt olyan, aki tartozott,
Törlesztett, jó kamatot adott.
Sok aljasság megesik ott,
Hanem egymást meg nem csalják.
Ő sem csalt meg, egyenlített,
Amint látod, magáért kitett.

Az is lehet, megcsalt volna,
De törvény van, igen erős,
Csak annyit mond élőszóval,
„Aki társát megcsalja,
Nem lesz hosszú életű.”

De most beszéljünk rólad már:
Tehát angol beszéd, Uram,
Gordon Steve, számtanár!
Kockás ruha akad nálam,
Ezüstgombos botocska,
Magas tetejű cylinder,
Kurta szárú fapipa.
Olyan angol, mint te leszel,
Legfeljebb, ha Londonban jár.

- Hiszen, már csak ott lennék,
És akadna vajmi állás!

- Akad, már csak reád vár.
Íme, itt van ez a levél,
Ez a kis ártatlan csalás,
Tanári székbe ajánlás.

Hanem épp Oxfordba menned,
Úgy vélem, nem lenne helyes.
Az a lényeg, hogy pénzt keress!

- Feleségem fekvő beteg.

Joáb Mózes, nincs egyebem,
Mint ez a gyémántköves gyűrű.
Add el, kérlek, ahogy lehet,
Viseld gondját, amíg beteg!

- Nem kell nekem az a gyűrű.
Ahogy eddig, viseld tovább!
Ezt az erszényt, pedig vedd el!
Üres zsebbel nem mehetsz el!
Pár hét múlva útra kelhetsz.
Van egy ismerősöm, csempész,
A határon az átcsempész.

- Feleséged lesz a lányom,
A kis Farkas meg az unokám.
Holnap hozzájuk elmegyek,
A házaló nem kelt gyanút,
Az minden házba bemehet.
De van egy kis lánycselédem,
Őt küldöm el Nődhöz,
És ellátja mindenképpen.
Nem ismerik, nem kelt gyanút.

- Most még egyet, el ne feledd!
Mi egymásnak nem írhatunk.
Hanem azért hírt kell adnunk,
Hogy egymásról mégis tudjunk!
Egyik fiam Párizsban él.
Hozzá menjen minden levél!
Íme, ez a tervem,
Van-e, amit nem látsz jónak?

- Ahogy mondod, minden úgy jó.
Megköszönném szívből neked,
Hanem arra szegény a szó!...

- Én köszönöm az egeknek,
Hogy egy kicsit segíthetek.
A többit majd Jehova végzi,

Ki az emberek sorsát,
Öröktől fogva intézi.

11.

Mire átértünk a lápon,
És a csempészt megkerestük,
Hosszúk voltak már az árnyak.

- Várd meg itt a reggelt, Mózes!
Az az átkos út a lápon,
Fényes nappal is veszélyes!
- Jó lámpás lesz a hold nekem,
Aztán csillagos lesz az ég,
És az nekem éppen elég.
Aki ismeri az utat,
Ilyenkor is biztosan jár.
És most, Uram, adjál kezet,
És ahova indulsz mostan,
Kísérjen oda Jehova!

Annyit tudtam csak mondani,
- Joáb Mózes, Isten áldjon,
Egyetlen igaz barátom!

12.

Ballagtunk az éjszakában.
Elöl vigyázva a csempész.
Csend volt, nem is hallatszott más,
Néha egy-egy puskalövés.
A csempész megvetően szólt:
- A határőr mind sültbolond,
Csak úgy a levegőbe puskáz,
Kétbalkezes lesipuskás!

- De a játék csak veszélyes!
Nem mehet biztosra soha,
Mert a véletlen szeszélyes.

- De olyan kártyás, aki nem mer
Bankot ütni, sohasem nyer!...
Hanem célnál vagyunk éppen,
Megúsztuk az utat épen.
És mire a városba érsz,
Akkorra már felkel a nap.
Ott nem fogad puskalövés,
Szépen kipihened magad.

- De ne siess, kicsit még várj!
Mondd, mennyi az útért a bér?
- Semmi, Uram, azt az öreg
Joáb Mózes fizette már!

13.

Kenmaréba megérkeztem
Baj nélkül és szerencsésen.
A tanári szék is meglett.
Újult lelkemben a remény.
Béreltem egy kicsi házat
A csatorna partja mentén.
És eljött a hónap vége,
A fizetésem megkaptam.
Azzal még haza sem mentem,
Jó részét postára adtam.

Kertecske is volt a házhoz,
Azaz inkább egy kis vadon,
Melyben a gaz és a gyom
Virított, és hízott nagyon.
Ha a munkámmal végeztem,
Akkor otthon újra kezdtem,
A kis vadont rendezgettem.
Napról-napra egyre szépült,
Virágágyásokkal volt tele,
Álomkert lett az új neve.

Egy késő őszi délután
Galambdúcnak ástam gödröt.
Az ásóm éle megcsikordult,
S egy rézkosárnak ütközött,
Melyet erős vaslap fődött.
A kis kosár színig tele
Drágasággal volt megtöltve:
Gyűrű, mellű, aranyérme,
Gyöngysor, függő, szép ékkövek,
Remekbe készült ékszerek.

Csak álltam ott mozdulatlan,
Elfeledve, hogy megeshet,
Járókelők megleshetnek.
Egy hang szólt a hátam mögött:
- Nahát, ez már aztán igen!
Takarja be gyorsan, Uram!
Megláthatja bárki más is.
Szó, ami szó, megeshetik,
Hogy magát ezért megölik!

Nem tudtam, mit mondjak neki.
Kiejtése elárulta,
Nem bennszülött, inkább jenki.
Kiderült, nem Szegény János,
Egy chicagói milliárdos.

- Uram, mit akar most tenni?
- A kincset bejelenteni!
- Ilyesmit csak egy angol tesz,
Aki naiv, becsületes.
Kincstárá lesz két harmada,
Magának csak egy harmad jut.
- Két harmadot én nem bánom,
Én a törvényt át nem hágom!

- Megvenném ezt a kosarat
Úgy, ahogy áll, mindenestül.
Látott Ön már gyűjtő személyt,

Pokoli kintől szenvedőt?
 Vágyat, mi gyötri éj és nap,
 Míg valamit meg nem kap?
 Bűnre nem hajlik kezem,
 De érte bármi árat kér,
 Nem alkuszom, megfizetem.

- Uram, egy harmada enyém,
 És ezért a többire én...

- Ha megegyezünk az árban,
 Azt Önnek én kifizetem,
 És annak a kétszeresét
 A kincstárnál elhelyezem.

- Uram, ez így egészen más!
 - Én sem Önt, a magánembert,
 Sem pedig az államot,
 Semmiképpen meg nem csalom.
 De ne higgyen azért nekem
 Csupán csak a pusztá szóra!
 A kincset csak akkor adja át,
 Amikor közlik a lapok,
 Hogy X, a milliárdos
 Kórházra vagy iskolára,
 Egyetemre, mindegy mire
 Ennyit, vagy annyit adott.

Nos, ilyenformán jó lesz-e már,
 Megnyugszik, és kezet ad,
 Becsületben meg nem öszült,
 Még ifjú angol számtanár?...

14.

És a jenki szavának állt,
 Megtette az alapítványt.
 Nekem oly összeget adott,
 Amit nem kért volna csak a
 Legszemérmetlenebb zsvány.

Szívemben vágy égett, lobogott,
Magyar földön járt a lelkem.
Kötöttek a kedves láncok,
Feleségem és gyermekem.

Joáb írta, feleségem
Elhagyta már az ágyat,
De beteg benne a lélek,
Kísérője a mélabú,
Az rágja, mint fát a féreg.

Joábot kértem levélben,
Hogy feleségem számára
Szerezzen be útlevelet.
Bármit kér a hamisító,
Ne kímélje többé a pénzt!
Postán küldök oly összeget,
Mely minden kiadást fedez.

- Joáb, te se házalj tovább!
Küldök még annyi pénzt, ne félj,
Hogy kamatjából is megélsz.
Légy szíves, írd meg nekem,
Mikor indul feleségem!
Én majd őt Calais-ban várom.
Úgy intézem majd a dolgom,
Legyen akkor szabadságom.

Azután Londonba mentem,
És a pénzemnek másik felét
Megbízható angol banknál
Takarékba elhelyeztem.
És amikor megkérdezték,
Hogy a betét ki nevére?
Azt feleltem, senkiére.

Kértem papírt és indigót.
- Én itt most egy jelszót írok,
És aki e papírral jó,

Annak a pénz kiadható.
Egyik példányt én elviszem,
Amazt borítékba teszem,
És az Önöknél marad,
Gyűrűmmel lepecsételem.

A papíron, pedig ez állt:
Hogyha bárki akármikor
Azonos szöveggel jönne,
Ami itt áll, Ecce homo,
Annak a pénz kiadható

15.

Feleségem és gyermekem
Gyorspostával útra keltek.
Elébük Calais-ba mentem.
Minden irány és cél nélkül
Az utcákon őgyelegtem.
Sűrű, nehéz köd gomolygott.
Nem hatolt át súlyos fátylán
A gyér lámpák halvány lángja.

És az egyik lámpa alatt
Erős termetű férfi állt.
Látszott rajta, valakit vár.
Akkor jött egy hintó éppen.
A férfi az úttestre ment,
Kalap levéve meghajolt.
Az utas kérdően nézett rá,
És szívesen visszaköszönt.

A másik pisztolyt ránt elő,
Az utasra kétszer rálő.
Földbe gyökerezett lábam,
De hamar magamhoz tértem.
A gyilkosra vetve magam

Kezéből a forgópisztolyt
Egy fogással kiragadtam.

De kitépte magát vadul,
Tolvajcsellel élt válaszul.

Magát mentve ordítani kezd:
- Fogják le, engem is megöl!
Nála van még a fegyver is!
Így terelte rám a gyanút,
És míg engem elfog a nép,
Aközben már messzire ér.

És amire felocsúdok,
Hiába minden, már késő.
- Itt a gyilkos, fogjátok meg!
- Kezében van még a bűnjel!
Zúg a kórus köröskörül.
Máris rajtam van a bilincs,
Rám az utca undorral néz.

Az áldozat egy népszerű,
Ismert közéleti nagyság,
Becsületes, tiszta kezű
Ellenzéki képviselő.
Elve a jog és szabadság.
Az elnyomott nép rajongva
Bálványozta, és szerette,
De gyűlölte, és félt tőle
A hatalom gépezete.

Hanem jogállamban élve
Nem eshet meg a bűn simán,
Mert a bűn büntetést kíván,
Megtorlatlan nem maradhat.
És ha a bűnös nincs meg,
Akkor jó az ártatlan is.
Kell egy bűnbak! Ez érthető...

- Mért követte el a bűnt?
 Tegyen őszinte vallomást!
 - Nekem nincs mit bevallanom.
 Nem én tettem se ezt, se mást.
 - Figyelmeztetem Önt, vádlott,
 Ha van tárgyi bizonyíték,
 A tagadás mit sem használ.
 - Ha elkövettem volna a bűnt,
 Magam kérném rám a halált.
 - Mi késztette a büntetetre?
 Vádlott, feleljen őszintén!
 - Én Angliában élek,
 Nem volt okom semmiképp!

- Itt vádbeszéd van csupán,
 De még színből sincs védelem...
 Önök tudják, ki bérelte
 Fel a gyilkost a gáztettre,
 Hiszen az egész nyílt titok!
 Itt vagyok én, kit a világ
 Egy sarkában sem ismernek,
 Akit, ha most elítélnék,
 Abból nem lesz semmi botrány.

- Nos, Uraim, ítéljenek!
 Nem futhatok, nem mehetek.
 Bűnbaknak itt vagyok én,
 Tisztázni magam, nincs remény.

Ha a törvény szellemében
 Járnának el velem szemben,
 Órán belül szabad lennék.

- A jog és igazság szellemében ítélkezünk
 Gordon Steve bűnügyében.
 Előre megfontolt, szándékos emberölés,
 Enyhítő körülmény nem merül fel,
 Bár tagadásban van a vádlott,
 Vétke bizonyítást nyert.

Bűnére megfelelő büntetés a halál,
De ezt életfogytiglani fegyházra váltjuk át.

- Aztán ide kerültem.
Elevenen eltemettek
Talán épp azon a napon,
Mikor Nőm megérkezett.
A többit már úgyis tudod,
Elmondta az első levél.

16.

Szín a belső szoba.
A kályhában duruzsol a tűz. Este van. Kintről behallatszik a szél zúgása. Őszi eső verdesi az ablaktáblákat. Az asztalon lámpa ég. A fém térítőn borosüveg és poharak.
Személyek, akik voltak. Egy ideig hallgatnak.

Somos Péter tekintete
A borosüvegre tapad.
Sarolta zsebkendőjével
A könnyeit törölgeti.

- Szegény öreg tanár!
Szabadságról álmodott,
S tán a lelke itt van köztünk.

- Bolond asszony, ne jajgass már!
Ilyen cudar őszi este
Még a lélek sem csatangol,
Összébb húzza a szemfedőt.
A halott boldog. Csak a halott!
Nem ismer bút se szenvedést.
Csak egy dolog siratnivaló,
Ha véget ér a borivás!

Azt mondom hát, éljen a bor!
Vedd fel Vendel, aztán igyunk!

- Lám, tartod az elved, Péter,
 És nem iszol addig vizet,
 Míg a tőke szőlőt terem!
 No, igyunk rá, hogy soká élsz,
 Borospohártól sosem félsz!

- Bortól félni, hát ez remek!
 Somos Péter nem pohárban,
 Hordóban szeretne lakni!
 De nem olyanban, ami üres,
 Mint hajdanán Diogenész.
 Ami hasas, és tele van,
 Ami soha ki nem fogyna!
 És ha letelik az élet,
 Azt majd magam előtt tolva
 Mennék mennybe vagy pokolba.

- Nem számodra épült a menny!
 Így szól majd Szent Péter:
 „Hordd el magad a pokolba!”
 - Rút kilátás, nem szép jóslat!
 Enyhíthetnénk talán rajta
 Egy jó pohár vörösborral!
 - Ugyanezt mondtad az elébb,
 Mert téged a boron kívül
 Nem érdekel semmi egyéb.

Vándor, mondd meg,
 Hogy a jelszót
 Megtaláltad-e valahol?
 - Igen, Asszonyom, megleltem,
 A második levélben volt.

- És kiadták neked a pénzt?
 - Ki, de előbb megkérdezték,
 A betevő mért nem jó?
 Mondtam, igen messzire ment,
 És már semmi pénzért nem jó.

- No, így már aztán érthető,
Honnan a pénz, meg az arany!...
Lehet adni a gazdagot.
Könnyen szórod más vagyonát!
- Látom, önmagadból indulsz,
Bizonyára te így tennél,
De én a magamét költöm,
Annak is felét egy épülő
Árvaházra odaadtam.

Bár nyugodtan élhetnék már,
De jótévőm óhajára
Most az ő fiát keresem.
Ennyit bírtam csak kiásni:
Az utolsó Bácsalmási
Egykor nehéz bűnbe esett,
És amikor szökésben volt,
A mély lápba beleveszett.

Aztán az asszony is eltűnt,
A gyermeket is elvitte,
Őnekik is nyomuk veszett.
Jelenről nem tudok semmit.
Új ösvényt kell keresnem,
- Egyik úton sem érsz oda,
Én úgy hiszem, soha, soha!
- Szeretném már hallani,
Mire gondolsz te, Asszonyom?

- Nem néztél még tükörbe tán?
Megvan-e a gyermek képe,
Amit az öreg tanár
Említ első levelében?
Te is tudod, mit mond róla,
Hogy a gyermek homlokát
Egy sas karma sebezte meg.

Nézd a tükör ott, a falon
Három hosszú mély heget

Mutat a te homlokodon.

Így hát, az, aki előtted
A cellának lakója volt,
Ki holt kézzel mentett téged,
Édesapád volt az néked.
Gondolkozz el te is rajta,
Helyes-e az elméletem?

- Asszonyom, bocsáss meg nékem,
Hadd mondjak most jóéjszakát!
Fojtogatnak az emlékek,
Lelkem most a cellában jár,
Ahol annyit raboskodott
Énelőttem a Számtanár.
Holnap... talán..., most megbocsáss,
Nem akarom, hogy sírni láss...

17.

Szín és személyek ugyanazok.

- Nos hát, Vándor, van-e szavad?
Gondolkoztál közben azon,
Amit neked este mondtam?
- Lehet, igen könnyen lehet,
Hogy helyes az elméleted.
Sosem tudtam, hogy ki vagyok,
Csak annyit, hogy magyar vagyok.
Ha meghalok nem lesz, aki
Imát mondjon, elsirasson.

- Én Istenem, ha senki más...
De csak élj még nagyon soká!

- Nohát, csak kapaszkodj belé,
Ha félsz, hogy fogja magát,
S már is indul a sír felé!
Hogy a fene essen belé!

Egészen elbolondít már.
Hát, csak vinné már az ördög!
Nem mondanék érte imát...

- Bolond vagy te, Somos Péter,
Hiszen addig, amíg élek,
Mindig lesz Áve Máriád!
- Ne vigyen hát, el az ördög,
Míg pénzed tart, a pokolba!
- Azt gondolom, hogy tovább tart,
Mint az Áve Máriád kitart!

- Inkább arról beszélj nekünk,
Amit nem tudunk még rólad!
Mi történt anyáddal s veled
Az úton és idegenben?

- Gyorskocsival messze, messze
Sok sebes ló soká futott.
És amikor megérkeztünk,
Olyan széles vizet láttam,
Amelynek túloldalára
Emberi szem át nem láthat.
Soká mentünk, míg megleltünk
A sok között egy kis házat.
- Ide bemegyünk, mondta anyám.
Itt megvárjuk apádat.

Halvány már a képe nagyon.
Úgy él bennem az emléke,
Hogy ő jobb volt mindenkinél,
S a világon legszebb asszony.
Hallom, mint kezd el köhögni,
Egyre többször, egyre jobban.
Látom a száját megtörölve
Piros lesz a zsebkendője.
És egy reggel már nem kelt fel,
És fénytelen volt a szeme,
Homályos volt, mint az üveg,

Melyet megfog a lehelet.

- A szemüveges öreg orvos,
Aki el szokott hozzá jönni,
Akkor azt mondta nékem,
Árva lettél, szép gyermekem!

- Hát nem mondom, ez megható!
De nézd! Látod ezt a Bús Katót?
Könnye az arcán úgy pereg,
Mint az elszakadt fonálról
Hullnak le a gyöngyszemek.

- Ez a hasonlat remek.
Hogy hagyott el olyan száját,
Somos Péter, mint a tied?
Mert hisz, valóban gyöngyszemek,
Szép, csillogó drágakövek.

- No, én meg legszívesebben
Szájpadlásodhoz tűzném
Asszonyvesztő kígyónyelved!

- Ne szólj közbe mindig, Péter,
Hadd mondja el, mi lett aztán?
-Nohát, mondja, mit bánom én!
Akad morzsa az asztalán,
Amelyből összehord olyan mesét,
Csipegethet a garmadán
Nem kettő, de egy raj veréb!

- Ne hallgass rá, Vándor,
Hanem te csak beszélj!
- Asszonyom, a te kedvedért.

- Akkor elvittek egy házba,
Ahol igen sok gyermek volt,
Mint én magam, mind oly árva.
Nem sokáig tartottak ott.
Egyszer értem jött egy néni.

Kézen fogott, úgy szólt hozzám,
Mától fogva ő az anyám.
Jó asszony volt, nem mondhatom,
Ennem adott bőven,
Megfésült, és megmosdatott,
De a férje nagyon durva,
Gyűlölt, és ki nem állhatott.

Amikor már nagyobb lettem,
Nagy falka libát őriztem,
S egy napon a legszebb gúnárt
Valamiképp elvesztettem.
Nem is mertem hazamenni,
Csak a hiányos falkát
Az udvarba betereltem.

- Állj meg, vándor, csak egy percre!
Mond meg nekünk azt az egyet,
Hogy beszélsz ily jól magyarul?
Idegenben nem hangzott el
Egy árva szó magyar beszéd!
De vigyázz, mert a hazugot
Könnyebben lehet elérni,
Hamarabb, mint a sánta kutyát!

- Nem volt kihez, hát magamhoz
Szóltam, és beszélgettem.
Kérdeztem, és magamnak
Válaszoltam, felelgettem.
Előszedtem a meséket,
Miket anyámtól tanultam,
És amikor lefeküdtünk,
Az éjszaka vak sötétje
Megtelt színes élőképpel.

Aztán előszedtem sorban
Minden imát rendre sorra,
Ismételten mondogattam.
Volt azokban annyi szókincs,

Hogy az édes magyar nyelvet
 Megőriztem, nem feledtem.
 Nahát, Péter, hihető ez,
 Van-e benne lehetetlen?
 - Nincsen benne, elismerem.
 Hanem erre már inni kell,
 Nem is egyet, inkább kettőt!

- Vándor, mondd csak tovább!
 - Igen, akkor megindultam,
 És mire bealkonyodott,
 Jó messzire eljutottam.
 Éhes voltam, nagyon fáradt.
 Az útszélén elaludtam.

Egyszer csak arra ébredtem,
 Rongyos, szakállas emberek
 Vettek engem köröskörül.
 Egy nő megfogta kezemet,
 - Ne félj, mondta, nem bánt senki!
 Gyere velem, aludnod kell!
 Kezembe egy almát nyomott,
 És kenyeret adott hozzá.

Egy kis sátorhoz vezetett,
 - Bújj be, mondta, s ő is bebújt.
 A rongyaival betakart,
 És elnyomott a mély álom.
 És puha lágy ölében
 Szép volt, nagyon szép az álom.

Cigánylány volt, de nagyon szép!
 A reggelit átaludtam.
 Mikor végre felébredtem,
 Kedvesen így szólt nekem:
 - Tudnom kéne a nevedet.
 Az anyád hogyan hívott?
 - Én Csillagom, szép Angyalom!
 - És hol van ő, tán elhagyott?

- Nagyon régen, egy reggelen
Hideg volt az arca, keze.
Nem ölelt meg, meg sem csókolt.
Engem akkor elvezettek
Nagy és igen magas házba,
Ahol sok kisgyerek volt,
Hanem anyja egynek sem volt.

- Hát, ha neked senkid sincsen,
Mától fogva ne légy árva,
Leszel majd az én gyermekem.
Én a vajda lánya vagyok,
Amit akarsz, szabad neked.

Mivel útszélen találtunk,
Útifű lesz a te neved.

18.

- No, és azok a cigányok
Hogyan bántak aztán veled?
- Nem voltak ők rossz emberek,
Nem bántottak, meg nem vertek.

Mérinea védőszárnya
Volt takaróm, védőpajzsom.

Nem loptak, nem kéregettek,
Rendes foglalkozásuk volt.
Munka után éldegéltek.
Üstöt formáltak, bográcsot,
Nyeles fúrót, parázsfogót,
Baltát, fejszét, serpenyőket,
Rézedényt és egyebeket,
Mit a falvakban eladtak.

És lassan elloptam nyelvüket,
Cigányul még ma is értek.

Szép volt az a szabad élet,
Csupa romantika, varázs...
Így jártuk be az országot.
Ma itt voltunk, holnap amott.
Szépnek láttam a világot,
És az is volt mindenképpen.

Ma is ott volnék talán,
Ha az én szép kisanyám,
Mérinea, nem lett volna
Időközben már nagyleány.
De ő az lett, s még százszor szebb.
És egy napon eljött érte
Vajda fia, egy szép cigány.

Megülték a lakodalmat,
Mulatott a két karaván.
Csak én lettem igen árva.
- Hát, elmegyek, Isten veled!
Ki lesz anyád, kis Útifű?
Áldjon meg a magas ég,
Légy boldog, hosszú életű!

Átöleltem némán, szótlan.
Megcsókoltam, és elmentem
A tábortól igen messze.
Mikor már nem látott senki,
Sírtam sírva keservesen.
Valami úgy fojtogatott,
Azt hittem, hogy belehalok

Nem haltam meg... persze hogy nem.
De olyan búskomor lettem,
Hogy hetekig csak hallgattam,
Senkivel nem beszélgettem.
És ha néha elmerengve
Lelkem a múltba visszaszáll,
Mérineának a képe
Ma is tisztán előttem áll.

Nem is érti tán azt senki,
Hogy az emlékek varázsa...
- De nagyon tudsz te szeretni!
- Vannak dolgok, mit nem szabad,
És nem is lehet feledni.
- Kisanyádat, Mérineát
Nem is láttad többet soha?
- Egy csillagos éjszakán
Búcsút senkinek se mondva
Odahagytam a karavánt.

Merre megyek, és hogy hova,
Teljesen mindegy volt nekem.
Mert, akinek sehol sincsen,
Egész világ az otthona.
És ha itt vagy ott mostoha,
Könnyű szívvel megy tovább.
Újra mindegy, merre, hova...

19.

Ballagtam az éjszakában.
Gépiesen vitt a lábam.
Mikor elfogott az álom,
Kerestem egy szénaboglyát,
Abba magam belefúrtam.
Tegnap ettem utoljára,
A búbanat volt az étkem.

Felkeltem, és imádkoztam.
Fejem felett a friss légben
Fütyülték a madárimát.
Nehezen vitt már a lábam,
Gyomrom korgott, éhes voltam.
Utam egy kis faluba vitt,
Odaértem a templomhoz,
Bent a hívek énekeltek.

Nem tudom, mi vitt oda,
De az ajtónál maradtam.
Szememet behunyva álltam,
Úgy hallgattam az éneket.
Egy kéz érintette vállam,

A pap állott meg mellettem.
- Te mire vársz itt, gyermekem?
Bent kell hallgatni az imát!
- Éppen az imént érkeztem,
És szolgálatot keresek.

- No, akkor gyere csak velem,
Mert én szolgálót keresek!
Nem sok lesz a tennivaló,
Csak ide menj, oda szaladj!
Megegyezünk... hanem előbb
Igyekezzünk, kész az ebéd!

Jó ember volt a pap.
Én mindig kedvében jártam.
Hamarosan megszeretett,
És ennek nagy hasznát láttam.
Jó szeme volt, és meglátta,
Hogyha csak szerét tehettem,
Belopóztam a könyvtárba.

Csak olvastam, szinte faltam
A betűk végtelen sorát.
- Hát, te szereted a könyvet?
Ki látott már ilyen szolgát?

- Uram, bocsásson meg nekem!
Ha nem szabad, hát nem teszem.
Mivel nincsen más egyebem,
Legalább tudásom legyen!

- Dehogyan tiltom, édes fiam!
Te csak lopjál minél többet!

Ha úgy szereted a könyvet,
Van itt elég! Soká bírja,
Nem lesz avval semmi híja.

- Látszik, máris sokat loptál,
De sok híja még annak,
Mire te vágysz, hogy gazdag légy.
Majd még én is hozzáadok,
Lopásodért lesz jutalom.
Napi munkád elvégezve
Gyere ide minden este.
És abból, amit én tudok,
Amennyit elbír a vállad,
Annyit szívesen rárakok.

Nem volt sok a fizetésem,
Ahol szegény az eklézsia,
Ott maga a pap is szegény...
De mi szellemi kincse volt,
Két kézzel pazarolta rám.
És én szomjasan ittam,
Az elém szórt sok tudományt.

Meghalt, és engem itthagyt,
Árva lett a tanítványa,
Eddig kétszer, most harmadszor.
Mert akit én csak szerettem,
Mind elhagyott, avagy meghalt.
Ő nem csalt meg semmiképpen,
Nekem mindig is jót akart.
Isten áldja földben, égben!

20.

Jöttek és mentek az évek.
Igen sok próbát kiálltam,
Míg a gyenge kisfiúból
Megedzett ifjúvá váltam,
És szembenéztem mindennel.

Ha nem tetszett, továbbmentem.
Így barangoltam be lassan
Majdnem az egész kontinenst.

Voltam kétes elemek közt,
Hamar villant kézben a kés
Döfésre és ölésre kész.
Majd meg tengerre szálltam,
Mint matróz vagy kazánfűtő,
Minden óceánt bejártam.
És ha a hajó révbe ért,
Volt csók és ölelő kar,
Amennyit a matróz akart.

Matróznak nem kell feleség.
Nem rakja pénzét a bankba,
Élvezi a bort, nótaszót,
Minden pénzét elmulatja.
És volt, aki nem tért vissza,
A lebuiban vagy a csapszékben
Örökre lehorgonyozva.

Én a pénzem összeraktam,
Tengert, hajót odahagytam,
Szárazföldi patkány lettem,
Dokkmunkások közé álltam.
És ha a munka elfogyott,
Fogtam magam továbbálltam.

A kikötőknek a környéke
Nem volt életbiztosítás.
Mikor leszállott az este,
Idegen, ha ott volt addig,
Gyorsan elment nagy sietve.
Az pedig, ki kénytelen volt,
Mivelhogy épp arra lakott,
Jól tette, ha kézben a kés
Vagy a pisztoly ölésre kész.
Tolvaj, rabló, söpredék had,

Egy sem ismer semmi gátlást,
Két karjával vétket ölel,
És a bűnnek veti hátát.

Hálával gondoltam akkor
A jó öreg angol papra,
Mert csak neki köszönhetem,
Hogy nem lettem a bűn rabja.
Most értettem valójában,
Milyen kincset osztogatott
Esténként a szobájában.
„Amit nem szeretsz magadnak,
Ne tedd az embertársadnak!”

Bármilyen volt környezetem,
Nem ragadt rám annak vétké.

- És te olyanok közt éltél?
Nem gondoltad, megölhetnek?
Nyugodt voltál, és nem féltél?
- Nincs oly ember, aki nem fél,
Ha erősen arra gondol,
Hogy beleszaladhat egy kés.
Én sem voltam tehát nyugodt.

Gyűlöltek, mert köztük éltem,
S nem fújtam egy követ velük,
Vélték árulójuk leszek.
Nem is attól tartottam,
Aki velem szemben állt,
De sosem tudtam biztosan,
Hogy a hátam mögött ki áll.
Tudtam, minden azon múlik,
Ki üt, vagy ki szúr előbb.
A kikötők világában
Úgy hívtak, hogy Villám Vendel.

- Hiába, csak jó azoknak,

Kik csak adnak, sosem kapnak!
 Verekedést úgy megúsznak,
 Rövidebbet sosem húznak.
 Te is minden ellened legyőzve
 Magad álltál a porondon...

- Én is kaptam épp eleget,
 Mutathatnék sok-sok heget,
 Melyek borítják testemet.

- No, hogy azt mind kiheverted,
 Arra talán innánk egyet!
 - Kettőt igyál, te hű barát!
 Hisz tudom, úgy szeretsz engem,
 Hogyha talán borból volna,
 Meginnád értem a Dunát.

21.

- Halljátok, hogy susog a szél?
 De nem értjük, hogy mit regél...
 - Azért szólj inkább te, Vándor!
 Adós vagy még a szökéssel.

- Említettem, az „Írottkőhöz”
 Engem egy egér vezetett.
 Első fokon, hogy itt vagyok,
 Csakis neki köszönhetem.
 Én az étket, amit kaptam,
 Vele mindig megosztottam,
 Míg végül mindent megszokott,
 Nem zavarta, hogy ott vagyok.
 Volt, kinek beszéljek,
 Ennek a kis kedves egérnek.

Olyan éjszakára vártam,
 Amely a szökésnek kedvez,
 Mikor ott kint vihar dühöng,
 Elúzi az éji csendet.

Az alkalom eljött végre
Elűzve minden kinti zajt.
És gyorsan munkához láttam.
Átfúrészeltem a rácsot.

Nem mertem hinni, hogy megvan
Szívem-lelkem minden vágya.
Minden tagom szinte leállt,
Elejtettem a vasrácsot.
Lett pokoli csörömpölés!
Máris nehéz léptek döngtek.
Csikordult a kulcs a zárban,
És mint vihar, betört az ör.

Tulokfejjel is átlátta,
Mi a helyzet, mindent értett.
Már éppen bődülni készült.
Rádobtam a takarómat,
És a ráccsal fejbe vágтам.
Úgy elterült, mint az ökör.
A fejéből ömlött a vér.
A kulcsot belülrre vettem,
Keresztben hagytam a zárban.

Jó vasajtó, jó a zára,
Az őrt is csak úgy megőrzi,
Mintha rab van mögé zárva.
Átbújtam a szűk ablakon,
És lemásztam a kötélén.
És a második udvarban
Az átkozott vérebeket
A méreggel elintéztem.

A hullaháznak ajtaját
Semmit sem sejtve belöktem.
Bent két személy tartózkodott,
Egyik élő, másik halott.
Az orvos boncolni volt ott,
És ő nekem pont háttal állt,

És bordái közé nyomtam
Az ór elvett pisztolyát.

- Dobja le azt az undok kést,
Aztán a felső ruháját
Vesse csak le, és adja át!
Nincs itten szó semmi másról,
Ruháinkat kicseréljük.
Az orvos elnevette magát,
- Nem hordtam még fegyencruhát!
- Bravó, Doktor, bravisszimó!
Jobb úgy, ha az ember nevet!
- Szent Isten, itt valami mozog!
Mi van itt, a zakózsebben?
- Uram, csak az én egerem,
Cellatársam és barátom!

Sajnos, Doktor, az a helyzet,
Most meg arra kell megkérnem,
Tegyen egy kis sétát velem!
De induljunk, menjen elől,
Megkövetem, én követem...
Egyelőre a kőfalig,
Azután majd továbbmegyünk.
De már itt is vagyunk éppen.

Megtámasztom most a létrát,
Menjen elől, maga, kérem!

Én is jövők, és azt tesszük,
Hogy felhúzzuk ezt a létrát,
És túloldalt leeresztjük.
- Halkabbra fogja a szavát,
Őrjárat jön, hadd menjen el!
Azt gondolom, nem lenne jó
Magának a találkozó...

- Hát, ezt sose felejttem el,
Egyszer talán meghálálom,

Hisz elárulhatott volna,
Itt volt a legjobb alkalom.

Kedves Doktor, most megmondom,
Hogy az egész pisztolymóka
Nem volt egyéb csak ijesztés.

- Én is éreztem a hangján,
Hogy az üres fenyegetés.
Mulattató, kacagtató,
Hogy én, a fegyház orvosa,
Mint megértő, együtt érző,
Szökését segítem elő.

- Most szabad a választása,
Visszamegy-e, míg sötét van,
Vagy egy kicsit jön még velem.

- Hisz a kőfalon már túl van!
A többi már...No, de gyerünk,
Útközben majd beszélgetünk!

- Doktor, maga nem is kérdi,
Mi a bűnöm, vétkem nekem.

- Az a maga privát dolga!

- Doktor, én ártatlan vagyok!

- Nem mond semmi újat nekem.

Ösztönösen megéreztem.

Ha bűnösnek hiszem, tudom,
Nem tartok ki maga mellett,
A kőfalon elárulom.

- Hát vigyázzon, legyen okos!
Engem ott majd kikérdeznek,
Kicsit ott is segíthetek.

- Ennél többet már senki sem
Tehet értem, csak az Isten.

Menjen vissza most már, Doktor,
Korán kelők kandi szeme
Meg ne lássa, meg ne lesse!

Hanem itt a kabátzsebben
Holmi tárcát érez kezem.

- Igen...de hát azt gondoltam
Hogy ön pénzzel nincs ellátva.
Pénz nélkül meg mire mehet?
Nem kap egy szelet kenyeret.
Dolgozni kell, hanem ne itt,
Ahol mindenütt keresik.
Ez a föld nem biztonságos
Annak, aki szökésben van.
Át kell kelni a csatornán,
Brit földön keressen munkát!

- Nevét, uram! Hogy legalább
Tudjam, kinek tartozom.
Jó lesz feljegyezni hamar,
Mert az ember könnyen felejt.
Ezt a pénzt most kölcsön veszem,
De egy frankig megfizetem!

- Hát, ha megsegíti Isten,
És örököl egy milliót,
Nem bánom, akkor fizessen!

- Rövidesen szaván fogom,
Mert van milliós örökségem!
Ha a szerencse velem jár,
Adok olyan szép kamatot,
Búcsút mondhat a fegyháznak,
S nyithat orvosi rendelőt.

- Most dús örökségről beszél,
És honnan vesz értesülést?

- Megmaradt a józan eszem,
Az örökség nem rögeszmém.
Egy rabot kell említenem.
Évtizedeken át fogva

Tartva volt a cellám foglya.
Ő bolondnak tette magát,
És úgy játszotta a szerepét,
Hogy azt rendre mind elhitték.

Az igazgató nejének
Is meg bírta nyerni kegyét.
A fegyház sivár udvarába
Szép tündérkertet varázsolt
Úgy keresvén neki kedvét.

Neki pedig nem volt vétke,
Ártatlanul volt bezárva.
Kint pedig a felesége
És kisgyermek várt.
De nem adta fel a reményt,
És az idő sikert hozott:
Rozsdás acélvágó fűrész
Csonka pár ujjnyi darabja,
Egy jó lábnyi rövid vasrúd,
Melynek véső egyik vége,
Falbontásra igen jó volt.

Zivataros éjszakákon
Átfűrészelt minden rácsot,
Minden szálon annyit hagyva,
Ami éppen csak, hogy tartsa.
Üreget is vájt a falba,
Abba rejtette kincseit.
Minden kész volt a szökésre,
De rátámadt a halálos kór.
- No lám, mondta nyugalmasan,
Jó hogy letelik az élet,
Nem örök az életfogytom!
Amíg a föld be nem temet,
Sokat kellene még írnom.

Egész nyíltan nem adhatott
Semmiféle utasítást.

Keresett, hát oly megoldást,
 Ami nem kelt semmi gyanút.
 Hátrahagyott olyan írást,
 Melynek nyomán szabad az út,
 De csak annak, ki megérti,
 Félrevezet mindenki mást.
 Én a rejtvényt megfejtettem,
 Nem volt bolond a számtanár.

Akkor könnyen megtaláltam,
 A falban a kis üreget.
 Benne voltak az eszközök,
 S találtam még két levelet.
 Ha nem írja meg, mit csináljak,
 Széttéptek volna az ebek.

Aztán élettörténetét
 Is megírta részlegesen.
 Soha-soha nem olvastam
 Szomorúbbat életemben.
 Ártatlanul ítélték el:
 Életfogytiglani fegyház!

Tudta, nincs semmi remény.
 Nem áltatta önmagát.
 Elkönyvelte megadással:
 Halál ellen nincs orvosság.
 Nejére, fiára gondolt,
 Hogyha élnek, hát miképpen?
 Ki viszi el az utalványt?
 Ki? Hát, aki követ engem...
 Nem lesz üres ez a zárka...
 Valaki lesz ide zárva,
 Hagyok neki üzenetet.
 Ha okos lesz, ha megérti,
 Megnyílik börtöne zárja.

- Utána én következtem,
 Lettem zárkája lakója.

Az örökös én vagyok.
De ha megtalálom őket,
Velük a pénzt megfelezem.

- De ideje, hogy elváljunk,
Mehet jobbra, mehet balra.
Én most behunyom a szemem,
S ha kérdeznek, elmondhatom,
Nem tudom, merre ment, s hova.

És nem láttuk többé egymást,
Hírt sem hallottam felőle,
Hanem azt biztosra veszem,
Van orvosi rendelője.

*

- Nos, a többit már tudjátok,
Nem csodálnám, ha unnátok.
Sarolta szól ábrándosan:
- Hát, én soha meg nem unnám.
Ezek a mesélő esték,
Ha szólok, csak azt mondhatom,
Életemben legszebb emlék.

- Megszédített ez a Vándor.
Már bolond vagy, mint a pille,
Kit elbódít a tűz fénye.
Addig bolyong a fénykörben,
Megperzselődik a szárnya,
És holtan hullik a lángba.
Mikor lenne neked elég?
Amennyi kell, annyit költ ő.
Csak kérned kell, mondja, mondja...
Hiszen, neked egyéb sem kell,
Azaz ma még csak a mese,
Holnap lehet a mesélő.

- Pokróc voltál, az is maradsz!

Terád senki se mondaná,
Tévedésből sem, hogy lovag!
- Füttyülök én mindenkire!
Mi szívemen, az a számon.
Én nem vagyok finom lovag.

- Várj a füttyüléssel, Péter!
Egyeseknél manapság is
Létezik a nemes jellem.
Viszont van, aki pórias,
Nem lovag, nem lovagias.

Mondtad, füttyülsz mindenkire,
De nincs időm meghallgatni,
Azért hát, függeszd fel mára,
Akár a művésszel együtt
Ott, a mestergerendára!

Én bejártam a világot,
És a szemem sokat látott.
Megrakodtam emlékekkel,
Alig bírja el a vállam.
Nos, azokon az estéken
Egyet se mondtam volna,
Ha nem unszol feleséged,
Ki úgy figyelt, úgy hallgatott,
Hív lélekkel, mint a gyermek.

Azt mondtad durva gúnnyal,
Költött meséket regéltem,
Pedig én a valót mondtam.

Mit láttál te a világból?
Legfeljebb a pincegádort.
Én már nem mondok több mesét,
Pedig jönnek még az esték.

Somos Péter barom erős,
De a Vendel sem ijedős.

Volt már dolgom hasonlókkal.
Erősek voltak és bátrak,
És mégis a találkozót
Ők bánták meg többször, nem én!
Ehhez tartsd, hát magad, Péter,
Ez nem üres mesebeszéd!

- Megsértődtél, amint látom,
És ez nem szül békességet.
Nem félsz tőlem, nem kétlem én,
Vándor Vendel kemény legény.
Annyit mondok, és nem többet,
Hogy tetőled én sem félek.
No hát, Vendel jó lesz-e így,
Elássuk a harci bárdot?
Iszunk egy Áve Máriát,
S leszünk igen jó barátok.

- Hát, azt hiszed, bolond vagyok?
Amíg durván gúnyolsz engem,
Véled, hogy szellemed ragyog.
Tudom, nem nézel semminek,
És sem tartalak senkinek.
Mivel mindenkire fütyülsz,
No hát, én is fütyülök rád.
Nem is iszom többé veled,
Azt sem mondom, Jóéjszakát!

22.

Szín az előbbi.
Személyek Sarolta és vándor Vendel, később Somos Péter
Sarolta a reggeli maradványait szedi össze, és kifelé indul.

- Asszonyom, ha lenne idő,
Kérlek, maradj egy kicsit még!
Olyan kivételes eset,
Hogy kettesben vagyok veled.
- Beszélj, Vándor, hiszen a szó

Nálad mindig becsületes.
 - Az életem elmondtam én,
 De terólad mit sem tudok,
 Csak annyit, kedves és szép vagy.
 Mondd el te is az életed,
 Ha kérhetem, s megteheted!
 Hogy lettél az urad neje,
 Ki nem méltó enyhén szólva,
 Hogy a lábad megtörölje?
 - Vándor, én mindenki mástól
 Megvonnám a további szót!
 Akármilyen legyen a férj,
 Ne áztassa a feleség!
 Férjem sajnos nem menthetem,
 De ha már nem dicsérhetem,
 Hát, legalább nem gyalázom.
 Nem becéz, de nem rossz ember,
 Szeret is a maga módján.
 Általános a vélemény,
 „Nem szereted, majd megszokod!”

Szegény leány voltam, Vándor,
 S tudod, mi a leány sorsa,
 „Akkor menjen, mikor kéri!”
 Mert a szülők szemében
 Mindig az szép, és az a jobb,
 Ki módosabb, ki gazdagabb.
 „Mert ugyan a szerelemnek
 Mi köze a házassághoz?”
 Sírva-ríva könyörögtem,
 Mindhiába, mit se használt...
 Mit tettem, hozzámentem.

- Minden szavad olyan könnyed,
 Mért remeg, hát mégis vállad,
 Miért hullik a sok könnyed?
 Szomorú sorsod siratod.
 Van is rajta sírnivaló...
 De miért ez a reményvesztés?

Fiatal vagy és csodaszép,
Jogod van a boldogsághoz!

Hagyd itt ezt a bagolyfészket!
Nem ilyen hely való neked.
És ha könnyes a két szemed,
Ki csókol meg, ki vigasztal
Simogató szép szavakkal?
Repülj ki a nagyvilágba,
Mert teneked ragyognod kell!

- A kalitom be van zárva,
Nincsen erő, mi felnyissa,
Nehéz eskü annak zára.

- Nehéz eskü tart bezárva?
Én felmentelek alóla.
Megtartani ki köteles,
Ami kényszerből lett mondva?
Én megnyitom a kalitkádat.
Szárnyra kelhetsz, repülj velem!
Tudd meg végre, mit nem ismersz,
Mi az igazi szerelem!
Tudom, régen észrevetted,
Amióta megláttalak,
Mondhatatlanul szeretlek.

- Tehát hagyjam itt a hites társam,
S menjek veled szeretőnek?
Tőled, Vándor, nem ezt vártam.
Mentél volna el szó nélkül,
Szép emléket hátra hagyva,
Elegendőt egy életre!
És most mindentől elestem.
„Légy a szeretőm, Asszonyom!”
Ennyire becsülsz te engem?
Nem kell az ajándékok sem,
A gyöngysort is visszaadom.

Menj, hát Vándor, menj bárhova!
Bár ne jöttél volna ide,
Így még nem csalódtam soha!

- Hallgass meg, még nem végeztem,
Küldj el aztán, ha úgy tetszik!
Hogy kidobsz most az ablakon,
Annak örülök, Asszonyom!
Tudod, hogy a házasság is,
Mint a levél felbontható.
Hat hónapi különélés,
Kezedben a bontó végzés.

Repülj velem, újra kérlek,
Nem kell félned semmitől sem!
Önmagamtól is megvédlek.

- Péter nem válna el talán.
Neki minden pillantás hízeleg,
Mely megakad az asszonyán.
És, aki a tekintetnél
Valamivel tovább menne,
Agyonütné azon nyomban,
Irgalmat ő nem ismerne.

- Én majd visszajövök hozzá,
Megértjük mi egymást szépen.
El fog válni, garantálom.
Somos Péter oly pénzéhes,
Hogy pénzért mindenre képes.

- Nem mehetsz te itt biztosra,
Megölne, mint akárki mást!

- De amíg velem szemben áll,
Őt is fenyegeti halál.
Meggondolná tehát magát.
Mégse adj most nekem választ!
De holnap, ha a nap lement,

S valamilyen döntést hozol,
Jöjj akkor a Tisza partra,

Ott várlak a csónakomban.
Én mindenképpen elmegyek,
Még nem tudom, egymagam-e,
Vagy kettesben majd teveled.
Kárhozatban lesz-e részem,
Vagy nyerek-e üdvösséget?

Somos Péter vadul beront.
- Biztos, hogy te nem leszel ott!
A kezében villan a kés.
- Megdöglesz most, te átkozott,
Ki szép szóval bolondítod
Hűtlenségre más asszonyát!
Saroltához gyűlölettel:
- Azután te kerülsz sorra,
És ha sietsz, utoléred
Szeretődöt a pokolban!

Vándor Vendel nyugodtan áll.
Villan a kés, de le nem csap.
A gazdája csuklójára
Mint a villám, egy vasmarok
Acél szorítása tapad.
Egyet szorít, egyet csavar.
Egy ordítás, fájó nyögés,
És lehullik tehetetlen,
Bénultan az óriás kar.
Mit sem ér már a gyilkos kés...

Nono, Péter, csak nyugalom!
Vizes ruhát rá, Asszonyom!
Mert a karod egyelőre,
Csavarva van, de nem törve.
De azt megmondom előre,
Még egy ilyen eset csupán,
Vagy kezet emelsz nődre,

Akkor nyakad lesz eltörve.

- Vége a komédiának,
Menj a fenébe, pokolba!
Hisz csak jöjjön rendbe kezem,
Ha akkor is itt lellek még,
Úgy kidoblak, mint a rongyot,
Nyakad töröd, kezeskedem.
Vagy ha a kezembe kerülsz,
Tudom, élve nem menekülsz!

- Hisz, itt volt a jó alkalom!
Hát miért halasztottad el?
Hanem annyit mégis mondok,
Jól gondold meg azt a dolgot!
Látod, nekem is van késem,
Messzebb elér, mint a tied.

Ott van az ajtón az a rés,
Figyeld, hát most ezt a kést!
Villan, és repül a penge,
És ide-oda rezegve
A nyílásban mélyen megáll.

- Úgyis el akartam menni,
De mert halált ígérsz nekem,
Éppen azért még maradok.
De ha én innen elmegyek,
Nem nyílik majd oly alkalom,
Hogy meg tudj ölni engemet.
Másik ok, hogy egyelőre
Fizetve van étkem, lakom
Egy egész évre előre.

- Dögölj meg itt hevenyében!
Lakj, de egész idő alatt
Akadjon meg a torkodon
Minden morzsa, minden falat!
Kapard kínodban a falat!

23.

Szín ugyanaz.

Személyek: Sarolta és Vándor Vendel, később Somos Péter.

Az asztalon a reggeli maradványai. Vándor Vendel szivarozik. Sarolta kötöget. Vándor Vendel halkán elneveti magát.

- Te mit nevetsz ilyen korán,
Hiszen bort még nem is láttál?
Mi késztet a nevetésre?

- Péter engem megátkozott,
De nem akadt a torkomon
Eddig a morzsa, a falat.
És nem rágom álmatlanul
Kínomban éjjel a falat.

- Vándor, ne neved te ezen!
Komoly dolog, igen komoly,
Pétert én jobban ismerem.
Ő téged azért átkozott,
Mert fájó és béna kézzel
Tenni ellened nem tudott.
Hiúságán esett csorba.
Nem érte még ilyen szégyen,
És éppen a szemem előtt!
Én téged óva intelek.
Komoly dolog ez..., féltelek.

- Féltesz engem, miért féltesz?
- Azért féltlek, mert szeretlek.
- Kimondtad a szót, hogy szeretsz!
Üdvöt nyertem itt a földön!

De ha szeretsz, jöjj, hát velem,
Ne vesszenek el az évek!
Életünkben soha árnyak

Nem lesznek, csak derűs fények.

- Ne fess ilyen boldog képet,
Ne tudjam, hogy mit veszítek!
Légy közönséges, durva,
Hogy ne ejtsek érted könnyet!
Szeretlek, és nem feledlek,
És mégsem mehetek veled,
Habár meghalok utánad.

- Tudod, gyanúba vett engem,
És azt hinné rólam akkor,
Már itt a szeretőd voltam.

- Hiszen, ő úgyis azt hiszi...
- Nemcsak hiszi, nyíltan mondja.
Sosem jönnénk mi e tájra,
Mit számítna, jelentene,
Hogy felőled mi hír járja?
De mégis, nem kísértelek,
Legyen döntő a te szavad,
Tisztelem a nézetedet.

Csak egy csókot, egy ölelést,
Mielőtt innen elmegyek!
- Ölelj meg, és csókolj meg hát!
Hadd tudjam meg végre én is,
Milyen az igazi ölelés!
Elég, Vándor! Elég lesz már!
Nem egy csók ez, száznál is több...

- Ó, Asszonyom, felelj nekem,
Mi a sorsom? Jössz-e vélem?
- Lehet..., talán..., még nem tudom.

- És egyébként hol van Péter?
- Péter kora hajnaltájban
Kedves hordócskái közé
Leszállott az alvilágba.

Most, hogy háború van köztünk,
Béke van az otthonomban.
Ám ez vihar előtti csend,
Mely baljós és fenyegető.
És neked szóló mementó,
Vigyázni kell, készülni jó!

- Megszívlelem, amit mondasz.
Ha megkérhetlek, hozzád
Egy üveg Áve Máriát!
Péter veszélyes, jól tudom.
A múltkor megjárta csúnyán,
De jöhet egy másik eset,
Mely fordítva is megeshet.

Nem is tudom, hogy mióta,
Egyre úgy érzem, a halál
Itt van, és alkalomra vár.
Bár míg valaki szemben áll,
Akármilyen gyors a keze,
Az enyém is sebesen jár.
És ha kemény is az ökle,
Az enyém is célba talál.
Mégis valami azt súgja,
Nem leszek hosszú életű.

Valamit el kell mondanom,
Addig, amíg módomban áll.
Tudod, én örököszt keresek,
Kit nem lelek, s talán az ok,
Akit keresek, én vagyok.
Nos, ha úgy lenne, s meghalok,
Kire hagyjam pénzem, kincsem,
Hisz, oly ágrólszakadt vagyok,
Se kutyám, se macskám nincsen.

Valaki van, kit szeretek,
Az pedig te vagy, Asszonyom!
Hisz, méltóbbat, kit lelnék én?

Íme itt van az okmány,
Közjegyzőnek a papírja,
Tanúk előtt felolvasva,
Megértve és aláírva.
Ez a papír a bank címe,
Ahol a pénz le van téve.

- Vándor, én ezt nem tehetem!
Hogy fogadnám?... Lehetetlen.
Nincs jogom rá, nincs érdemem.

- Ne keress te jogcímet rá!
Gyorsan rejts el minden papírt!
Hallom elefánt lépteit,
Jön a férjed, Somos Péter.

Sarolta keblébe rejti az okmányokat. Somos Péter belép, gúnyos hangon megszólal.

- Uram és tisztelt Asszonyom,
Bátor vagyok megkérdezni,
Az együtttest nem zavarom?

- Semmiben sem zavar engem.
Amint látja, reggeliztem.
De van még elég a tálcán,
És ha vele meg nem sértem,
Hát, jó szívvel meg is hívnám.

- Köszönöm, túl vagyok rajta,
Reggeliztem hajnaltájban.

- Látom, hogy már ivott is rá.

- Ittam, ez régi szokásom.

De hogy Ön sem halt szomjan,
Az üveg híján látom.

- Igaz, ittam. Nem épp dicső,
De Öntől tanultam, Uram,
Némi része így Önnek is

Faragva van a rováson.

- Önnek mi baja, Asszonyom,
Mi az, ami megrikatta,
S az egereket itatta?
Bánt ez a komor hangulat.
Mondhatnék-e tán valami
Vidámat és neveltetőt?
Készítet a vágy segíteni,
Hisz a férj is lehet lovag!

- Én nem mondtam semmi mesét,
Semmi érzelmes költeményt.
Nőd, hát nem azért könnyezett,
De fáj neki az az élet,
Melyben búval él a lélek.
Nem kell elképzelt szereplő,
Ő a boldogtalan hősnő.

- De jó békéltető lettél!
Pap voltál vagy védőügyvéd,
Hogy ilyen mély megértéssel
Vállalod az asszony ügyét?
Hanem ki bízott meg vele?
Nem tartunk még a válásnál.
Egyelőre csak félúton,
Akkor sem lesz terád bízva.

24.

Szín: pince. Két oldalt nagy hordók sorakoznak az ászokfákon. A pince végében vaklyuk, amelynek a polcán réz gyertyatartóban gyertya ég.

Idő: este

Somos Péter egy gyalogszéken üldögél. Egyedül van. A vaklyuk polcán fehér mázas, piros virágos kancsó van, amelyet Somos Péter időnként a szájához emel.

Hosszan kortyol, majd letéve

Kifelé néz a sötétbe.

- Itt jó, csendes és nyugalmas,
Nincs itt az átkozott Vándor!
Elég, hogyha csak ránézek,
Vagy ha csak a hangját hallom,
Ölésvágytól leszek részeg!

- Megölni... Hm... Könnyű a szó,
De a Vándor kemény dió,
És kezdeni vele nem jó!
Erős az átkozott, ügyes.
Gyors a disznó és szemfüles...
Még dicsérem ezt a dögöt,
Noha gyűlöletes nekem!...
De mégis, itt magunk között,
Kedves hordók, elismerem,
Engem könnyedén legyőzött.

- De mi készítt, hogy megöljem?
Bosszú és égető szegyen?
Vagy hogy a pénzéhez jussak?
Az sem lenne kutya éppen...

- De ahogy az asszonyhoz szól!...
Halmoz jelzőt, hasonlatot,
Kedves hízelgő szóképet,
Amit tőlem sosem kapott.
No, és persze az sem kétes,
Hogy vonja meg kettőnk között
Az asszony a különbséget?!

- Ugyan mennyi pénze lehet,
Itt vele, és nem a bankban?!
Elég lenne a szép földre,
Amely a Nyilas-dűlőben
Eladásra vár egy tagban.

- Hogyha meg bírnám azt venni,
Nem bántana senki, semmi.

A környéken mihamarabb
Én lennék a leggazdagabb.

- Két pár villásszarvú ökröm
Lenne, és a szarvuk végén
Két aranygomb, mint az öklöm.
Lovam lenne, két szép táltos,
Minden gazdát megelőznék.
Persze, hogyha volna pénzem...

- Mit mondhatott az asszonynak,
Hogy csupa könny volt a szeme?
Nem tudhatom, egye fene!

- Ugyan hol tartja a papírt,
Amelyen a bank címe van,
Amit az vén tanár írt?

- Látnivaló, hogy szereti.
Elbűvölte sok szép szóval.
Azt látom, hogy bomlik érte,
Elárulja pillantása!

Nem harapnám meg az ujjam,
Megvan-e még tisztasága!

- Hiába tudom a jelszót,
Ha nem tudom, hogy hova szól!...

Iszik és a kancsót olyan erősen koccantja le, hogy darabokra törik.
Felugrik, és dühösen, morogva járkál alá s fel a pincében.

- Így, hát a millió szalad,
Mint a szegény szalonnája.
Én meg nem futok utána,
Nem akarok én úr lenni,
Csak a magam kövér földjén
Szántogatni, magot vetni.
És rakni búza asztagot

Hosszút, széleset és magost,
Amelyről más gazdaember
Legfeljebb csak álmodott.

- És annyi tán van is nála,
Ami nekem elég lenne...
Nem kószál ő üres zsebbel!
Enyém a pénz, ha megszerzem!

- És ha nem sarkallna bosszú,
Csupán csak a pénze miatt
Elkövetném-e a vétket?

Hisz, végül is olyan mindegy...
Most van rá a jó alkalom,
Hogy az álmom való legyen!
Füst, pára, ha elszalasztom...

- Igaz, élet az ára, hogy
Ökröm, lovam, földem legyen,
Szánthassak a sík határban,
Fehérnéppel szüreteljek
Odakinn a szőlőhegyen...

- De szabad-e? Mondják, hogy nem!
Tiltja vallás, mondja törvény.
Intő szóval mondja a pap:
Rettenetes bűn az önkény.
Büntetlen sosem marad.
Isten a halálnak ura,
Ő kezében van az élet,
Amit elvenni nem szabad,
Még a gondolat is véték.

Megint leül a vaklyuk elé, és oda sem nézve a kancsóért nyúl, de csak
a fülét tartja kezében. Földhöz vágja.

- A ménkű üssön beléd! De nem fogsz ki rajtam, ócska égetett sár!
Inni fogok mégis, mert józanul nem lehet gondolkozni rendes embernek!
Egy hordóhoz megy, féloldalt a csap alá fekszik, és mohón iszik.

- No, és az nem számít bűnnek,
Csábítani más asszonyát?
Ha őneki nincs gátlása,
Mért ne lehetnék a mása?

Csak semmi érzélgés!
Nincs körülmény, ami mentse.
De alszom rá egyet előbb,
Ha valahogy felkerülök,
És eljuthatok az ágyba...

Sötét gondolatok tépik.
Néha-néha visszariad.
De biztatja egy belső szó:
- Tedd meg! Ne félj! Tedd meg! Szabad.
És jó földbe hullik a mag.
Kicsírázik, szárba szökken.
Majd a magja is megérik,
Nagy a terhe a kalásznak.
Nincs már gátlás... Nincs megállás...
Indul a bűn, és tette kész...

25.

Sötét este a folyosón
Somos Péter Vándor után
Kötény alatt bárdal oson.
Mezítláb van, és a csendben
Óvakodik, neszt ne keltsen.

Vándor Vendel mit sem hallva
Inkább csak ösztönösen sejtve
Villámgyorsan visszafordul.

De már késő, mert a lába
Megcsúszik, és ő leesik
Az folyosó padlatára.

Felugrana, de nincs idő.
Somos Péternek a bárdja
Lecsap erős lendülettel,
És a homlokán találja.
Somos Péter dermedten áll.
Vándor Vendel halva van már.

De Somos Péter már eszmél.
Ölbe kapja, és fut vele
A lejtőn a Tisza felé.
Ott a csónakja kikötve.
A tetemet beleveti.
Eszelősen felnevetve
Beszél hozzá, mintha élne.

- Most, hát mehetsz a Tiszára,
A várt édes találkára!
Hanem vigyázz, hogy el ne késs!
Édes csók vár és ölelés.
Avagy már meg is vagy halva?
Akkor, hát én is hallgatok,
Nem zavarom csendes álmod.

- Most már mehetsz a Tiszára!
Majd én megcsónakáztatlak!
Tudom, te mindenért fizetsz.
Ha nem lesz ellene szavad,
Elég lesz rá az aranyad,
Amely nálam igen elkel,
Neked pedig, már úgy sem kell!...

Sötét, viharos az este.
Sehol senki. Lélek sem jár.
Ördögöknek ujja vibrál

Örjöngve sikoltó hárfán.
Villámlik, és mennydörgés van,
Alig van egy rövid szünet.

- Egy tanú van, csak az Isten,
De az messze, magasan van!
Elég a szó, gyerünk most már!
- No, domine Vándor, készülj,
El ne késs a temetésről!

- Különleges végtisztesség,
Amiben majd most részesülsz!
Tengerész módi lesz, meglásd!
Kő is van már a lábadon,
Amely leház szépen, mélyen.
Megmarkolja az evezőt.
Nekilendül erős karja,
De a szél a túlpartról fúj,
És csónakját visszahajtja.
Fáradtságtól elcsigázva,
Félig holtan, félig élve
Ér a folyó közepére.

És mikor ereje visszatér,
A tetemet ölbe kapja,
S könnyedén, mint gyermeket
Felemeli, vízbe dobja.

Elindul a száraz felé
A habokat rézsút szelve.

És amikor odatekint,
Meglátja a villámfényben,
Hogy ott ül Vándor Vendel
A csónak orrán mozdulatlan
Gúnyos mosollyal az ajkán.

- Uramisten, és mosolyog
Tátongó sebbel homlokán!...

Ismét felvillan egy villám,
 És a Vándor gúnymosollyal
 Csak ott ül a csónak orrán.
 Farkasszemet néz egymással
 A holt utas és az élő:
 Mély, halálos nyugalommal
 A regélő nagy mesélő,
 És eszelős rémülettel
 Reszketve a féltő élő.

- No, ha egyszer nem volt elég,
 Dögölj meg, hát másodszor itt!
 Evezőt fog két marokra,
 És lesújt a véres főre.
 Szörnyű és súlyos az ütés
 Beleadva minden erő.
 Szétzúzza a csónak orrát,
 Kettétörik az evező.

- Hisz, ha élne..., az egész más...,
 De egy szellem az ellenfél!
 Holtat megölni nem lehet!
 Most tán felém kúszik éppen...
 Torkon fog, hogy vízbe lökjön,
 De nem látom a sötétben!

Somos Péter imát mormol,
 Majd átkot szór öklét rázva:
 - Hé, ti fukar, fösvény egek,
 Mért szünetel most a villám?

Meghasad szavára az ég,
 És a moraj el se múlt még,
 Másik mennykő felel vissza.

Most már láthat Somos Péter...
 Ismét ott van, és mosolyog

A Vándor a csónak orrán,
És homlokán folyik a vér.

A tört evezőt eldobja,
Kezében van már a csáklya.
Azt forgatja, mint az őrült,
Üti, veri, szúrja, vágja.

Mindhiába! Bár a csáklya
Általveri, általjárja,
Nem akad meg, hogyha szúrja,
Akkor sem, ha visszarántja.

És a Vándor ül mereven.
Minden szúrásra mosolyog.
Seb nem esik rajta egy sem,
Csak az, amit élve kapott.
Somos Péter nem döfköd már.
Kimerülten összeroskad
Le, a csónak fenekére.
Most már nem csak vizionál,
Beszédet hall, hallucinál.

- Megöltél hát, Somos Péter!
Orozva öltél, becstelen.
Nem az asszony volt rá az ok!
Elhatároztad már régen,
Megölsz engem az aranyért.
De magadtól meg nem lelnéd.
Hol találod, most megmondom.

- A vagyonom reád hagyom,
Persze nem az egész vagyont,
Csak, ami a „Fészekben” van.
Megvalósíthatod az álmod.
Lesz négy ökröd, táltos lovad,
Ha akarod, négyes fogat.
Magad harminc holdját szántod,
Ballaghatsz az eke után,

Villásszarvú négy szép ökör
Földbe süppedő nyomán.
Aranygomb lesz a szarvukon.

Somos Péter összegörnyed.
Rettegve nézi a szörnyet,
Szavakat ölt a gondolat,
Amit senki sem hallhatott,
Csak épp önmagának mondott...

- Az aranyat megtalálod.
Részben a szobában is lelhetsz.
Azzal szépen kitelelsz majd.
Én fizetem ezután is,
Neked az Áve Máriát.
Füstölhetsz mindig Havannát.

- Nem kell, nem kell, semmi sem kell!...
Csak ne halljam már a szavad,
Ne szólj hozzám, tűnj el végre!

- A többit meg az udvaron
Kapartam el, ott keressed!
Ismertetőjelnek szánva
Rajta van a kutyatányér.

- Hallgass, hallgass el már végre!
Minden szavad tüzes fullánk.
Úgy mutatod, mindent feledsz,
Mindent megbocsátasz nekem.

- Kezemhez tapad a véred,
És te kincseid egy részét
Nekem adod, azt ígéred.
Eget nem hívsz fel bosszúra,
Tűnjön ki, te milyen jó vagy.

- Ha szólni tudsz, tenni is bírsz!
Ölj meg késsel vagy egyébbel,

De ne gyötörj a beszéddel!

- Egyenlítsünk mostan, Péter!
Tudod, adósom vagy sokkal.
Megöltél engem, az élő.
Lássuk hát, most, Somos Péter,
Mint végzel velem, a holttal!

Lassan megindul feléje,
És kettészelt homlokából
Ismét patakszik a vére.

Lassan mozog, de meg nem áll.
Majd lehajlik, s szellemkarja
Lassan ölelésre tárul.
De Péter azt nem várja be,
Míg a holt kar összezárul.
Iszonyatból oldódva már
Mozdul a test, csobban a víz.
Üres csónakot visz az ár...

*

Mosolyogva kel fel a nap.
Szőke Tiszán szalad a hab.
Csónakok víg utasokkal,
Hajók úsznak a víz hátán.

Parti füzek behajolnak,
Lombjaikat nézegetik,
Mint a lány a tükör előtt,
Aki önmagának tetszik.

Üres csónakot visz a víz,
Nincsen, aki kormányozza.
- Ugyan, ki volt a gazdája?
Találgatják az emberek...

Azt meséli éppen a hab,

De az emberek nem értik.
 Haragosan továbbbszalad,
 Elmeséli a Dunának,
 Az regéli a tengernek,
 Víz a vizet majd megérti.

*

„Fészekben” a szép Sarolta
 Vár magában lehangoltan,
 Fél, és olyan elhagyatott.
 Hisz, ha itt lennének hárman,
 A két férfi borozgatna,
 Ő meg csendben kötögetne,
 Nem félne, és nem borzongna.

Hogyha Péter itt morogna,
 A vándor meg mesélgetne,
 Mily jó volna, de jó lenne!

De hol vannak, hova lettek?
 Este Vándor aludni tért.
 Utána férje is kiment,
 És azóta vissza nem tért.
 Az egészségből semmit sem ért.
 Nem kutatta még a házat,
 S ami mindent elmondana,
 Nem találta meg még a vért.

Szép Sarolta a „Fészekben”
 Ül magában elhagyottan,
 Várja Vándort és a férjét,
 Nem tudja, két halottja van...

Szigetszentmiklós, 1958 és 1970. között

Epilógusféle

Szerettem a szabadságot,
S a kötöttség lenyűgözött.
De hát, így írt Arany János,
Petőfi is többek között.

Persze én is úgy gondoltam,
Úgy vers a vers, ha nem talány,
S ha már éppen tollat fogtam,
Mentem Arany s mások nyomán.

Másképpen költ ma a költő.
Ő nem régi módon versel,
Nem avított stílusban költ ő,
Gyönyörködtet szabad verssel.

Kezdetnek van egy nagybetű,
Több azután nem szerepel,
Hisz, elég a prímhegedű,
Kontrás, bögös, egyéb nem kell.
Itt egy fél sor, háromnegyed,
Egyik elöl, másik hátul.
Így készül ma a műremek,
Az ember csak ámul, bámul.

Most már tudnám, hogy kell írni.
Vitetni magam az árral,
Mert amerre a szél viszi,
Okos madár arra szárnyal.

De már késő. Bolond voltam.
Habár a jelenben élem,
Én a múlt hangján daloltam,
Énekeltem, és regéltem,

Hisz még ezt is csak úgy írom,
Ósdi módon, elavultan,
Éppen csak innen a síron,
És lám, máig sem tanultam.

Szigetszentmiklós, 1968. július 1.

Árnyak

Egyszer én is csak úgy járok,
Magam is árnyékká válok.

Merengek a néma éjben.
A világon méla csend ül.
Ébren csak én üldögélek,
Lassan eltűnik a jelen.

A feltörő régi képek
Élő valósággá válnak
A kert, az udvar és a ház
Zugaiban szerte-széjjel.

Hangot, szót hallani vélek,
Aki mondta egykor, halott.
Honnan jönnek, hová mennek?
Hogyha kérdem, nem felelnek.

És az emlékezetfának
Bő termését szedegetem,
Míg az álom sötét szárnya
Le nem zárja fáradt szemem.

Szigetszentmiklós, 1966. július 14.

Egyszer mindenki elmegy

Egyszer mindenki elmegy.

Ha végsőt üt az óra,

Mind beáll a sorba.

Megy a dús, a koldus,

A koronás király,

Menni kell, menni muszáj.

Nem kíséri más vagyon,

Csak, ami lelkében vagyon.

Mit koporsója ölel,

Egyenlő a semmivel.

Egyik meggy erénnyel

És áldással telve,

Más átokkal fején,

Bűnnel megterhelve.

És egyszer valahol

Ítélet lesz, és a bűnös

Nem kap felmentést.

Szigetszentmiklós, 1966. november 18.

A kő gyásza

Földre hullva, leborulva
Temetőben fekszik árván.

Mit egykor rá gonddal véstek,
Alul került, és nem látszik,
Kiről szól az arany véset.

Mint összegyűlt fekete könny,
Némán csillog a bús márvány.
Már csak magát gyászolja tán...

Szigetszentmiklós, 1966. július 27.

Földmunka és Pegazus

Sosem voltam úri költő,
hátam mögött a földmunka
igencsak egy emberöltő.
Ekét húz a Pegazusom
sovány, homokos parlagon,
azazhogy csak húzna-vonna,
ha valami ősi jusson
ekém, lovam, földem volna.

Szigetszentmiklós, 1961. febr

Fekete kavics

Maróka lányomnak a szülésznőképző első éve
sikeres elvégzése alkalmából

Este van. Éhes vagyok. Vacsorázni szeretnék, ha volna mit.

„Ha volna. Szeretnék.”

Hogy a ménkü ütne minden feltételes módba! Egész életem kísértő réme! Hozzám szegődött, mint az árnyék. Rám tapad. Élősködik rajtam. Nem tudok szabadulni ettől az átkozott feltételes módtól. Nincs rá mód!

Bolond a szegény ember sorsa! Van neki, ami nem kellene, és ami kellene, az nincs. Vacsora kellene, de nincs. Adósság nem kellene, de van. Nincs vacsorám. No, ha nincs, könnyű a választás, megeszem a déli maradékot. Nem vagyok én válogatós! No, lássuk csak, mi is volt az ebéd!

Nem láttuk meg. Eszembe jutott, hogy ma nem ebédeltem. Így hamarosan túl voltam a könnyű vacsorán.

Szórakozottan nézegettem a kavicsgyűjteményemet, amelyet egy dobozban őriztem. Volt ott egy kicsi, fényes, tökéletesen ovális, lapos fekete kavics. A számba vettem, és ide-oda forgattam, mint Verne Gyula Antifer mestere. De semmi különösebb íze nem volt, amiért érdemes lett volna rágni.

Lefeküdtem hát, de nagyon háborgott a gyomrom. Jó lett volna leverni a vakmerő zendülőt, de világeletemben békepárti voltam. Most is szerettem volna egy Béke cigarettát elszívni, de nem volt Béke a házban. Elszívtam volna a békepipát is a gyomrommal, de nem volt hajlandó az egyezkedésre, hanem fenyegetően forgatta fejem felett a kiásott harci bárdot.

Mi hát a megoldás?

Nem volt Békém, hát rágyújtottam egy mesére. Mesém mindig van. Mért is nem mese a valóság? És mért nem valóság a mese? De a gyomromnak semmi érzéke nem volt az elvont fogalmak iránt. Korgott, és mérgesen morgott. Csitítgatva simogattam:

- Ugyan, csillapodj már! Várni kell! Tudod, hogy szól a közmondás: A türelem...

- Mesebeszéd! Még rózsát sem terem, nemhogy ennivalót! Nem tudod, hogy ha üres a gyomor, nincs türelem? Akkor semmi sem jó. Akkor csak háború van, de béke nincs! Mit ábrándozol te nekem me-

séről és valóságról? Gondolod, hogy én is beérem bolond, üres filozófiával? Legalább kenyeret adj, aztán mit bánom én, ha te reggelig kérődzöl is elvont foglalkozáson!

- Igazad van, öregem, de mit tegyek, ha még száraz kenyerem sincs?

- Nincs hát! Mert pipogya flótás voltál mindig! Az is maradsz!

- Hohó, de most már elég legyen a sértegetésből! Akárhogy volt is eddig, most jut eszembe, hogy most van! Van ám, öreg! Van minden. Olyan lakomát csapunk hamarosan, hogy olyat még a tótok királya sem eszik, de még a neve napján sem!

Szegény éhező gyomrom! Úgy megörült ennek az ígéretnek, hogy felcsillant a szeme, és könnyezve a nyakamba borult.

- No, kezdjük! Épp eléget vártam már.

- Jó, jó! Először inni kellene valamit! Tudod, ami fokozza az étvágyat. Mert van ám itóka is bőven! Azt hiszem, egy pohárka kis üstön főtt szilvórium jó lesz.

Jó volt.

- No, még a leves előtt valamit! Kezdem Leánykával?

Azzal kezdtem. Ittam. A bor olyan simogató volt, mint a lányka bársonyos keze. A gyomrom elégedetten morgott.

- No de most már fogjunk az evéshez! Lássuk, mi van az étlapon!

- Csülkös bableves.

- Nagyszerű! Igaz, hogy a Bristolban nem csülkös bablevessel kezdik a lakomát, de tudják is azok a kákabélú urak, hogy mi a jó!

- Tehát csülkös bableves! Nagyszerű! – ismételt meg én is. Taposoltam hármat. A várakozás izgalma egy kicsit megbolondított. Azt hittem, a Távol-Keleten vagyok. A pincér már hozta is a levest. Még akkor sem csodálkozott, amikor azt kérdeztem, mért nincs gong az asztalon. Nyugodtan felelte:

- Javítás alatt van, kérem, de holnapra már kész lesz.

Enni kezdtem. Édesanyám jutott eszembe és a boldog gyermekkor. Ilyen jó ízű bablevest főzött tavasz félen szőlőnyitáskor piros színű, szálkás, füstölt disznóhúsból. Jókainak is kedvenc étele volt. De Jókait önmagáért is szerettem, hiszen hamarabb ismertem, mint akármelyik ironkat. Fel is kanalaztam a bablevesből két-három tányérral. Igaz, a következő fogást, a csigát, visszaküldtem. Ezt Petőfi szerette nagyon. Petőfit is szerettem, de a csigabigát utálok. Még Petőfi iránti tiszteletből sem eszem meg. Nem tartozik a gyermekkori emlékeim közé. Édesanyám az év egyetlen napján sem főzött csigabigát.

Hanem a túrós csuszából púpozott tányérral ettem! Nem tudom, a túrós csusza melyik nemzeti nagyságunknak volt kedvenc étele. Fel-tételezem, hogy minden rendes magyar ember szereti. Meg is ittam rá egy üveg badacsonyt.

Úgy jóllaktam, mint egy óriáskígyó. De azért lenyeltem még egy fél rőf füstölt kolbászt. Pedig láttam, hogy a vendégek összenéznek, és nyihognak a képük elé tartott újságok mögött. Nem törődtem velük. Egy fél élet nagybőjtjeire gondoltam, és ettem tovább. Ettem? Faltam, zabáltam, mint egy tutajos tót!

Csak azért is megettem még három töltött káposztát. Befejezésül még egy jó nagy halom, gúlába rakott almás rétest. A hulladékot szépen kitörölgettem az ujjammal. Nem volt szívem a tálcán hagyni egy morzsát sem.

A vacsora méltó befejezéséhez egy üveg tokaji aszút bontattam fel. Szerelmes pillantásokkal simogattam a gyönyörű nektárt. Sosem rajongtam a koronás főkért, kivéve, ha huszonegyeztünk, és tizenhétre királyt kaptam. De mindenkor hódolattal adóztam a borok királyának. Az utolsó pohár után most olyan mélyen találtam meghajolni, hogy orra buktam a buzgó tiszteletadásban, és adós maradtam öfelségének a felkeléssel. Aztán szépen elnyúltam az asztal alatt.

Nagyon különös álmom volt. Azt álmodtam, hogy egy malomkövet emeltem ki az udvar sarkából, mert cseresznyefát akartam arra a helyre ültetni. Egy zöld gyíkocská feküdt alatta mozdulatlanul. Meg volt dermedve szegényke. Kivettem a napra, és letettem a meleg homokba. A napfürdő jót tett neki. Hol az egyik, hol a másik oldalára fordult. Körülsüttette magát a nappal. Végre nagyot nyújtózott, ásitott, és teljesen magához térve tudomást vett a világról. Megértette az összefüggést köztem és a szabadulása között. Aztán megszólalt:

- Tudd meg, te szegény ember, hogy én nem közönséges gyík vagyok, hanem elvarázsolt tündér. Éppen száz éve fekszem a kő alatt büntetésből, és még ugyanannyit kellett volna feködnöm, ha te meg nem szabadítasz. De nem is leszek hálátlan. Mondd, mit szeretnél! Teljesítem, amit kívánsz.

- Kedves tündér-gyíkocskám, nem kérek én tőled semmit! Mert én valóban szegény ember vagyok, de a becsületre olyan sokat adok, mint a macska a mosdásra, vagy mint a nők a legutolsó párizsi divatra. Először is, segíteni egymáson, kötelességünk, másrészt, ha én nem akarok cseresznyefát ültetni az udvar sarkában, akkor bízást

ott feküdhattél volna még száz évig a malomkő alatt. Vagyis a szabadságot a véletlennek köszönheted. Nekem nem jár ezért jutalom. - Te igazán becsületes ember vagy! Nem kérsz semmit. Hanem én is tudom, mi az illendőség. Adok neked valamit. Nyugodtan elfogadhatod, nem arany, nem drágakő. De mégis olyan valami, amit nem adhat neked sem király, sem császár, de még a római pápa sem. Ott, ahol feküdtem, találsz egy szép, szabályos, ovális, fekete lapos kavicsot. Én azt annak szántam, aki engem kiszabadít. Örülök, hogy te vagy az. Nohát, menj oda! Vedd el, és tedd a nyelved alá! Akkor megérted az állatok beszédét. Sok érdekes élményben lesz részed!

Odamentem. Valóban ott volt a fekete kavics. Mire megköszönhettem volna neki az ajándékot, a kis tündérgyík nekiiramodott, és el is tűnt a sűrű mogyoróbokor alatt.

Kíváncsi voltam, igazat mondott-e. Mindig szerettem volna érteni az állatok beszédét. Hogy őszinte legyek, az emberekét sokszor alig, még többször egyáltalán nem tudom megérteni. Hiába tanultam élő és holt nyelveket, nem tudok se kutyául, se macskául, tehát nem vagy számárul. Arról sincs tudomásom, hogy valaha is indítottak volna ilyen tanfolyamot. Sebj! Szerencse fel!

Nyelvem alá tettem a fekete kavicsot, és először is elmentem a kashoz. Éppen akkor kukorékolta a piros hajnalt. Ott legyeskedett a vén eperfa vízszintesen kinyúló ágán. Az volt a szeráj. Ott aludt a háremhölgyeivel együtt. Vettem a ceruzámat, jegyzetfüzetemet.

- Érdekes interjú lesz -, gondoltam. Az ám, de hogy leszünk a megszólítással? „Kakas úr”? Ez nem jó, mert Magyarországon ma már csak egy úr van, a köztársasági elnök. „Kakas elvtárs”? Ez sem jó, mert könnyen félremagyarázhatná valaki, és bevádolna demokráciagyalázásért. Tehát óvatosság! „Hallja, kend, kakas”? Így meg közvetlen a veszély. Ezt a hirtelen természetű, és még hirtelenebb kezű szomszéd, a Kakas Gergely venné csúfolódásnak. Tehát kétszeres óvatosság! Na, végre! Megvan! Jó, hogy az este olyan sokat foglalkoztam a mesével! Most már magabiztosan állok meg az eperfa alatt.

- Kukoricás jó reggelt, Kakas koma! De a helyzet magaslatára emelkedett!

- Hát, aki ilyen szép piros koronát hord a fején, és ilyen sárga sarkantyút a sarkán, mint én, az nem ülhet a porban! Hanem, kicsoda

maga, barátom? Mert én megnézem ám, hogy kivel álok szóba! Nem komázok akárkivel!

- A Két- és Négy lábúak Lapjának a tudósítója, Tintás Ujj vagyok.

- Afféle riporter? Kérdezzen! Hajlandó vagyok nyilatkozni, már amennyit jónak látok!

- Először is, ha nem vagyok indiszkrét, az a sok tyúk körülötte, mind a maga felesége?

- Az, hát! Ki másé volna?

- Nincs sok baja ennyi kendermagos, meg mit tudom én, még milyen hölgygel?

- Nem igen. A tyúk engedelmes, nem nyeltes és nem perlekedő, mint az assz... De én meg is tépázom a tollát, ha éppen nem tisztességtudó! Most megszólalt egy kendermagos, sárga bóbitás, takaros kis tyúk.

- Bizony, igaza van a mi urunknak. A tyúk nem csalja meg az urát úgy, mint.. No hát úgy, mint igen sok asszony.

A kakas mérgesen szólt rá:

- Hát téged ki kérdezett? Kitépem a bóbitádat! Tintás Ujj a vendégünk. Nem illik a népe asszonyait megszólalni. Meg aztán, vannak itt fiatalok, akik előtt nem illik mindenről nyíltan beszélni.

- Persze hogy vannak -, szólalt meg egy fehér kis jérce.

- Kaparjának igaza van. Neked is lehetne annyi eszed, Kipir Kapar! -, mondta a kakas. Aztán felém fordult:

- Sok feleségem van, de anyósom egy sincs! De ha volna is, nem én lennék az, aki hallgat. Én sarkantyút viselek, és nem papucsot. Talán az emberek elgondolkozhatnak ezen!

- Igen, ez így van. Nem minden férj Nubia párduca. De azt akarom kérdezni, hogy koronás fő léte nem tartja méltatlan dolognak, hogy a szemétdombon kapirgál?

- Egyáltalán nem! Először is, a munka nem szégyen. Másodszor, amit találok, azt nem a magam számára kaparom ki, hanem a népemnek. Tehát nem a nép kapar nekem, mint ahogy az emberek világában szokás. Érti a különbséget, Tintás Pfuj?

- Ujj, kérem, Ujj! Nem Pfuj!

- Jó, legyen, ahogy mondja! Ujj vagy Pfuj nekem igazán mindegy. Akar-e még valamit kérdezni, mert nekem hamarosan kukorékolnom kell, amit nem mulasztok el még a szerkesztője kedvéért sem! Jámbor képet vágtam.

- Még csak azt akarom megjegyezni - szólalt meg újra -, hogy minden kakas úr a szemétdombján.

- Igen, ez annyira igaz, hogy közmondássá vált.

- Ezt bajos is lenne elvitatni! Akar még valamit kérdezni, Tintás Izé...? De nem várta meg, hogy mit akarok, hanem olyan éleset kukorékolt, hogy majd felesüketültem.

- Hogy a ménkű üssön a torkodba! Jobb lenne, ha már a fazékban főnél! - Persze volt bennem annyi óvatosság, hogy ezt nem kakas nyelven mondtam.

Mit mond? – kérdezte gyanakodva.

- Semmi, semmi! A kelő napot üdvözöltem. Csakhogy én nem kukorékolok.

- Nem is tudna! Torok kell ám oda, nem töltőtoll!

- Hogy van az, hogy olyan pontosan meg tudja kukorékolni az éjfél és a hajnalt?

- Örökölt képesség, meg kötelességérzet. Volt ám idő, amikor kakaszóra keltek az emberek

.- Csak még egy kérdést, Kakas koma! Meg van-e elégedve a sorsával?

Hogy lennék megelégedve, amikor manapság kukoricán élnek az emberek. Nekem és szegény tyúkjaimnak csak az ocsút szórják.

Megköszöntem a kakas nyilatkozatát, és sietve eltávoztam. Tartottam tőle, hogy meg találja kérdezni, hát én mit kaparok ki az egy feleségemnek és a négy csibémnek? Nem tudtam volna mit mondani neki, és a hallgatásomat feleletnek vette volna, és joggal mondta volna, hogy Tintás Pfüj.

Másképp örültem, mert az én kis tündérgyíkom igazat mondott. Eláram hát a gondokat. Nem kell félni, hogy megfulladnak! Holnap úgyszólván valamennyi megkölykező, és nem lesz kibúvó.

De a mai nap az enyém!

Elmentem a kutyahez. A kocsisínen feküdt karikába görbülve. De mire odaértem, már talpon volt, és várakozó állásba helyezkedve fogadott.

- Csirkecsontos jó reggelt, Sajó pajtás! Hogy szolgál az egészsége? Egy kicsit rossz bőrben van. Talán csak nem gyomorhajos? – kérdeztem, miután bemutatkoztam.

- Nincsen semmi szervi bajom, kérem. Nem vagyok beteg. Hálaistennek, nem vagyok OTI tag! Nem járok kezelésre. Így az idegeim se mennek tönkre. Gyomorfekélyem, -süllyedésem sincsen. A bőröm

is jó, csak állandó gyomorürességem van. Kutyaúl megy a sorom. Ebek harmincadján élek

- Hát, mi a baj, Sajó pajtás?

- Kutya világ ez a modern világ! Már a csontokat is megőrlik, és angol malacok nőnek rajtuk. Hiába panaszkodom, kérem. Ebugatás, amit mondok! Valamikor büszkék voltak a kutya-bőrre. Ma kutyaába sem vesznek élőként sem. Az emberek há-látlan ebek -, fejezte be a panaszát Sajó, és még hozzátette:

- Pedig én ma is kutyahűséggel őrzöm a házat!

Ezt el is hittem. Csupa hűség volt a dióbarna, szomorú szeme. Hogy nem kutyaugatás, amit mondott, azt be is bizonyította, amikor meglátta Kakas Gergely korán kelő tyúkjait a konyha-kertben. Minden további nélkül nekiiramodott, hogy elker-geesse a hívatlan kertészkedőket. Otthagytott, mint Szent Pál az oláhokat.

- No, Sajó pajtás - mondtam -, te ugyancsak gyorsan elvakkan-tottad az interjút! Éppen most akartam megkérdezni, honnan ered az a mondás, hogy Jön még a kutyára dér!

Körülnéztem. Éppen itt legel kecske mama a sövény mellett három gidájával. Odasiettem hozzájuk.

- Erdőt, mezőt, friss vizet és jó kövér legelőt! Káposztáskert-be zárják minden nap büntetésből! Hogy tetszik lenni, kedves Bakné asszonyság?

- Köszönöm, megvagyok. Élek, éldegélek.

- De hogy él? Mert élet és élet között különbség van ám!

- Nekem mondja? Tudom én azt jól. Ott van például az a bá-mészpofájú tehén. Na hát, milyen élete van annak, és milyen van nekem? Annak helyébe viszik a jó abrakot, mert a tehén kölcsönt ad, mondják az emberek. Ha nincs abrak, nincs tej. Jól bánnak vele. Minden nap vakarják, kefélik. Szóval, ő az édes gyermek. Bezzeg nem törődnek énvelem! Tőlem is várják a te-jet, de én nem kapok abrakot, hanem kikötnek valahova, ahol alig van egyéb, mint kutyatej meg iglicetüske. Ott aztán jár-hatok egész nap körbe-körbe, amíg el nem szédülök. A minap nagyon vágytam már egy kis változatosságra. No, meg éhes is voltam. A kötél, amivel ki voltam pányvázva, már kopott volt, és sikerült elszakítanom. Bementem a káposztáskertbe, és jól is laktam. A gazdasszony megfogott, és úgy elvert egy som-

fabottal, hogy nem hagyott veretlenül rajtam egy tenyérnyi helyet sem. Látja, milyen ostoba az ember? Azt szeretné, hogy a kecske is jóllakjon, és a káposzta is megmaradjon. Nincs igazam, Tintás Üveg?

- A fene essen beléd, te szakállas nőnemű féreg! – gondoltam magamban. – Hát, te sem tudod megjegyezni a nevemet, mint az a dölyfös szélkakas? De megint csak az interjúra gondoltam. Nem akartam önnagyságát magamra haragítani, hát azt mondtam udvariasan:

- Igaza van, kedves Bakné asszony! Gyenge kecske nőt verni... Felháborító!

- No, látja, Tinta Nyaló, pedig ez így megy minden egyes alkalommal, ha egy kis változatosságra vágyom. A múlt héten egy fazék töltött káposztát ettem meg. Le volt téve a pincélépcsőre, az ajtók meg nyitva voltak, és én nem bírtam ellenállni a kísértésnek. Megettem az utolsó töltelekig, persze a káposztával együtt. No hát, képzelheti, hogy...

- Ne is mondja! Nagyon érzékeny vagyok. Nem bírom hallgatni az ilyesmit. Beszéljünk másról! Ez a szép három gidácska a magáé?

- Hát, kié volna? Minden évben van két-három gödölyém.

- És nem fél a bő kecskeáldástól?

- Nem hát! Örülök, és szívesen nevelem őket. Más a baj. Minden évben levágják szegény gidácskáimat. Én pedig nem élhetek család nélkül.

- Ez nagyon szép magától! Szomorú, hogy az ember mindent felfal.

- Nagyon szomorú, de tehetetlen vagyok velük szemben.

- Aztán jut minden gidácskának elegendő tej?

- Jut bizony! Láthatja, milyen kövérek. Bennünk él még az anyai kötelességérzet, nem úgy, mint a modern asszonyokban. Ha véletlen van egy férgecskéje valamelyiknek, nyafog, hogy nincs teje. Mindenféle lötytyökkel kínozza. Hát, ilyen aztán a kecskék világában nincs!

Prüszkölve rázta meg a fejét, csak úgy röpködött a szakállá. Valószínű, hogy ez a legnagyobb megvetés jele a kecskéknél. Gondoltam, illő volna szót emelni az asszonyok mellett, de óvatosságra intett, hogy kecske mamának olyan nagy szarvai voltak, mint a hajdani óriáskifli, és a Bodri kutyát, aki túl bizalmasan érdeklődött az egyik gidácska iránt, éppen most döfte oldalba, olyan nyomatékkal, hogy az hármat hemperedett, és csak tisztos távolból morgott vissza sajgó oldalát nyalogatva.

Feladtam az interjú hátra lévő részét. Meghajtottam magam a rossz hangulatba esett kecske mama felé, és az istálló felé siettem, ahonnan panaszos nyerítést hallottam.

- Szénát, zabot, jó abrakot, Deresem!
 - Jó a jó kívánság, de az ám a baj, hogy nem lehet beleharapni! Nem mondom, csikó koromban még volt részem abban, amit kívánt, de ma már csak az emlékeiken rágódom. Nem csak én, hanem a legtöbb ló. Mert azt mondják a gazdák, amit a Mária Teréziának tett húsgeszkü után magukban mondtak a tekintetes karok és rendek: „De zabot nem!” Húzom a kocsit, az ekét majdnem éhen.
 - Ez méltánytalanság! Végre is, nem lehet éhezve dolgozni.
 - Lehet, amíg bírja a ló. De már olyan sovány vagyok, hogy a hét szűk esztendő szobrát rólam lehetne megmintázni. Csak a földet, a tehenet és a gépet nem tudja becsapni az ember. Ha már valaki ló, legjobb, ha vízilónak születik. Annak nincs gazdája, hogy űzze, hajszolja, amíg egy szikra élet van benne!
 - Ne búsuljon, az emberek egymást is lóvá teszik! A befogott ember is éhezve húzza az igát. Sőt az embernek még csikó korában sincs jó dolga. Szemforgató és álnok az ember. A szentek fehér palástjába öltözik, de mindig kilátszik a lóláb.
 - Ez mind igaz, de olyan sovány vigasz, mint amilyen én magam vagyok.
- Búcsúzáskor megígértem neki, hogy egy ismerősöm interpellációt fog benyújtani a lovak védelmében. Majd az ügyet átteszik a Lópanasz Bizottság elé.
- Nem lesz abból zab, sem kukoricás abrak!
 - Nem lehet tudni. Fel a fejfelé, öregem! – mondtam, és egy fél marék kockacukrot adtam neki búcsúzóul.

Az istállóból az udvarra siettem, mert a tyúkok éktelenül lármáztak az eperfán. Aha, értem a nagy riadalom okát. Róka koma ül az eperfa alatt. Feltartott pofával nézegeti a tyúkokat, miközben farkával izgattottan söpri a földet.

- Szép jó reggelt, Róka koma! Csirkék, hízott kacsák közé válasszák meg pásztornak!
- Hát, az volna az igazán nekem való hivatás!
- Mi járatban van errefelé, Róka koma?
- Megláttam itt ezeket a buta tyúkokat az eperfán gubbasztani. Azt gondoltam, unatkoznak. Felajánlottam, hogy nagyon szép mesét

mondanék, jöjjenek, üljenek körém, mert olyan magasan vannak, hogy nehezen hallanák innen lentről, én meg sajnos nem tudok fára mászni. De nem akarnak lejönni a fáról. Nem érdekli ezeket a mese, csak kukoricát akarnak szedni a begyükbe, kultúrát nem.

- De hát, Róka koma, ha szeretné is a tyúk a mesét, az olyan fajtát semmi esetre sem, amelynek a végén a mesemondó megeszi a hallgatóját. Már pedig ez a tyúk gyanúja! Talán vannak emlékeik, hogy mese nélkül is elvitte őket, kend, Róka koma!

- Hát, nem mondom, Tintás Ujj, előfordul ilyesmi a rókák életében! Csak hát nem annyiszor, mint szeretném.

- Az ilyesmit sem a tyúk, sem a gazdaasszony nem szereti.

- Hát, nem egy esetben vágtak utánam fejszét, baltát, vasvillát, meg hasonló szerszámot. Az ember nagyon kíméletlen. Eltörhette volna a gerincemet, vagy ki tudja, hogyan tehetett volna csúffá! De a róka sem halhat éhen, meg nekem aprókáim is vannak, azoknak is csak enni kell! Azt sem mondom, hogy a meggyőződésemmel tiltja a csirkehús-evést. De a vidéki házakban csak akkor esznek libát, kacsát, ha vagy a házbeliek közül beteg valaki, vagy a liba, kacska van dögrováson. Ha nincs baja a libának, eladják a városiaknak. Hát, nem mindegy a libának, kacsának, hogy én eszem meg, vagy a ...

- Nem egészen, Róka koma! A vevő megfizeti, maga meg minden esetben adós marad.

- Hát, látott már olyan rókát, akinek pénze van? Ha csak nem cipőben jár, és ügyvéd az illető. Nehéz ám a róka élete, mert ha nincs szerencsém, akkor az életemmel fizetek. De egyébként is, mindenki a bőrömre pályázik. De én sokkal jobban szeretem, ha én viselem, minthogy egy lipótvárosi hölgyön bámulják a barátnők valami teadélutánon. De megyek is már. Szétnézek a környéken, hátha találok egy rosszul záródó, vagy nyitva felejtett csirkeól-ajtót. Magam is éhes vagyok, és a kicsikék is várva-várják a reggelit. Élni kell a rókának is, Tintás Ujj!

- Igen, igen, Róka koma, de tán mégse csirkehússal.

- Hát mivel? Riporter létére ne legyen olyan naiv! Ne haragítson meg, nem legelhetek, mint valami ökör!

- Igaz, Róka koma! Hanem vigyázzon, nehogy rosszul végződjön a séta!

- Azon leszek – vakkantotta vissza, és óvatosan szimatolva, nesztelesenül sompolygott a szomszéd szérú felé.

Már éppen be akartam csukni a jegyzetfüzetemet, amikor majd hanyatt estem a csodálkozástól. A kertek alól jellegzetes topogó járással egy hiéna ballagott felém.

- Hát, maga hogy kerül ide, Hiéna úr?

Úgy meg voltam lepődve, hogy nem is vettem észre az időszerűtlen megszólítást. Úgy látszik ő sem, mert nem tett ellene semmi észrevételt. Vagy azt gondolta, hogy mivel ő nem magyar állampolgár, megilleti az úr titulus?

- Hogy kerül maga a Viharsarokba, Hiéna úr? – ismételtem meg a kérdést. - Talán elfogytak a döglött tevék, holt arabok, beduinok, vagy az idegenlégió elesett katonái? Mi a számum vagy tabbád fújta ide? Beszéljen, Hiéna úr, mert megöl a kíváncsiság!

- Mit csodálkozik ennyire? Nem látott még hiénát?- Láttam, kérem, láttam, de nem itt. A maga érdemes fajtája nem honos nálunk.

- Mi van ezen meglepő? Hát az árverési hiénák? Minden valamirevaló városban láthat akár mennyit!

- Aha! Eljött meglátogatni a rokonait!

- Rokonai ám a csatornapatkánynak, a gazdátlan kínai korcsebnak, vagy mit tudom én, minek! Mit gondol, ki vagyok én? Én nem falom fel az eleven embert!

- Akkor, hát igazán nem értem...

- Mert riporter létére kevés a fantáziája!

- Épp azért kérdezem, mert nem tudom elképzelni.

- Egyszerű az egész. Meguntam a sivatag egyhangúságát. Tanulmányúton vagyok. Mért ne legyen a hiéna világlátott?

- Igaza van, Hiéna úr! A tudásvágy mindenkinek csak hasznára lehet. Na, és tapasztalt-e már valami érdekeset? Érdemes volt átúszni a Földközi-tengert? Vagy hajóval utazott?

- Hova gondol? Én nem szeretem az élő embert. Igaz, hogy ő se engem. De nekem nem is hiányzik az emberek rokonszenve, különösen most, hogy egy kicsit megismertem őket.

- Ez nem éppen hízelgő nyilatkozat a fajtámra nézve.

- A maga fajtájának több szégyene van, mint érdeme. Kegyetlen, orvgyilkos, szó- és esküszegő, szemforgató, hazug.

- Köszönöm – mondtam fanyarul. - Itt van a pont az ember jellemzése után?

- A többi még ezután következik.

- Mi lehet még?

- Maga iskolázott ember, ismeri a történelmet. Akarja, hogy belefogjak részletesen? Van annyi papírja és ceruzája? Dózsa György és társai szörnyű kivégzése, a 6000 keresztre feszített rabszolga a Via Appia szegélyén a Spartcus-lázadás leverése után, az indiánok tömeges irtása Amerikában, a Szent Bertalan éjszakáján kezdődött hugenotta mészárlás 40 000-es végeredménye...

- Hiéna úr, hagyjuk a részleteket! Mondja, a hosszú utazása alatt az ember nem iparkodott magához közeledni?

- Dehogynem! Puskával, mikor milyen fegyvere volt.

- A tapasztalatok nagyon keserűvé tették magát, Hiéna úr! De higgye el, az emberek közt is van kivétel!

- Nem vagyok annyira elfogult, hogy ezt ne ismerném el. Tudom, hogy van kivétel. Nem hízelgésből mondom, de maga is az. Maga az egyetlen ember, aki becsületes hiéna nyelven és megértően beszél velem. Ezért a barátomnak tekintem.

Nem voltam éppen büszke erre a kitüntetésre, mégsem tartottam illendőnek, hogy visszautasítsam.

- Bár nem sokat adok az emberek véleményére, írja meg, kérem a Két- és Négylábúak Lapjában, hogy a világ igazságtalan velünk, hiénákkal szemben! Egész nemzetségünk rokonszenvét megnyeri ezzel a riporttal. Minden kiásott halott beduin vagy arab lakomáján magára fognak gondolni, és a legjobb falatokat jelképesen félreteszik magának a sivatag homokjában.

Azt feleltem élmelygő gyomorral:

- Ha a Szaharában járok, majd széjjelnézek, hátha találok egyet-egy falatból.

- Tehát – vette fel újra a beszélgetés fonalát a „Becsületes hiéna”-, írja meg, barátom, hogy a köz előítélete nagyon nem helyénvaló! Lenéz engem, pedig az ember semmivel sem különb nálam. Igaz, én leharapom a halott ujját, mert éhes vagyok. Az ember viszont levágja a halott ujját a gyűrűért, mert jólétre éhes. Az ékszer árából eszik. Én közvetlen dögevő vagyok, az ember közvetett. Ezzel a különbséggel különb-e az ember?

Nem feleltem. Nem találtam olyan ellenérvet, ami különbnek mutatná ebben a tekintetben. A hiéna pedig hátborzongató kacagással ügetett tovább, és csakhamar eltűnt a sөvény fordulója mögött.

Na – gondoltam magamban -, ez sem fog valami kedvező képet festeni az emberről, ha visszatér a társaihoz.

Ballagtam a szerű felé abban a reményben, hogy hátha akad még valami a horogra.

Megláttam a macskát, ahogy meglapulva leskelődött a szalmakazal tövében, és vágyakozva nézegette a verebeket. Egy macskaugrásnyira csipogtak, és csipegettek a földről valamit.

- Tejfölös, májas jó reggelt, Egérvész pajtás!

- Az isten is macskának teremtette mind a kettőt, Macskakaparás koma!

- Ez meg is van írva valami könyvben valahol.

- Elhiszem magának, hisz olyan ártatlan képe van, mint a Bolhás Csi-pásnak.

- Ki az a Bolhás Csipás? – kérdeztem bosszúsan.

- Ő a menyasszonyom!

- A fene essen mind a kettőtökbe! – gondoltam. – Nagyon kedves név – mondtam hangosan.

- Hátha őt magát látná! Igaz, hogy a fél szemére vak, és csak három lába van, de nagyon szép macska. Egyébként a tejföl és a máj a macskát is megilleti, de az ember más nézetten van. Tavasz félen eltörtem három köcsögöt a kamrában, nekem meg a hátsó lábamat törte el a szomszédasszony a piszkavassal. Egész életemben sántítani fogok!

- Vigyázzon, nehogy hamarosan véget érjen a sántasága valamelyik éléskamrában!

- Ne is mondja! A múlt héten volt egy esetem. Tudja, a máj minden fajtáját szeretem, kiváltképpen a kacsa- vagy libamáját. Itt, a szomszédban, a Grünzweig fűszeres udvarában cserkésztem. Az éléskamra ajtaja nyitva volt. Körülnézek... Sehol senki... No, gondoltam, ez pompás alkalom, kár lenne elszalasztani! Besurrantam, ott volt a vágódeszkán a szép, kövér, felpuolt liba. Körülötte az aprólék, egy tányéron meg a nagy libamáj. Szinte mosolyogva kínálta magát. Nem kértem magam. Megettem, és az aprólékhoz fogtam. No, akkor jött be a végzet a kövér Grünzweigné alakjában.

- Áj, váj, odavan a máj!

- Én vissza se néztem. A sárga mozsártörő meg úgy cikázott el a fülem mellett, mint a villám. Ha eltalálja a fejemet, az lett volna az utolsó vacsorám! Nem is voltam azóta még a tájékukon sem!

- Érdekes kaland. Szerettem volna látni a Grünzweigné ábrázatát, no, meg a magáét is, Egérvész pajtás! – mondtam jót nevetve.

A macska szemrehányóan nézett rám.

- Maga nem a helyzet komolyságához illően veszi a dolgot. Magának ez nevetség, de nekem életveszély volt!

- Elhiszem. Nem tréfadolog, ha valaki után mozsártörővel intenek búcsút úgy, hogy meg is célozzák vele. Máskülönben hogy megy a sora, Egérvész pajtás?

- Köszönöm, megkeresem a mindennapi egeremet. Télen kövérebbek. Van a padláson rágcsálni való kukorica, napraforgó, tökmag, és híznak rajtuk. Karácsony táján a disznók felköltöznek a padlásra. Rudakon lóg a kolbász, sonka, oldalas. Lent, az ágy alatt a sózó teknőben pácolódnak a húsok. A kamrában töpörtyű, sajt, hurka, csupa macskának való falat. Sajnos az ember nagyon irigy, mindent magának akar. Én meg nem nagyon tisztellem az akaratát, és emiatt örökös rettegés az életem.

Egyébként, az egész interjú alatt leste az orra előtt ugráló verebeket. Hopp! Most nagyot ugrik, és egy verébbel a szájában úgy elszalad, mint a sicc.

Azt se mondta: Voltszerencsém! Pedig volt neki, több mint annak a kis verébnek, amelyet most elfogyaszt reggelire.

Nem volt remény rá, hogy visszajön, hát elindultam az udvar felé. Ott kapingált tyúkanyó. Rengeteg csibe csipogott körülötte. Kot-kotkot! Hívogatta a csemetéit, ha valamit talált. A fürge kis férgek ott sűrögtek-forogtak a lába alatt. Tyúkanyó a buzgó kaparás hevében észre sem vette, ha egyiket-másikat fölrugta. No de nem is lett abból semmi baj. A jövő tyúkja hempergett ötöt-hatot, aztán szaladt a többi közé.

- Jó reggelt és egy kötény kölest kívánok, Kaparjcsak néni!

- Kölest? Az volna jó, de kinek van ma kölese? Szegény csibe azt csak lesse!

- Ejnye, de takaros rímekben beszél, Kaparjcsak néni!

- Hiszen költő volnék! Ezeket a csibéket mind én költöttem.

- És milyen szép költeményei vannak! Csupa élet, derű, elevenség minden sora, azaz minden csibéje! Mennyi van belőlük?

- Huszonkettő.

- Szép kis csapat! De tudja-e, kedves néném, hogy a keltetőgép százat is kikelt egy ültő helyében?

Kaparjcsak néni olyan mérges lett, hogy azt hittem tüstént nekem ront. Minden tolla visszafelé állt. Nekiiramodott előre, majd meg

hátra. Csapkodta a földet. Olyan port vert, hogy az egyetlen fekete öltönyöm hamuszürke lett. Hátrálni kezdtem.

- De kérem, kedves Kaparjcsak néni, ne tessék haragudni! Én... én... de igazán...

Rám se hederített.

- De hányat nevel fel a gép a százból, mi? Azt mondja meg nekem, ha olyan okos! Észre sem vette, hogy egypár költeményének a nyakára hágott. Csúnya látvány volt, mint egy pörölő vénasszony.

- Kérem, vegye le a lábát arról a csibérő! Menten megfullad szegény.

- Ne ítéljen el! Nagyon felbőszít, ha párhuzamot vonnak köztem és a keltetőgép között az én rovásomra. Én nemcsak kikeltem, de fel is nevelem a csibéimet. Enni, kaparni tanítom, és betakarom őket, ha hűvös van, vagy esik az eső. Védelmezem őket kutya, macska és más gonosz ragadozók ellen. Tegnap mégis elvitt közülük egyet a kánya -, tette hozzá szipogva.

- Ne vegye annyira a szívére! Azt mondja a nóta: „Volt, nincs, kutya bánja, Sej, haj, vigye kánya!”

- De bizony ne vigye, mert én bánom! Bolond nóta!

- Igaz, igaz! -, siettem kiengesztelni. Butaságot mondtam. Aztán segítenek-e magának a csibe-nevelésben a házbeliek?

- Hát, így tavasz félen, amikor idehaza vannak, igen. Hanem, amikor eljön a dologidő, akkor bizony több a kopp, mint a hopp! Mert csak este vetődnek haza. Egész nap azon vannak, amit kaparok nekik. Most nekirohant a szomszéd macskájának, mert észrevette, hogy a mogyoróbokor alól leskelődik a csibéire, és úgy megkergette, hogy még talán most is szalad. Ez a váratlan epizód véget is vetett a további interjúnak.

Na, - gondoltam -, kifogytam az anyagból. Gyerünk, Tintás Ujj! Arra gondoltam, hogy az állatok is panaszkodnak, akárcsak az emberek azzal a különbséggel, hogy nem hazudnak. Van már elég anyagom. Keresek egy csöndes helyet, ahol összegezhetem a hallottakat.

Már a falun kívül voltam. Jobbra a temető volt. Oda szoktam járni, ha nyugalomra vágytam, és zavartalanul akartam elmélkedni. Balra a füzes és egy lápos, ingoványos terület volt, ahol a legnagyobb szárazság idején is csillogott itt-ott valami békanyálas víz.

Megláttam nagy költőink kedvenc, és kis gyerekeink kedves mada-rát, a gólyát. Hosszú lépésekkel gázolt a mocsárban. Időnként hirte-

len a vízbe ütötte a csőrét, és nagyokat nyelve nyújtogatta a nyakát. Majd fél lábon állva sokáig elmélkedett.

- Jó reggelt, és jó reggelit, Gólya néni! -, kiáltottam oda vidáman.

- Szervusz, fiacskám! - kelepelte vissza szívélyesen. Gyere ide, és tarts velem!

- Köszönöm, már túl vagyok a reggelin. Akad valami ennivaló?

- Akad, akad.

- Kedves Gólya néni, nem jöhetne ki egypár percre? Szeretnék elbeszélgetni magával.

- Akkor abba kéne hagynom a vadászatot, és tudod, hogy a gólya mindig éhes! Nem jönnél te inkább ide? Na jó! Látom, félted azt a se cipő, se papucs lábbelidet, hát majd kimegyek én.

Megindult, és már ott is állt előttem.

- Adjonisten, Gólya néni!

„Kígyót, békát sokat fogjon!

Kövére egér ki ne fogyjon!

Hal is akadjon majd bőven

Most és minden esztendőben!”

- Hát, ha nem is versbe szedve, prózában is megfelelne. Szervusz, öcsém! De megnőttél, mióta nem láttalak.

- Ismer engem, Gólya néni?

- Az volna szép, ha nem ismernélek! Én hoztalak az Óperenciás-tengerből harminc évvel ezelőtt. Én dobталak be anyádnak a kéménylyukon. Szerencse, hogy elkapott. Különben ki lenne a Két- és Négy-lábúak Lapja munkatársa?

- Köszönöm, kedves Gólya néni, hogy nem hagyott a tengerben! Mennyi sós vizet nyeltem volna azóta, pedig csak a bort szeretem.

- Mégiscsak jobb a víz, mert a borban sem kígyó, sem béka nem tányáz. Mi lenne velem és a fiaimmal, ha bor lenne itt, a mocsár helyén?

- Egyébként hogy-mint van, Gólya néni? Mintha egy kicsit soványabb volna a kelleténél. Beteg, vagy fogyókúrát tart?

- Nem vagyok én hóbortos divathölgy, aki fiús természetű akar lenni. Hízni szeretnék. De miből? A nagy lápoknak már csak az emléke él. És a mocsár is egyre fogy. Ha ez így folytatódik, kénytelenek leszünk disszidálni, pedig nekünk ez az igazi hazánk, ahol kicsi és nagy szeret, és kímél bennünket. De az ember telhetetlen. Kevés neki már a föld a Földön.

- Baj, baj, kedves Gólya néni, de nem lehet segíteni. - Valamelyik nemzetgazdász nem tud aludni, hát rájön, hogy ez vagy amaz a mo-

csár szégyenfolt a nemzet testén. Ott a sás, káka, hínár, békalencse és nád helyett búzát is lehetne termelni. Lehet, hogy ő maga nem képviselő, de akkor addig rágja valamelyik képviselő barátja fülét, míg végre az, hogy szabaduljon tőle, interpellál a miniszterelnöknél, hogy van-e tudomása arról, hogy hazánkban van még olyan láp, amelynek nem kellene lennie. A miniszterelnöknek lehet, hogy nincs tudomása róla, mert rég volt az, amikor ő földrajzból dolgozatot írt, ezért azt feleli, hogy majd utánanéző a dolognak. Otthon aztán megkérdezi középiskolás csemetéjét:

- Te, Gerzson, vannak-e nálunk ilyen vagy olyan lápok, mocsarak, mi-egymások?

Mire Gerzson megmutatja a feledékeny papának a térképen, hogy igen is vannak, már amelyik megvan még. A felvetett kérdés bekerül a lapokba, és állandóan a levegőben lóg. Jönnek az újságközlemények. X cikket ír. Y válaszol. Z viszonyválaszt jelentet meg. V értekezést, XII szatírárt ír. YII karikatúrát rajzol, amely azt mutatja, hogy a T. Ház nyakig merül a mocsárba az ingovány-kérdésben.

Az illetékesek kimásznak a mocsárból, és egyiknek-másiknak használt az iszapfürdő, vagy ha nem is éppen azonnal, akkor majd használ a láp kiszáritása idején vagy utána. Most már gyorsan megy minden. Jön a terület-, a folyamszabályozási mérnök, a sok gép és munkás, és a láp felett megcsendül a lélekharang, ami nemcsak a mocsár, hanem a mocsárlakók halálát is jelenti. A gém, a kócsag, sirály, vadkacsa és minden egyéb őshonos azt veszi észre, hogy nincs hazája. Jött az új honfoglaló, az ember, és győzött. És amikor a gólya visszatér, azt vesz észre, hogy ott, ahol máskor a láp-himnusz ezerféle hangja zengett, most lármás traktor ugat. Ahol azelőtt jó szagú cserjések voltak, most a benzin vagy olaj füstjétől bűdös a levegő.

- Ne mondd tovább, fiam! Nem bírom hallgatni.

- Nincs már mit mondanom, kedves Gólya néni! Nagyon sajnálom magukat.

- Köszönöm, fiam! A költők mindig jó barátaink voltak. Hej, ha valami csoda történne, és minden nemzetgazdász, folyam- és területmérnök, miniszter, képviselő és haszontalan irkafirkász kígyóvá és békává változna, majd elbánnánk mi velük. Egykettőre felfalnánk valamennyit. Akkor aztán mehetnének mocsarat lecsapolni!

- Hát, az jó megoldás volna! Bárcsak nekem volna olyan tudományom! Egytől-egyig elvárásolnám valamennyit.

- Elhiszem, fiam! De te gyorsírást meg más egyebet tanultál, nem mágiát.

- Ez igaz. Régen nem kellett ilyen varázslat, mert az ember békén hagyta a mocsarat, mert a láp magának az embernek is menedéket, védelmet nyújtott.

- Boldog világ volt -, sóhajtott a gólya.

Sokáig hallgattunk. Én csendben szívtam a pipámat, a gólya a szárnya alá dugta az orrát. A pipám kialudt. Kivertem belőle a hamut a cipóm sarkán. A kopogásra felébredt a gólya.

- Na, fiam, úgy veszem észre, kifogytunk a szóból! Megyek, mert már nagyon éhes vagyok. Biztosra veszem, hogy a békák már türelmetlenül várnak.

- Egész bizonyos -, mondtam. Örültem, hogy a borús hangulata nem volt tartós, és a humorérzéke visszatért. Így meg mertem kérdezni, hogy náluk is a gólya hozza-e a kis golyát. Tréfásan a hátamra kopintott a csőrével.

- Hát persze, hogy az! -, felelte kedélyesen. Nem is az ökörszem! Nálunk nincs mese. No, szervusz, fiam!

- Isten áldja meg, kedves Gólya néni! Kígyót, békát sokat fogjon!...

- Prózában is elfogadom!

Utánanéztem, amint gázolt befelé, de egyszer sem kapott csőrével a víz alá. Úgy látszik, mégsem várták olyan nagyon a békák.

Becsuktam a jegyzetfüzetemet, és eltettem a ceruzámat. Tíz óra felé lehetett már. A nap melegen sütött. Lustaság, bágyadság vett rajtam erőt. Gondoltam, elmegyek a patakmalomhoz. Annak a háta mögött van egy kis nyárfás, és ott a hűvösön alszom egyet.

A patak mellett legeltetett a juhász, azaz a kutyája, mert ő maga hanyatt fekve, szemére húzott kalappal aludta az igazak álmát, ha ugyan van igaz juhász. Azon gondolkoztam, felkeltsem-e, de eszembe jutott, hogy ma nekem semmi közöm az emberekhez, mert én ma csak jóra való állatokkal akarok beszélni. De leginkább a mellette fekvő kampós juhászbót miatt tettem le a szándékomról. Az a bót jóval hosszabb volt, mint én és vastagabb, mint az én B 2-es gyorsíró ceruzám. Sőt maga a juhász is hosszabb és vastagabb volt, mint én. Halk szöszmötölés ütötte meg a fületem. Odanéztem. A juhász szürke szamara legelészett nyugalmasan a malomárok szélén. Békésen ropogtatott egy bogáncskórót miközben hol a jobb, hol a bal oldalára csapott a farkával válaszul a bögölycsípésekre. No, gondoltam,

ezt a jó alkalmat nem szalasztom el. Mindig azt hallottam, nagyon bölcs állat a számár.

- Jó napot, Hosszúfül koma! -, köszöntöttem. Tintás Ujj vagyok a Két- és Négy lábúak, stb. stb.

Hosszúfül rám nézett, nagyon figyelmes pofát vágott, de azért előbb megrágta, és lenyelte a bogáncskórót, és csak azután mondta leereszkedő szívélyességgel:

- Jó napot, kolléga!

Zavarba jöttem. Éppen a számár mond kollégájának. Ezzel sem fogok eldicsekedni a szerkesztőségben.

- Nem kell röstelkednie a kollégaság miatt. Minden számár filozófus. A riporter is csak gondolkodó elme, nem?

- Hát, igen, kérem, én is...

- Hát, akkor filozófusok vagyunk, tehát számarak és kollégák. Remélem, kedves kolléga, nem akarja elvitatni, amit mondtam.

- Nem, nem! Teljesen igaza van. Számár vagyok, csak eddig nem okosított fel erről senki.

- Na, látja! Itt a bizonyíték, mert magától nem jött rá!

- Miután ezt tisztáztuk, szeretném közölni, hogy mért jöttem.

Elővettem a jegyzetfüzetemet, és fölényesen kezdtem hegyezni a ceruzámat.

Nos hát kedves kolléga, szeretném meginterjúvolni magát, ha van ideje.

- Hogyne volna. Én mindig ráérek. Számár, aki siet. Az életet nem előzhetem meg, a halál pedig végül úgy is utolér. Kérdezzen! A beszéd engem nem zavar a legelésben. Csak aztán nehogy valami számárságot írjon a lapjába!

A fene essen ebbe a filozófus számárba! Olyan fölényesen beszél, hogy kihoz a sodromból.

Nem tudtam, hogy is kezdjem.

- Lesz-e eső? -, nyögtem ki végül szánalmasan.

Megint csak rám nézett fél szemmel komolyan előre-hátra mozgatva két nagy fülét. Egy kicsit a fejét is megcsóválta. Azt hiszem, most már ő kezdte szégyellni, hogy kollégájának vállalt.

- Azt mondják, maga megérzi az esőt.

- Szamárság! Én is a meteorológiai jelentésből tudom a várható időt. Felvonta a pofáján a bőrt, minden foga kilátszott. Úgy tetszett, mint-ha vigyorogna.

- Dögölj meg! -, mondtam magamban. Hát ez a tetves számár ugrat engem? Fölényes hangba csaptam át.

- Interjúm következő kérdései ezek: Van-e valami panasza, különösebb kívánsága? Meg van-e elégedve a világ folyásával?

- Először az utolsó kérdésére válaszolok - felelte nyugalmasan. - A világ? Tudomásul veszem, hogy van, de egyébként nemigen törődöm vele. Engem nem a világ folyása érdekel, hanem ezé a pataké, mert ennek a vízből iszom, és amerre ez folyik, arra kövérebb a legelő.

- Kívánság?

- Semmi különösebb kívánságom nincsen. A vágy sóvárgás valami után, ami nem a mienk, vagy nem is lehet az soha. Tehát az állandó vágy csak megkeseríti az életet. Olyat kívánjon az ember, ami van, ne fusson délibáb után!

- De ami van, azt nem kell kívánni...

- Ami nincs, azt még kevésbé! Én nem vagyok álmodozó, a valóságot élem. Ha én innen vagyok a Tiszán, a jó legelő meg azon túl, nem nyújtogatom a nyakam, hanem leharapom a bogáncsot, ami itt van az orrom előtt. Így jóllakom, de a vágyakozástól üres maradna a gyomrom. Ami nincs, az nem kell!

- Hm, ezen érdemes elgondolkodni!

- Gondolkozni mindig kell, és az alapján rendezni be az életünket, amit az értelem elfogad. Hogy a sorsommal hogy vagyok megelégedve? Én úgy veszem az életet, ahogy van. Fatalista vagyok. Lesz, ahogy a sors akarja.

- Akkor maga nem is panaszkodik?

- Ugyan mért panaszkodnám?

- Mért panaszkodna? Még a király is panaszkodik!

- Azt elhiszem. De miért lett király? Hogy koronával ékesítse magát! De azt leüthetik a fejével együtt, és egyszer csak azt veszi észre, hogy se fej, se korona. Én még a szamarak közt se lennék király, pedig nálunk nem divat a nyakazás.

- Irigylem magát, kolléga! Maga gazdag, mert szerény és igénytelen. Hosszúfül leharapott egy számartövist. Szájába vette a tövét, nyugalmasan rágni kezdte. A kóró végén úgy virítottak a kisebb-nagyobb égőpiros rózsák, mint a sötétben a pipából fel-felvillanó parazsak.

- Csak annak legyenek igényei – szólt csendesen-, aki ki is tudja elégiteni a vágyát. Különben saját maga lesz az élete megrontója. Én alkalmazkodom a körülményekhez. Próbálja meg maga is!

- De a maga életbölcselete megnyugvás a sorsunkban. Vállalja annak az igának a viselését, amelyet hozzánk hasonlóknak vetnek a nyakunkba. Pedig az ellen minden erőnkkel harcolni kell!

- Erre is csak azt mondhatom, mint az igényre. Csak az kezdjen harcot az elnyomójával, akinek az események kedvező alakulása esetén esélye van a diadalra. De ha bizonytalan a kimenetel, ne kockáztasson semmit, mert a helyzete csak rosszabbá válik! Miért panaszkodnám? Hogy szánakozzanak rajtam, vagy kineveessenek? A szánalom nem segít, a nevetés pedig öl, tartja a közmondás. Mondjam, hogy ez a medve juhász, akit napestig cipelek a hátamon, nehéz? Hát persze hogy az, de mégis csak cipelem. Nem lázongok, még kevésbé akarok harcba szállni vele. Nincsenek esélyeim, mert az ember erősebb minden állatnál. Ledobjam? Megtehetném, de elverne a kampós botjával, és megint felülne rám. Nem szívesen hurcolok ilyen nehéz dögöt, de inkább viszem verés nélkül, mint azzal tetézve.

- Hát, ebből tanulhatna az ember is -, mondtam.

- Akkor szívlelje meg! Azt is megtehetném, hogy egyszerűen agyonrúgom. Nem állítanának bíróság elé, de mint használhatatlan jószágot levágnának. Élni mégiscsak jobb még a juhással a hátamon is, mint a bográcsban főni paprikásnak.

- Igaza van. A kettő közt van némi különbség.

- Én is úgy vélem. Tudom, hogy minden az erősebb jogán történik, és azt is tudom, hogy a gyengébb fél én vagyok. Inkább hordom a bőrömet magamon, minthogy kihámozzanak belőle, és mint aktatáska szerepeljek valami kis fizetésű tisztviselő hóna alatt, amelyben a napi zsíros kenyerét viszi a hivatalba, és azt a kis különmunkát, amit esténként otthon körmöl, hogy egy kis mellékkeresethez jusson.

- Kedves kollégám, nagyon okosan gondolkozik, de az ember mégsem teheti magáévá az Ön életbölcseletét, mert az ember körülményei kedvezőbbek.

Hosszúfűl meglepetten felkapta a fejét. Majdnem kiejtette a szájából az éppen leharapott vadborsó bokrot.

- Igen? Melyek azok a kedvező körülmények, amelyek következtében más az ember élete, mint az enyém vagy akármelyik igavonó állaté?

- Maga úgy látszik, nem hisz nekem. Nos hát az ember szabadságot élvez, jogai vannak, védi a törvény.

Hosszúfűl befogta a fülét, és akkorát nevetett, hogy azt gondoltam, időváltozást jelez. Úgy nevetett, hogy a könnyei potyogtak.

- Törölje meg a szemem, kolléga! Látja, hogy nekem nincs zsebkezdőm.

Határozottan bosszantott ez a nevetés.

- Ne nevéssen, kérem! Amit mondtam, az komoly dolog.

- Azzal bolonddá van téve! Ó, szent együgyűség! Sosem hittem volna, hogy egy újságíró ennyire hiszékeny!

- De kérem - mondtam most már ingerülten -, ezek tények, amelyek mellett csak úgy, szó nélkül elsiklani nem lehet.

- Nem hát! Nézzük csak meg közelebbről azokat a tényeket! „Szabadság” Ez csak addig terjed, ameddig engedi a póráz, amelynek a végét a hatalmasok fogják. Aki azt állítja, hogy az ember valaha is többet élvezett gondolatszabadságnál, az hazudik, mert tudja, hogy az igazságot nem szabad kimondani. „Jog” Lapozza csak végig a törvénykönyvet, amely vagy 500 oldalon fosztja meg a jogaitól az embert. És ha átrágtá magát a paragrafusok szövevényén, lépni sem mer, mert mindenütt tilalomba ütközik. Szédelegve kérdi, Uramisten, hát mit szabad nekem? Mehet jogtudóshoz, hogy megkérdezze, van-e az embernek joga egyáltalán. „Védi a törvényt.” De kit véd? Lát-szólag mindenkit. De a törvényt a nagyok csinálják a maguk érdekében megfelelően. A tőkés társadalmi rendben a magánkapitalizmus és az állam érdekeit védi, a demokratikus társadalmi rendben az államkapitalizmust és annak kiszolgáló elemeit. Próbálja csak meg a szűkre szabott jogköre határát átlépni! A törvény védő keze azonnal felemelkedik, és atyai pofonokat utal ki megtévedt gyermekének.

- Egyszerű példát mondok - folytatta. A szabadon úszó, kószáló, vagy repülő vad nem magántulajdon. De menjen csak el vadászni, vagy horgászni engedély nélkül! Lőjön egy nyulat, vadkacsát, vagy fogjon egy pontyot, megfogják, és kihágás miatt megbüntetik. Mert ha nem tőkés a bérlő, mert a társadalmi forma demokratikus, akkor minden az állam tulajdona. A magáé semmi, barátom!

Na, végül lássuk, hogy segít magán az ember! Mert az ember nyakán is ott ül a „juhász” a mindenkori hatalmasok és az állam alakjában. És az ember még csak le sem tudja dobni az ő juhászát. De már az egyszerű kísérletért is kijár neki a kampósbót súlyosabb vége. Na aztán, próbálja csak agyonrúgni a gazdáját, épp úgy elvágják a nyakát, mint az enyémet, persze bírói ítélettel. Akkor én még mindig jobban járok, mert ha rámegy is a játékra a bőröm, de a juhászé is az ördögé lesz.

- Az ördög vigye el a juhászával együtt, jól vissza tud vágni! De ne emlegesse olyan sokszor, láthatja, már forgolódik!

- Ne tartson semmitől, kolléga, csak a másik oldalára fordul. Virradatig mulatott a „Háromszor iszik a magyar” csárdában. Nyakalta a homoki karcost nyakló nélkül. Nem ébred fel, majd csak uzsonnatájbán. Van hát időnk bőven, ha beszélgetni akar.

- Hogyne akarnék! Olyan szellemesen adja elő a nézeteit, hogy élvezet hallgatni.

- Jó! Ha komolyan gondolja, amit mond, nem bánom, beszélgesünk! Maga az első az emberek közül, akivel kicserélhetem a gondolataimat. Olyan tökéletesen beszél a nyelvünket, mint egy született számár.

Halkan füttyentettem.

- Mért füttyentett?

- Szokásom, ha olyan dicséretet kapok, amely felől nem vagyok bizonyos, hogy megérdemlem.

- Megnyugtathatom, hogy nem hízelgek. Maga bízvást elkeveredhetne köztünk. Senki sem kételkedne abban, hogy nem igazi számár. Na, mivel bizonyos, hogy érdemes a dicséretre, füttyülhet egész nótát is.

Nem volt kedvem füttyülni... Hosszúfül abbahagyta a legelést. Leheveredett mellém.

- Jólaktam. Ilyenkor aludni szoktam egy kicsit.

- Ó, hát akkor – becsuktam a jegyzetfüzetemet -, nem zavarom.

- Aludni lesz még alkalmam máskor is, de magával beszélgetni talán soha. Annyi minden van, ami kikíváncozik belőlem.

- Én pedig, szívesen hallgatom.

Egy ideig fürkészve nézett rám.

- Nagyon megszerettem magát, kedves kolléga! Kár, hogy nincs olyan hosszú füle, mint nekem!

- Miért? – kérdeztem megrökönyödve.

- Mert akkor külsőleg is...

- Lemondok a hasonlóság ilyen megtisztelő külső jeléről – mondtam fanyarul. - Maga sem szeretné, ha olyan rövid füle lenne, mint nekem!

- Az már igaz, de én nem is akarok az emberhez hasonlítani!

Kíváncsi voltam, mit fog még mondani.

- Azt mondja, kolléga – szólt rövid hallgatás után -, hogy az én életem keserves. De nézzük csak az ember életét! Ha az én életem keserves,

az övé meg egyenesen szánandó. Én sajnálom az embert, a tülekedő, rohanó, ideges, kapkodó embert, aki fut, szalad a nagy semmi nyomában. Nem akarja észrevenni, hogy levegőt markol. Nem jön rá, hogy az élet útját a béke és a csend kockáival kellene kiköveznie, hogy a nyugalom útján haladhasson a boldogság és a sírja felé. Nem tudja, hogy azon az úton gyalog és lassan kell járni, hogy legyen ideje mindent meglátni.

- Szép ez így elmondva – feleltem. Talán valamikor így is éltek. Talán jobb is volt... Hanem a ma gyermeke nem ér rá tekintgetni. Rohania kell, előre nézni, hogy mikor és kit kell megelőzni. Különben a hátul rohanók őt kerülik el, vagy a sarkára gázolnak. Ma már nem lehet négy ökrös szekéren andalogni holdvilágos éjben, és csillagot választani. Amíg én vadvirágot szedegetek, az élelmесek letépik előlem az élet minden javát. Ma minden expressz ajánlva megy, kolléga! Villám tempóban a szerelem, a kiábrándulás, a házasságkötés csakúgy, mint az elválás. Ma már nincs romantika. Az erényes várkisasszonyból bártündér lett, a félelem és gáncs nélküli lovagból selyemfiú, a tisztес kalmárból iparbáró. A hajdani félelmetes Bakony ma egy nyugalmas liget. A betyároknak hírük sincs. Áttették rezidenciájukat a fővárosba. A palotákban van otthonuk. Frakkban, lakkcipőben járnak, szóval, kifogástalan úriemberek. Az a kor, amelyről maga álmodik, letűnt. Új ember jött a régi helyébe, aki új világot formált magának.

- Na, látja! Lépten-nyomon kitűnik, hogy milyen számár módon gondolkodik. Annyira az én nézetem szerint jellemezte a ma emberét, hogy alig van hozzátennivalóm. Ahogy maga beszélt, az nem védelme, hanem elítélése volt a mai világnak. A szavai között és mögött szatíra rejtőzik. Ha ezt tudatosan művelte, fogadja elismerésemet! Nem mertem füttyenteni, féltem, hogy valami újabb rokon vonást fedez fel köztünk. Így csupán annyit jegyeztem meg, hogy nem gondoltam rejtett beszédre, mert arra nincs képességem. Rám nézett, megcsóválta a fejét csendesen, és csak annyit mondott:

- Maga, kedves kolléga, a legszerényebb számár, akivel valaha beszéltem.

Szerettem volna pofon ütni ezért az elismerésért.

- Hát, igen – vette fel újra az abbahagyott témát - az ember addig volt boldog – csak nem tudta -, amíg gyalog járt. Akkor lépett az elégedetlenség útjára, amikor először lóra ült. Most már az autó sem elég gyors neki, lökhajtásos repülővel megy, rakétáról, űrhajóról ál-

modik. A Föld titkait sem ismeri, de már messzi égitestekre vágyik. Rohan, száguld. Elfelejtí, hogy a sírjához lassan is odaér.

- A sírjához igen, de lekésík az élet egyéb adottságairól, ha nem siet.

- Ugyan, mik azok az érdemes adottságok?

- Hát, kérem, az ember dolgozik. Minden adottságának alapja a munka. Munkával éri el minden célját.

Az ember tanul, örül, szórakozik, lelkesül. Érzí, hogy nem közönséges lény, hanem Ember.

- Kedves kollégám, maga olyan dolgokról beszél, amelyekkel, úgy veszem észre, nem foglalkozott behatóan. Azt mondja, az ember új világot teremtett magának. De szép-e, jó-e az új világ, meg van-e vele elégedve? Vegyük sorra, amiket maga elszámált! „Az ember tanul” Igaz, de ha nem nagyképű, akkor élete végén rájön, hogy milyen keveset tud önmagáról, még kevesebbet másokról, és alig valamit az élet céljáról, de semmit arról, hogy mi lesz, ha léte megszűnik. Ha okos, csak egyet kell megtanulnia a sokféle tudományból. Azt, hogy a jólét csúcsához a legjobb lépcső a másik ember válla, és hogy a lelkiismeret felesleges ballaszt, amelyet ki kell dobni, és akkor, - de csak akkor! - érhet Eldorádó révébe.

Hogy az ember boldog lenne? Igazán kevés mondhatja el, hogy megtalálta a boldogságot. Ha keleten keresi, az nyugaton jár, ha északon hajszolja, délen bujdokol, vagy párhuzamos úton haladnak. A véletlen műve csupán, ha találkoznak. „Az ember lelkesül.” De miért és meddig?

Nagyon mérges lettem. Már éppen eleget csévelt, csepült, és lebecsült ez a számár, hát, meg kell védenem az álláspontomat!

- Már hogyne lelkesülne, kérem – vágtam közbe, amikor...

Erélyesen koppantott a lábával a fűben, mintha a T. Ház elnöke volna, aki a csengőt rázza.

- Semmi kérem! – kiáltott rám. - Mivel se négy lába, se hosszú füle nincs, nem mondhatom, hogy tanuljon számárságot, ezért azt kell mondanom, tanuljon emberséget! Várjon, amíg befejezem! Akkor megteheti észrevételét, ha lesz. Tehát az ember lelkesedik, következőképpen maga is, kolléga! De újra kérdem, miért, és meddig? Nem kell, hogy feleljen. Tudom én, miért lelkesedik az ember. Nem a valóságért, hanem a szép jelszavakért. És meddig? Pontosan a kiábrándulásig, amikor ráeszmél, hogy a jelszavak névértéke milliókra szól, de fémértékük egy fillért sem fedez. Leszűrheti azt a tanulságot is, hogy a munka gyümölcset éppen azok élvezik, akik nem dolgoznak.

Na, mi van még? „Az ember érzi, hogy Ember.” De tudja, hogy emberi méltóságában egy életen át napról-napra meg van alázva.

Végül: „Az ember szórakozik.” Nézzük csak, hogy is áll a dolgozó ember ideje! Napi nyolc óra munka, minimum két óra utazás. Tisztálkodás, öltözés, étkezés, alvás további órákat igényel, és akkor még nem beszéltünk a várakozásokról borbélynál, gyógyszerárban, a különböző hivatalokban és az OTI-ban, ahol megállapítják a munkaképességét. Ezek után is marad egy kis ideje, de ott a kényes kérdés, marad-e pénze a szórakozásra? Mert ha jól tudom, az embernek minden pénzbe kerül. Mindenért fizetnie kell, kivéve a keresztelési és temetési költséget, mert ezeket más fizeti helyette.

Na, kolléga, én már befejeztem. Akar-e még kérdezni valamit?

- Egy kicsit zúg a fejem a hallottaktól. Mára elég is lesz! De ha megengedi, alkalomadtán még eljövök egy kis beszélgetésre.

Bármikor jön, szívesen látom. Ha nem is nyert, de talán nem is veszített az eszmecserén.

- Biztosíthatom, hogy nyereséggel megyek haza.

- No, ennek igazán örülök. Van-e még valami kérdése?

- Nemigen van már. Még csak annyit, ahogy a szavaiból kiveszem, maga meg van elégedve.

- Tökéletesen.

- Eszerint nem cserélne az emberrel?

Meglepődve nézett rám.

- Ugyan, hova gondol? Úgy járnék, mint a bennszülöttek a felfedezőkkel. Színes üveggyöngyöt kapnék az arany helyébe. Az ember nagyon igényes. Akkor mondhatná el magáról: Íme, Ember vagyok, ha megvolna mindene, ami emberré teszi. De hol van ő attól? Amikor a temetőben legelészek, látom az aranyozott véseteket: Élt ennyi meg ennyi évet. Az „élt” helyett azt kellene a kőre írni, nélkülözött, tengődött, ámították. Mert az ember élete mindennapos lemondás, délibábos aranykód, álom, ábránd. Nem, kedves kolléga, nem cserélnék az emberrel! Én igénytelen vagyok. Ez a megelégedettség és nyugalmas élet titka. Ahol én könnyen meghízok, ott a büszke ló, de még az ökör is lesoványodna. Van érzékem felismerni az ábrándozás és a gondolkodás közti különbséget.

Felállt, hosszan nyújtózkodott, majd megrázta a bőrét, és újból legelni kezdett.

- Szóval, nem cserélne?

- Nem bizony! Nem vagyok számár.

Nem tudtam, mit feleljek. Végre találtam egy kivételes, bölcs lényt, aki nem panaszkodik, és kiderül, hogy az a számár... Becsuktam a jegyzetfüzetemet. A hegyvédőt a ceruzámra tettem, és szívélyesen elbúcsúztam Hosszúfültől.

- Aztán vissza tudja-e majd olvasni, amit írt, kedves kolléga? Amint láttam, nagyon sietett azokkal a szarkalábakkal – mondta csúfondárosan.

Nyeltem egy nagyot. Ó, a gaz számár, nekem adja vissza a csípést, amit a bögölytől kapott!

- Remélem – feleltem. Ismerem az egyéni rövidítéseimet, meg a hivatalosakat is.

- Akkor jó!

Ahogy mondtam, nyeltem egyet. De meg is bántam, mert a fekete kavics leszaladt a torkomon.

Arra ébredtem, hogy nagyon fáj a hasam. Vakbélgyulladásom volt. A műtét után visszakaptam a fekete kavicsot. De hiába tettem a nyelvem alá, ébren nem volt semmi varázsereje. Nem értettem az állatok beszédét.

Hanem a szamarat továbbra is nagyra becsülöm!

Szigetszentmiklós, 1966. május 28.

Francois Villon

(Faludi György balladaátköltései alapján)

Ha Villon balladáit olvassuk, ne az előítélet homályos szemüvegét használjuk, mert elsiklunk a költői szépségek mellett, amelyek még ott is megvannak, ahol az álszemérmesek megbotrátkozást mímelnék, mert szerintük nem egy helyen visszatetszők a jelzők, hasonlatok, esetleg sorok, versszakok, sőt egy-egy egész költemény.

De ha Boccaccio-nál elnézzük a ledér célzatossággal írt, sikamlós részleteket, akkor ne törjünk pálcát Villon balladáit fölött sem! Villon, ha le is írja a szerelem kiteljesülését, nem hív a látványossághoz nézőket, mint Boccaccio, akinek egyik novellájában a fülemüle fogó lánynak és kedvesének egyetlen takarója a nyári égbolt. Igazi paracsi-képi kép, ahol még fügefalevél sincsen.

Villon költészete nem mindennapi, mint ahogy ő maga sem mindennapi lélek. Éppen ezért nem lehet közönséges mértékkel mérni, még ott sem, ahol valóban közönséges. Ahol közönséges, tudatosan az. Tudna az illendőség követelménye szerint írni, de ő nem is akar a tömegízléshez igazodni. Nem farag le magáról semmi megkülönböztető vonást. Nem is akar olyan lenni, mint más. Nem lesz belőle a közerkölcs gyalujától fényesre simázott deszka, hanem megmarad ágas-bogas, görcsös csomókkal teli, de egyenes törzsű vad fának.

Hogy szereti-e a szépet? Kíván-e ez a kérdés választ? Hiszen, még ami rút, azt is a kifejezés szép ruhájába öltözteti.

Sajátságosan keveredik költészetében a jó a rosszal, a könnyű erkölcs az erénnyel, a bűn a megbánással, a nyersesség a gyengédséggel, a szentnek nyilvánított dolgok megvetése a tiszta gyermeki hittel.

„És ott bolyongtam, hol az erdők vadja
között az éjben csak a glóriás
Szent Szűz kísért és Ő, mindnyájunk apja,
aki a fák alatt is óriás.” (Testamentum, XXVII.)

Sár keveredik gyöngyszemekkel, de költészete csillogó tengerszemében minden sár leülekszik, és a kristályvízben csak a gyöngyszem

mek úsznak, és verik vissza szivárványos ragyogásban a napsugarat, Villon lelkét.

Ha alámerül az embersorsok mocsarában, fehér liliomot hoz felszínre, amelyről leperreg sár, hínár, iszap. És ebben a bűvös költészetben tiszta homlokkal áll előttünk a mindenki lánya.

„S mikor a nyártól áldott lett a teste,
amilyen áldott a víz partján a rét,
a víz partjához ment egy nyári este,
s beledobta a sok kihűlt mesét.
Szegény emberek lánya volt, árva gyerek,
De már nem akart bokor lenni,
Melyet körülcsókolnak a nyári szelek.” (Ballada a szegény Loviseről)

A szegény Lovise mindent megutálva a megbánás vizében lemossa magáról az élet szennyét és megdicsőül a halálban, és valahol egy csillagokon túli világban talán mégis bokor lehet,
„Melyet körülcsókolnak a nyári szelek.” Talán ez a költő nem hangsúlyozott gondolata.

Villon költészetének a tárgya egy külön világ. Azt a társadalmi réteget, amellyel érintkezik, és amelyben él, úgy ábrázolja, ahogy van, a maga meztelen valóságában, de mindig mély együttérzéssel, művészi képekben, és az ellentétek megdöbbentő kidomborításával. Nem szépít semmit. Leplezetlen nyíltsággal mond el önmagáról mindent.

„A hegytetőkön órákig pihentem,
s megbámultam az izzadt kötőrőt,
de a dómok előtt fütyülve mentem,
s kinevettem a cifra püspököt.” (Ballada a senki fiáról, III.)

Ebben a költeményben az elhagyatottsága a keserűség hangján tör fel a lelkéből:

„Amerre nyúltam csak cserepek hulltak,
s szájam széléig áradt már a sár.
Utam mellett a rózsák elpusztultak,
s leheletemtől megfakult a nyár.
Csodáltam már szinte a napvilágot,

hogy néha még rongyos vállamra sűt
én, aki megjártam mind a hat világot
megáldva és leköpve mindenütt.”

A baráti hűségnek, ragaszkodásnak, szeretetnek megható példáját
adja, és érzései a rajongás határán mozognak. Idealizálja a bandave-
zért. Utal a minden vadsága mellett is megnyilvánuló gyengédségé-
re (Rablóballada):

„Még egy ringyót sem tudott sírni látni,
Magával vitte, ha horgászni ment,
s csak a templom előtt hagyta magára,
hogy imádkozzék egyedül odabent.”

Dicséri az erényeit, és mély fájdalommal, szinte a kihulló könnyével
tesz pontot a költemény záró sorára.

„És nyakát szépen a kötélbe dugta,
hiszen, a hóhér is csak proletár,
s mikor kettétört a csigolyája,
csak volt Pierre, a vörös coquillard.”

Még a kövér Margóról, - akit pedig minden szerelmese közül a leg-
jobban szeretett -, sem ír olyan áradozva, mint a borissza Gotart-ról:

„Nem élt a földön még jobb cimbora.”

A látszólag könnyed sorok a legmélyebb tisztelet hangján szólnak.
Szép hasonlatokban állít számára – mintegy halhatatlanná téve –
emlékkövet. Fájdalma őszinteségét a versszakok visszatérő utolsó
sora igazolja. Mintha levett kalappal imádkozna:

„Ölelje át az Úr lelkedet!” (Könyörgő ballada)

Rokon szellemű költemény ezzel az Akasztófavirágok balladája:

„Rebegj értünk egy Áve Máriát,
hogy a gonosz hold szarván el ne essen,
s az égig jusson e három zsvány.

De kérd reánk az Úr kegyelmét,
hogy a bitóról hófehéren
megáldja Villon árva lelkét
Krisztus nevében. Ámen. Ámen.”

Villon egyáltalán nem érzelgős, és nem rabja a vallásnak, de él benne a vágy, hogy a lelke

„A Tejút vizében meg ne ázzon,
hanem tisztán, hófehéren jusson az égbe,”

Isten elé, akit – minden egyebet eldobva – megőrzött lelke mélyén.

Bár az életében igencsak utcalányok, vagy könnyű erkölcsű nők játszottak szerepet, nagyra értékelte, és tisztelte a kivételes női erényt. Jeanne d’Arc-ról írja:

„és hol a szűz, akit Rouen várában
égettek meg nemrég az angolok?
Odaadnám érte fél életem,
ha a kezét kezembe tudnám venni,
s egyszer tudnék csak vele végigmenni
az alkonyattól lila réteken...
De nyomát már hiába kutatom,
mert hol van a fekete ugaron
a pásztoróra, a szerelmi szó?
De hova lett a tavalyi hó?” (Ballada a múlt idők dámáiról)

Önérzetére jellemző, hogy amikor kényszerhelyzetben Bourbon hercegéhez fordul pénzért – érezve a megalázottságot -, ilyen megszólítást alkalmaz:

„Tisztelt uram, fenség, vagy mi a fene,
bár nem vagyok ficsúr, kit a babája fésül,
sem gróf, aki a népet nyúzza, sem Monsignore,
ki hintón jött az égből,
nevem kurtán Villon, szeretőm utcalány,
de ezt a kitüntetést te majdcsak megbecsülöd...”

Mindez a köztük lévő társadalmi úr semmibe vételének a kihangsúlyozására. A befejezést így koronázza meg:

„De most, mikor kalapját leveszi,
s a rohadt pénzért térden állva
úgy mászik eléd, mint a majom,
hát azt hiszed, nem sül ki a a pofája,
te barom?”

Villon költészetének betetőzése és koronája a Testamentum. Olyan őszinte életrajz ez, amilyen kevés akad. Annyira intim részleteket közöl az életéből, amilyeneket a legtöbb ember elhallgatna, még halála után is félve a közvéleménytől. De Villon úgy írja a Testamentumot, mint egy naplót. Úgy, mintha nem olvasná azt senki. Mintha gyónna a hallgatag Papírpapnak. A Vallomások címet is nyugodtan adhatta volna.

A Testamentumnak alig fele van birtokomban, így az egészről nem írhatok.* Amit ismerek, azt az elégikus hangvétel jellemzi. Olyan, mint a borongós őszi mélabú. Mint a csendes panaszt kísérő szomorú mosoly. Csalódások után kiábrándult lélekkel mondja:

„ s mert kiürítettem
a mély pincék minden lőre borát,
nem félek többé, s a halállal ketten
régen vagyunk mi pertu cimborák.” (V.)

A következő két sorban keserűbb a panasz hangja:

„Mert korbáccsal vert engem az élet,
S nem voltam Isten választott fia.”

De büszke önérzettel teszi hozzá:

*Villon balladái Faludi György átköltésében c. kötet hosszú évek óta tiltólistán van. Beszerezni lehetetlenség. Ronggyá olvasott példányait csak a legmegbízhatóbb barátok kölcsönzik egymásnak.

„És mégis, most is gúnyra áll a szájam,
s az urak hiába fennek rám fogat,
ollójával e rút kor és az állam
nem nyírt meg, mint kertész a bokrokat.” (VI.)

További visszaemlékező panasz:

„s anyám fáradtan súgta, Jézus! Jézus!
Mert én is egy vén korhadt istállóban
születtem egykor, mint a Nazarénus.” (VII.)
„És hogy mégsem lett megváltó belőlem,
az első követ te emeld reám!
E földre gondban és nyomorban nőttem,
istállószolga volt szegény apám.” (VIII.)

Az alázat, kiengesztelődés és a megnyugvás hangján folytatja:

„S ezért így, vénen két térdemre esve
köszönöm néked, Uram a nyomort,
hogy nem lettem ficsúr, ki délben este
mindenre pökve szürcsöli a bort.” (IX.)
„Köszönöm Néked a kenyér csodáját
s az éhes gyomor lázadó vágyait,
a tömegszállás fuldokló homályát
s a vén kórházak sápadt ágyait.
Köszönöm Néked álmodó lány varázsát
s lyukas cipőmben a híg sarat
és köszönöm a meddő vágy varázsát
s a szél zúgását a hidak alatt” (X.)
„Köszönöm Neked, hogy a szememnek tárva
nyílt meg az ember, e szörnyű bozót,
mert így nem lettem az urak szolgálja,
s népkertekben rizsporos bohóc.
Köszönöm, hogy az ember szenvedését
mind a fülemben súgtad egy napon,
mert így történt, hogy minden versem mélyén
azóta egy húr szól, a szájalom” (XI.)

A hála és a mély tisztelet hangján szól jótevőjéről, Guillaume de Villon apátról, aki felkarolta:

„Magához vett és nekem adta lelkét
és címerpajzsa minden csillagát
és pap szívének vénülő szerelmét
és vén könyvtára dohos illatát,
amelyben annyi titkot magyarázott
kamaszfülemnek ő, a mesterem,
míg kinn a fákon nyári zápor ázott,
vagy tar gallyak hintáztak meztelen.”

A lágy, merengő líra szomorkás hangjai csendülnek fel élete alkonyán:

„De addig, kérlek, hagyjatok magamra,
hogy néhány órát hadd ülhessek én,
amíg az ősz ködöt szítál hajamra
még itt, parányi kertem közepén.
A rózsza már lehullt, a szegfű sárgul,
s a bokrokon fütyülnek a rigók,
s a tölgy alatt egy vén Priamosz* bámul,
kit Rómából hoztak a légiók.” (XL.)
„S ha megrepedt és megkopott is, mégse
tört össze másfélezer év alatt.
Csend van, és a sápadó égre
vörös felhőket gyújt az alkonyat.
Négy oldalt borzalmas házfalak barnán
merednek a haldokló kert felett,
lassan sötét lesz. Priamoszra tarkán
csavarodnak az ázott levelek.” (XL.)

Amikor saját sírja felől intézkedve elhalt kisleányára gondol, rejtett könnyeitől áznak a sorok:

*Priamosz: Homérosz Iliászában Trója királya

„És olcsó könnyeket senki ne ríjon,
ha majd a sírba tesznek egy napon!
Szegény fiam, Pierre Armand de Villon
is ott pihen, ki bénán és vakon
jött a világra, de az Úr kitárta
feléje lágy kezét harmadnapon,
s el nem játszott játékait ott játssza
valahol egy cukorszín csillagon.” (LXIII.)

„De mégis azt kérném, hogy ne tegyétek
Armand fiam mellé testem porát!
Ott szeretnék pihenni, hol a rétek
benőnek már a korhadt lécen át
a sírdombokra, a temető szélén,
s ott nézném, mint fáradt, vén szerető,
mint az évekkel lassan és békén
búzaföldebe vész a temető.” (LXIV.)

Villonnál talán kifogaszolható, hogy olyan kifejezéseket használ, amelyek ellen a „jó ízlés” tiltakozik. Leír olyan dolgokat, amelyek nem nyilvánosság elé valók. Elmond dolgokat, amelyek közlése nem vall lovagiasságra. De ő nem is akar lovag lenni. Sem ficsúr. Örül, hogy nem lett úr. Nem is alkalmazkodik azok világához. Olyan bokor, amelyet nem nyírt meg a kertész. Egyetemet végzett, művelt ember, de a társadalom alsó rétegében él, és azt a világot képviseli. De mindig mélyen emberi, amikor úgy ábrázolja az embert, amilyen. Őszintén. Ahogy önmagát.

Szigetszentmiklós, 1966. március 25.

Tartalom

A proletár József Attila	6
Visszapillantó tükör	7
A görög mitológiáról	9
Tisza gyöngye.....	11
Katicabogárkák.....	15
Hitem	20
Álom.....	21
Cinka vagy Mióka	22
Nota bene	30
A hal	31
Köszeg	32
Fény és árnyék.....	33
Ha búcsúzni kell	34
Hogyan ismerkedtem meg Petőfivel?	35
Mindhalálig.....	36
Babér babért	37
Hangfogó	39
Három tarka kis tehénke.....	40
Azúr és az Úr	51
Tiszavirág	52
Aranylakodalomra.....	53
Kevéssel sokat	54
Egyenlőség	55
Éjféli látogatás.....	57
Tarka lepkém	60
Siess!	61
Késő dal	62
Életút.....	63
Kalüpszó.....	64
Oltár előtt.....	65
Betsabé.....	66
Bumerángthól az atomig.....	73
Csendes templom.....	74
Új évre (Lajcsinak.....	75
Vándor Vendel	76
Epilógusféle	197
Árnyak.....	199

Egyszer mindenki elmegy.....	200
A kő gyásza	201
Földmunka és Pegazus	202
Fekete kavics	203
Francois Villon	230

Betűrendes tartalomjegyzék

A görög mitológiáról	9
A hal	31
A kő gyásza	201
A proletár József Attila	6
Álom.....	21
Aranylakodalomra.....	53
Árnyak.....	199
Azúr és az Úr	51
Babér babért	37
Betsabé.....	66
Bumerángtól az atomig.....	73
Cinka vagy Mióka	22
Csendes templom.....	74
Egyenlőség	55
Egyszer mindenki elmegy.....	200
Éjféli látogatás.....	57
Életút.....	63
Epilógusféle	197
Fekete kavics	203
Fény és árnyék.....	33
Földmunka és Pegazus	202
Francois Villon	230
Ha búcsúzni kell	34
Hangfogó	39
Három tarka kis tehénke	40
Hitem	20
Hogyan ismerkedtem meg Petőfivel?	35
Kalüpszó	64
Katicabogárkák.....	15
Késő dal	62
Kevéssel sokat	54
Köszeg	32
Mindhalálíg.....	36
Nota bene	30
Oltár előtt.....	65
Siess!	61

Tarka lepkém	60
Tisza gyöngye.....	11
Tiszavirág	52
Új évre (Lajcsinak).....	75
Vándor Vendel	76
Visszapillantó tükör	7

Utószó

Édesapám nevét nem tartalmazzák a lexikonok. Munkái közül nem sok jelent meg nyomtatásban. Sosem tudott a sajtó irányítóinak a szája íze szerint írni. Többször kapott ajánlatot, hogy kiemelik, és megélhet az írásaiból, ha teljesít bizonyos politikai elvárásokat. Min- dig az volt a válasza, hogy nem szorul irányításra, neki a lelkiismere- te a mércéje. Így hát általában az asztalfi óknak írt, és csak a szűkebb családi és baráti kör ismerte valamelyest a műveit.

S. Becz Pál 1899-ben született egy tősgyökeres szigetszentmiklósi, jómódú parasztcsalád hetedik gyermekeként. Szilárd istenhitét re- formátus szüleitől kapta.

Különböző csapások következtében a családi vagyon nagyobb része már az ő gyermekkorában elveszett, és a gazdálkodás folytatására nem maradt lehetőség. Így édesapám is már korán, a hatodik elemi elvégzése után

dolgozni kényszerült, és nem tanulhatott tovább, pedig híresen jó tanuló volt. Mivel nem volt szakmája, egész életében a legnehezebb munkákat végezte. Turi Máriával, édesanyánkkal 1926-ban kötött házasságot. Öt gyermekük született, akik közül egy kisgyermekként meghalt. Édesapámat csillapíthatatlan tudásszomj sarkallta, és au- todidaktaként jelentős műveltségre tett szert. Igen nagy olvasottsá- ga volt. Viszonylag későn kezdett írni. Munkái között megtalálható a vers, a novella, a színdarab, az újságcikk és a könyvkritika.

Távol állt tőle minden hangoskodás és szereplési vágy. Rendíthet- len igaz hazafi volt, de nem tudta elviselni, ha valakit származása miatt sérelem ért. Természetesnek tartotta a vallási és világnézeti szabadságot. Őszinte híve volt a női egyenjogúságnak.

Szülőföldjét, Szigetszentmiklóst őszintén szerette. Verseiben, novel- láiban gyakran felbukkannak a régi paraszti életforma elemei.

Számos anekdotát feljegyzett a régi emberekről. 1972-ben halt meg.

A hét posztumusz kötettel apám iránti tiszteletemet igyekeztem le- róni, ugyanakkor szigetszentmiklósi értékmentést is végeztem. El- határozásomat nem tudtam volna megvalósítani fiam, Becz Miklós állandó, figyelmes és odaadó segítsége nélkül. Ő végezte a szöveg- szerkesztést, és intézte a nyomdai ügyeket. Mindezért igen hálás va- gyok.

További feltáró munkát mivel a látásom meggyengült, nem merek végezni, még ha maradtak is értékes erek S. Becz Pál tárnáiban, mert könnyen úgy járhatnék, mint a költő, amikor meddő területre téved. Arany Jánosra gondolva búcsúzom szívesen vállalt feladatomtól.

„Bányász a költő: hányszor kergeti/ mély föld alatt vakon a vak eret!/
Bízzást elindul, hévvel követi:/ Az egyszer elvész, meddő szírt mered/
eléje: s ő áll a szírtnél merőbben,/ sápadva színben, fogya kedv- s erőben.”

(Bolond Istók, 1/124)

Soli Deo gloria.

Szigetszentmiklós, 2018. március 30.

Eddig megjelent könyvei:

Csendes lázadó 2013. április

Őszintén, 2014. január

Melyik úton?, 2014. július

Országúti kövecskék, 2015. szeptember

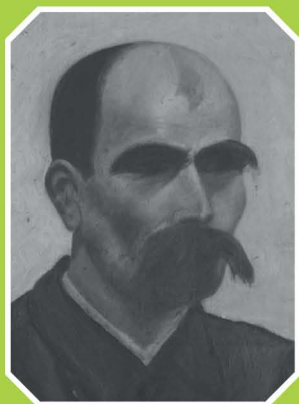
Szürke kis regény, 2016. április

Közös nevező, 2016.

Ceruzaforgácsok, 2018. június

S. Becz Pál műveiről írt tanulmány: Gy. Szabó András („... a szeretet felé”)

Dr. Becz Miklós

S. Becz Pál
(1899 - 1972)

A Geruzaforgácsok c. kötet is sokszínű mind tartalmi, mind stiláris szempontból.

A rövid, ám mégis átütő erejű versek mellett ott hömpölyögnek a hosszú elbeszélő költemények sorai mély emberi érzelmekkel és erőteljes társadalomkritikával.

*A prózai írásokról is elmondható ugyanez. Igen jó kritikát olvashatunk Franco-
is Villonról. De a fölényeskedő, pökhendi „modern”
festők is megkapják a magukét az Éjféli látoga-
tás c. írásban. A fekete kavics c. mesében az álla-
tok mondják el lesújtó véleményüket az emberekről.*

ISBN 978-615-80458-3-4

9 786158 045834